

ИНСОННИ ЎРГАНИШ ИЛМИ

ФЕЪЛ-АТВОР ВА ЁЗУВ

Тошкент
«Янги аср авлоди»
2009

Инсон ёзуви бизга нималар ҳақда маълумот беради? Ёзув эгасининг «сир-асрор»ларини қай даражада фош қилади? Инсон феъл-атворини унинг ёзувига қараб аниқласа бўладими? Бу бо-рада қандай таҳлиллар мавжуд?

Ўзингизни қизиқтирган саволларга қўлингиздаги ушбу китоб-ни мутолаа қилаётиб батафсилроқ жавоб оласиз. Шунингдек, графология соҳасига оид bilimларингиз мустаҳкамланиб бори-ши-да, шубҳасиз.

Китоб ёрдамида ўзингизнинг, дўстларингизнинг, ҳамкорларин-гизнинг ёзувини таҳлил қилишингиз мумкин. Бу таҳлил жуда фой-дали эканлигини унутманг. Чунки улар инсоннинг яширин ва ош-кор, сиз учун жуда муҳим бўлган феъл-атворидан «сўзлайди».

Лойиҳа муаллифи ва нашрга тайёрловчи
Насиба ЮСУПОВА

ISBN 978-9943-08-307-3

© Насиба Юсупова. «Феъл-атвор ва ёзув». «Янги аср авлоди»,
2009 йил.

ЁЗУВ ҲАҚИДА СЎЗ

Ҳеч ким ёза олиш қобилияти билан туғилмайди. Ёзу маҳорат кейинроқ орттирилади. Илк онларда ҳар бир ҳарф дона-дона қилиб ёзилади. Вақти келиб бу жараён ҳақиқий кўникмага айланади. Хат-савод жараёнида (агар, албатта, ўз ҳуснихатингизни атайлаб ўзгартиришга ҳаракат қилмасангиз) қандай ёзишингиз ҳақида ўйламайсиз. Сизнинг ўй-фикрингиз ёзаётганингизга йўналтирилган. Шу сабабли, аслини олганда ост онг (шаклланиб етмаган онг) хат-савод жараёнини идора қилади. Бинобарин, ҳуснихат ва одамнинг руҳий (жисмоний) ҳолати ўртасида маълум боғлиқлик мавжудлиги тамоман бор гап. Замонавий клиник тиббиёт бир қатор хасталиклар пайтида ҳуснихатнинг ўзгариши тўғрисида ниҳоятда бой манба тўплади. Ҳарфлардаги ҳар бир чизиқ — муаллиф шахсияти изини ўзида мужассам этади. Табиийки, кўп нарсалар одам қаерда ва қачон таҳсил кўргани, қандай муҳитда яшагани, бундан ташқари унинг жисмоний ҳолига боғлиқ бўлади. Аммо анча кучлироқ ҳиссий кечинмалар, руҳий хасталиклар ва атроф-муҳитнинг зўр таъсири ост онгга ўрнашиб қолади ва қўл ҳаракатларида феъл-атвор ўзгаришларига сабаб бўлади.

Скептиклар (ҳар нарсага шубҳа остида қаровчилар) нинг айтишича, ёзув — шунчаки мушаклар фаолиятидир. Лекин аслида бундай эмас. Ёзув — бу феъл-атвор ва ақл хусусиятларининг ташқи жиҳатдан намоён бўлишидир. Агарда ёзув фақатгина мушаклар фаолияти натижаси бўлганида эди, у инсоний эмоция (ҳис-

сиёт) ларни очиб бермаган бўларди. Одамнинг ўз ўнг қўлини шикастлантиргани ва бунинг оқибатида у чап қўлда ёзишни ўрганган ҳолатлари бўлган. Бир боқишда чап қўлда ёзилган сўзлар ўнг қўлда ёзилганидан фарқ қилса-да, диққат билан таққослаб кўрилганда, инсон ёзувининг ўша асосий хусусиятлари ошкор бўлади. Бундан ташқари, ҳаттоки икки қўлидан айрилган ва оёқ билан ёзишни ўрганган одамларда ҳам феъл-атворнинг худди шундай холис қонуниятга асослангани намоён бўлади.

Ёзувни ўрганишда энг янги ва муҳим йўналишлардан бири гипноз орқали олинган муштарийлар ёзуви намуналаридан фойдаланиш бўлиб қолди. Ёши катта одамларга, уларни — бола ёшида дея ишонтиришса, улар ёзуви ўзгаради ва худди болалар каби ёза бошлайдилар. Одамлар ёзувини турли ёшларда таҳлил қилиш мумкинлиги туфайли уларни бола ёшидан катта ёшгача кузатиш мумкин. Бошқа қизиқарли текширувлар ёзув хусусиятида намоён бўлган хасталиклар белгисини аниқлаш билан боғлиқ. Ушбу синовлар шифокорлар билан бирга ишловчи уста графологлар томонидан ўтказилади. Тадқиқот натижалари шифокорларга ёрдам бериши шубҳасиз.

ГРАФОЛОГИЯ ҲАҚИДА

Ёзувнинг феъл-атвор билан боғлиқлиги қадимги даврлардаёқ маълум бўлган. Шунинг учун ҳам Рим императори Нероннинг мактубида қуйидаги сўзлар бор: «Мен бу одамдан кўрқаман, чунки унинг ёзуви хоинлик табиатида далолат беради». Хитой файласуфи Конфуций огоҳлантиради: «Шамолда чайқалаётган қамишни эслатувчи ёзувга эга одамдан кўрқинг». Ёзувга бўлган қизиқишни Арасту, Дионисия Галикарнасского, Светония ва бошқа муаллифларнинг ижодида кузатиш мумкин. Шунга қарамай, XVII аср бошларигача ушбу

мисалага бағишланган алоҳида асар йўқ эди. 1622 йилдагина италиялик Камилло Бальдо «Ёзувга қараб, ёзган кишининг ҳаёт тарзи ва хусусиятини аниқлаш усуллари ҳақида мулоҳазалар» деб номланган рисоласини ёзди.

Рисола муаллифи унинг мазмунидаги янгиликни таъкидлаб шундай дейди: «Ёзувга қараб, ёзган кишининг ҳаёт тарзи ва хусусиятини билиш мумкинлигини ким пайқай олади — бу ҳаддан ташқари кулмоқ ёки ҳайрон қолмоқ билан баробардир».

Орадан юз йиллар ўтди. Лекин Бальдонинг мулоҳазаси ўз кучини йўқотмади. Агар графология борасида гап очилгудай бўлса, бугунги кунда ҳам бундай реакция (таъсирланиш) ларни кузатиш мумкин. Графология биз билган кўринишда узоқ йиллар давомида юзага келмаган. 1872 йилда француз аббати Мишон ушбу атамани илк марта қўллаган ҳолда «Графология тизими» номли китобини ёзди. Янги фанга ном бериш учун аббат икки юнон сўзини, яъни «графо» (ёзмоқ) ва «логос» (фан) сўзини қўллади.

Китоб катта шуҳрат қозонди ва графологияга қизиқиш кўплаб мамлакатларга ёйилди.

Натижада, жонбозлар туфайли у тараққий этди ва такомиллашди.

Мишон графология соҳасида кўплаб асарларнинг муаллифи саналади. Лекин ўз даврида 1872 йилда нашр қилинган «Ёзув сирлари» китоби ҳам катта доврўқ қозонди. Мишон Париж графологлар жамиятининг ва «Графология» журналининг асосчиларидан бири эди. Шунингдек, собиқ Иттифоқ катта Энциклопедиясида шундай жумлалар мавжуд: «Графология (юнонча «графо» — ёзаман ва «логос» — сўз, таълимот) — байриилмий назария бўлиб, унга кўра одам ёзувга қараб унинг феъл-атвори (характер) ини ва ҳаттоки ташқи тузилишини гўёки билиш мумкин... Бундай хулосалар илмий эмас» (1952 й.). Шунингдек, кейинроқ нашр қилинган энциклопедияда эса шундай дейилади: «Графология — бу ёзув ҳақидаги назария. Ёзган кишининг ўзига хос

ва руҳий хусусиятларини ёзув нуқтаи назаридан ўрганиш демакдир». Графология асослари руҳшуносликда, шунингдек, тиббиёт ва криминалистикада одамнинг индивидуал хусусиятларини ўрганиш учун тадбиқ қилинади (1972 й.). Графология назарияси ғайриилмийлиги борасида ҳеч нарса айтилмаган. Графология борасида тўғри хулоса чиқариш учун катта, пухта ва холис экспериментал (илмий тажрибага асосланган) иш зарурдир. Унинг илм ёки илм эмаслиги ҳақидаги саволга фақатгина шундай иш жавоб бера олади.

Ғарбда италян руҳшуноси ва криминалисти, жиноят ҳуқуқлари бўйича антропологик мактаб асосчиси Чезаре Ломброзо ижоди графологиянинг реакцион йўналишига оид манба ҳозирладилар. Ломброзо ва унинг издошлари туғма жиноятчи, гўёки табиатан жиноят содир этишга мойил «жиноятчи одам»нинг ўзига хос тури мавжудлигини тасдиқлашди. Аммо Ломброзо таълимотига кўра, меъёрдан четта чиқиш нафақат «жиноятчи одам»га хос. Маълум даражада туғма жисмоний ёки руҳий меъёрдан четта чиқиш барча одамларда бўлади. Бу шуни англатадики, жиноятчи одамнинг меъёрдан четта чиқиши бир мақсадга қаратилган ва очиқ хусусиятга эга. Лекин аксарият одамлар бундай хусусиятга эга эмаслар. Уларнинг кўпчилиги сирли бўлади ёки сирли кўринадилар.

У ёки бу даражадаги меъёрдан четта чиқиш — ҳаракатлантирувчи фаолият билан боғлиқ бўлади. У одамнинг ихтиёрий ва айниқса ноихтиёрий ҳаракатларида ўз аксини топади.

Овсар, ирғишловчи, фалаж киши шалдировчи қадам ташлашдан холи бўлмагани каби, одатдаги «ўрта-миёна» одам ёзувда, қўл ҳаракатларида ўзига хос хусусиятларини намоён қилмай тура олмайди. Ёзув ва шахсга нисбатан ўз нуқтаи назарини Ломброзо 1899 йилда чиққан «Графология» китобида баён қилган.

Ломброзо таълимотига кўра, «жиноятчи одам»нинг ёзувига икки гуруҳга ажралувчи асосий графоло-

гик белгилар хосдир. Ушбу белгилардан бир хили қотиллар, қароқчилар ва талончиларни ажратиб кўрсатади. Бошқа хиллари — ўғрилари «тасвирлайди». Бироқ «жиноятчи одам»нинг ёзуви ҳақидаги Ломбронининг таълимоти бошқа барча назарияси каби илмий жиҳатдан асоссиз бўлиб чиқди.

XX асрнинг бошларида, Россияда Моргенштерннинг «Психографология» деб аталувчи йирик ижодий иши юзага келди. Муаллиф уни одам ёзувига қараб, ички дунёсини аниқлаш тўғрисидаги психографологик фан деб номлади. Моргенштерн руҳшунослик фанининг психографологик қисмини ҳисобга олиб, унга ижтимоий фанлар тизимидан муҳим жой ажратди. У қуйидагича ёзади: «Шунга умид қиламиз ва ишонамизки, бизга инсоний камчиликлар ва нуқсонларни очиб ташловчи психографология тўғри назорат ва қатъий таҳлил ёрдамида ижтимоий фанлар қаторида ўрин эгаллайди». Моргенштерннинг китобида «Графология фанининг истиқболи тўла-тўқис таъминланган» и ҳақидаги ишонч баён қилинган.

ГРАФОЛОГИЯ ФАНИ НИМА БЕРАДИ

Сўровнома манбаларини ўрганиш тадқиқотида кўра инсон ёзуви муҳим аҳамиятга эга. Мисол учун, чизиклар давомийлигининг эталон (ўлчов) га нисбатан ҳаддан зиёд бўлиши — ҳиссий кўрсаткич сифатида графологлар томонидан талқин қилинади.

Ёзув билан шахсият ўртасидаги мавжуд алоқларни очиб ташлаш — одамиинг энг махфий ва айни вақтда энг умумий ички сифатларини очиб ташлаш, демакдир. Шундай экан, эркаклар ва аёллар руҳиятининг ўзига хослиги ҳар хил турдаги ёзувларда намоён бўлади. Эркаклар ёзуви қуйидаги кўрсаткичлар билан ажралиб туради: бепарво, нотекис, шошқалоқ, нотўғри (баробар, текис эмас), ҳарфлар орасининг очиқ қолиши, хунук кўриниш, сўзлар орасининг очиқ қолиши, йирик чи-

зиқлар ва йирик ҳарфлар, аниқ, қаттиқ босиб ёзилиши, қирра бурчаклар, хатолар, олдинга қияланган, ажратилган, эркин ёзувлар. Аёл ёзуви: пухта, тоза, бир хил, аниқ, қатъий, тўғри, белгилари қолиб кетмаган ҳарфлар, чиройли, босиб ёзилмаган майда ҳарфлар, юмалоқ, стандарт (бир хил), орқага қия, ихчам, ҳарфлари яқин жойлашган бўлади.

Графология бошқа кўплаб таълимотлар сингари, асоснинг икки тури — ёзув ва феъл-атвор хусусияти ўртасида алоқа ўрнатиш мақсадида алоҳида кузатишларни пухта қўлга киритишнинг узоқ ва эгри-бутри йўлидан борди. Бунда машҳур руҳшунос Д.Гуревич таъкидлаганидай: «Қизиқ табиатли киши (ғалати киши) ўзига хос ёзади, шунинг учун уни билиб олиш осон».

Қадимги графологлар: Қаттиқ босиб ёзиш — ҳиссий қизиқишларнинг ривожланганлигини билдиради. Йирик ёзув — серғайратлик, руҳий кўтаринкилик, маррурлик, ўз қадр-қимматининг ривожланган ҳисси, кенг кўламга мойиллик, киришимлилик, олдинга интилишга хоҳиш белгисидир, дея таъкидлайдилар.

Замонавий тадқиқотлар натижасига кўра, ёзув — одамнинг баъзи руҳий ҳолатлари билан мавжуд ўзаро муносабатини тасдиқлайди. Баъзи руҳшуносларнинг фикрича, ёзувда одамнинг бошқа ҳар қандай ҳаракат фаолиятидан кўра кўпроқ руҳий моҳияти намоён бўлади. Гап шундаки, мушаклар маълум гуруҳининг анланмаган зўриқиши барча руҳий ҳаракатлар билан бирга содир бўлади. Демак, одам қандайдир қатъий ҳиссий ҳолатда бўлса — бу алоҳида мушаклар гуруҳининг қатъий зўриқишидан юзага келади. Мушаклар гуруҳининг ҳаётий фаоллигидаги ёзув ўзига хослик касб этади. Юзага келувчи фарқ — қорозда чизиқларнинг жойлашишидаги фарқнинг манбаидир.

Кўпгина геометрик тушунчалар биз қабул ёки рад қилиб, турлича ёндашадиган белгиларга айланди. Масалан, «қирра бурчаклар». Ҳарфларни ёзишда қисман ўз аксини топувчи қатъийлик, кескинлик, ён бермаслик би-

лан бирга қўшилади. Агар қатъийлик ва кескинлик бизга ёт бўлса, ёзувда қирра бурчакларга чап берамиз.

Ёзув замонавий тадқиқотлар тасдиқлаганидек, асаб тизимига қам боғлиқ. Ёзув учун ҳам маълум куч-қувват йўқотилиши зарур. Уни ушбу ишга камроқ ёки кўпроқ сарф этиш мумкин. Бир хилдаги сўзлар катта ёки кичик ҳарфлар билан ёзилади. Бунда қорозга катта ёки кичик босим билан ёзиш керак. Барчаси миянинг «энергетик блоги»га боғлиқ. Бунда юқори асаб фаолиятида юзага келувчи қобиқ асосий жараёни ўтайди.

Графологик таҳлил саноати ривожланган мамлакатлар мутахассисларининг амалиётида қўлланилади. Мисол учун, янги ишчиларни танлашда. АҚШнинг баҳолаш марказларида 238 аломат бўйича даъвогарлар сўровномасининг графологик таҳлили амалга оширилади. Унинг ёрдамида: матннинг жойлашиши, ҳарфлар йўналиши ва қиялиги, уларнинг катталиги ва шакли, ёзув мароми ва бошқалар эътиборга олинади. АҚШда турли лавозимларга даъвогарларнинг сифатларини таҳлил қилишга ихтисослашган графологик бюро кўп тарқалмоқда. Графологик таҳлил — компаниялар ва давлат муассасалари учун жуда қўл келмоқда. У анча содда, арзон, муҳими анъанавий руҳий синовларга қараганда анча ишончли усул ҳисобланади. Масалан, Шейли Курцнинг беш ходимдан иборат графологик бюроси бир ёзувга тааллуқли феъл-атворнинг уч юзга яқин хислатларини таҳлил қилади. 1980 йилда Р.Рейганга ўзининг биринчи президентлик сайлов компанияси вақтида: «Бу одам чуқур мулоҳазага мойил эмас. У айни пайтдаги шошилинч вазифаларни ҳал этишга яқинроқдир», дея берилган тавсифнома ушбу бюрога машҳурлик олиб келди. Ҳозирги вақтда ёзувни аниқлаш космик тиббиётда кенг тадбиқ қилинмоқда. Фазогирларнинг космик парвозлар пайтидаги ёзувлари таҳлили мутахассислар учун қизиқарлидир. Фазогирларнинг марказий асаб тизими ҳолати ва қобиллик даражасини баҳолаш учун бундай таҳлил қўлланилади.

Криминалистикада ёзувни аниқлаш нафақат шахсиятни аниқлаш учун қўлланилади. Балки ёзувчининг: асаб зўриқиши, руҳий тушқунлик, жароҳат олиш, спиртли ичимликлар ичиб, маст бўлиш ҳолатларини аниқлаш учун ҳам қўлланилади.

Амалиётчи руҳшунос учун ишнинг шакли, усули ва амалга оширилиши ҳар доим долзарб бўлган. Қўлёзма матнлари, ёзувда нималар сақланиб қолишини биласизми?! Инсоннинг ўзига хослиги ўз хусусиятлари билан, ёзув услуби ўзига хослиги билан, яъни қўлёзма эгасининг феъл-атвор хусусиятларини тадқиқотчига очиб берувчи хулосалар билан сақланиб қолади.

Ёзувчининг муайян руҳий хоссалари руҳиятнинг маълум даражалари билан боғлиқ, деб бир ёқлама тасдиқлашга йўл қўймайди.

ЁЗУВНИ ТАҲЛИЛ ҚИЛИШ

Ёзувни таҳлил қила билиш туғма қобилият эмас. Графология тўғри натижага эга бўлиш учун қатъий қўлланиладиган муайян қоидаларга асосланган. Ёзув таҳлилида билиш зарур бўлган *имкониятлар чегараси* мавжуд. Агар матн имзоланмаган бўлса, ёзув аёл ёки эркак кишига тегишлилигини била олмайсиз. Бир боқишда эркак киши ёзувидай очиқ-очиқ ёзилган, йирик ёзувнинг эгаси кучли ва серғайрат табиатли ёқимтой кампир бўлиб чиқиши ҳам мумкин. Кўринишидан аёл ёзувидай енгил босим билан ёзилган кичик ҳарфлар таъсирчанликка мойил, уятчан эркак томонидан ёзилган бўлиб чиқади. Ёзув ёрдамида эркакнинг уйланган-уйланмаганлигини, аёл турмушга чиққан-чиқмаганлигини, фарзандлари бор-йўқлигини билиб бўлмайди. Ҳатто ёзув эгасининг иш хусусиятини аниқлаш қийин. Кўпгина одамлар ўзларига мос бўлмаган ишлар билан машғул бўладилар. Лекин ишларини ўз қобилиятлари туфайли удалайдилар. Ёзув истеъдод моҳиятини очиб берадики, одам унга анча мос келади.

Графологик таҳлил санъатини эгаллашнинг илк бос-қичларида *бир қанча қоғдаларга асосланиш зарурдир.*

Ҳар бир қўлёзма ҳам таҳлил учун яроқли бўла олмайди. Турли матн ёки шеърдан ёзиб олинган, атайин тузилган ёрдамчи мактублардан ўзни олиб қочиш керак. Эслатиб ўтилган ҳолатларда одам атайин тиришиб ёзади. Кўчириб олинувчи матн ва шеърнинг шакли ёзув тарзини ўзгартиришга мажбур қилади. Яқин ва таниш одамлар мактубида фойдаланса бўлади. Бунда йигирма-ўттиздан ортиқ қатор бўлиши лозим.

Графологик таҳлилга чизиқсиз қорозга ёзилган матн қўлёзмасини тақдим қилиш керак. Бир хил ифода қилинган шахсий хусусиятларга эга турли одамларнинг ёзувларда муайян белгилар мунтазам учраб туриши мумкин. Бу феъл-атворнинг маълум хусусиятлари ёзувда намоён бўлишини кўрсатади.

Ёзувнинг ҳар бир намоён бўлган белгиси учун одам руҳий чизгисига мос сабаб топишга интилиш лозим.

Одамнинг ўзига хос хусусиятларини турли белгиларга қиёс қилган ҳолда унинг яхлит, бир бутун кўринишини қосил қилиш зарур. Алоҳида, бир-бирига ўзаро боғланмаган қўшимчаларга тўхташмаслик лозим. Натижада анча узун ва қарама-қарши рўйхатни қўлга кириштиш мумкин. Намоён бўлган хусусиятлардан барчаси ҳам шахснинг руҳий чизгисига кирмайди. Лекин бирор нимани миядан чиқариб ташлашга шошилиш керак эмас. Ажралиб турувчи белгиларни ўрганишда нафақат яхлит, бир бутун кўринишни, балки асосий ички низоларни аниқлаш жуда муҳим. Бу ҳолда тескари, алоҳида хусусиятлар шахснинг асосий таркибий қисми бўлган гуруҳларга бирлашади. Таркибий қисмлар ўртасидаги низонинг ҳал этилишида одам равшан ва тўла-тўқис очиб ташланади. Бу ёзувда ўз аксини топади.

Ва *таҳлил қилиш борасига бир неча сўз.* Ёзув намунаси чизиқсиз ва қошиясиз бўлган, оддий оқ қороз варағида бўлиши даркор. Матн китобдан ёки газетадан

кўчириб олинган бўлмаслиги керак. Одамнинг миясига нима келса, ўшани ёзишни таклиф қилган маъқул. Бу ҳолда ёзув анча табиий тус олади. Одамнинг имзосини ҳам олишга ҳаракат қилинг, чунки имзо матндан фарқ қилади. Ёзуви таҳлил бўлишини синалувчи билмаган пайтда, олдин ёзилган ёзув намунаси излаб топилса, яхши натижа беради. Агар бир қанча бетдан иборат мактуб намуна учун танланса, охирига эътиборингизни жалб қилинг, чунки муаллиф мактуб охирида ҳарфларни чиройлироқ ёзиш учун атайин тиришмайди. Охирги бетда у анча табиийроқ ёзади.

ГРАФОЛОГИК ТАҲЛИЛ ЎТКАЗИШГА УЎНДОВЧИ САБАБЛАР

* Ёзувидан бошқа ҳеч нарсаи маълум бўлмаган, номаълум кишиларга баҳо бериш мумкин. Руҳшунос ишлаган пайтда, у ўрганаётган киши билан қанча кўп мулоқотда бўлса, шу қадар унинг хулосаси аниқ бўлади. Графолог фаолияти давомида эса, у одамни ёзувидан бўлак қанча кам билса, шунчалик тажриба хулосаси холис бўлади.

* Баҳолашнинг холислиги. Фикр-мулоҳазанинг тахминийлиги, нохолислиги эҳтимоли йўқ (графолог ёзуви таҳлил қилинаётган одамни мутлақо билмаслиги, у одамни кўрмаслиги мумкин). Бир вақтнинг ўзида бир қанча графологларда тезкор графологик таҳлил ўтказиш имкони бор.

* Баҳолаш мезонларининг ишончлилиги. Графологик маълумотлар одамнинг сифатларини таққослаш учун қўлланилиши мумкин эмас. Негаки, баъзи тутган ҳаракатимиз бошқа ҳеч такрорланмаслиги ёки фақатгина бошқа вазиятда такрорланиши мумкин. Биз одамни тутган ҳаракати бўйича баҳолаганда, унга ёрдам берувчи сифатлар борасидагина фаҳмаймиз. Сифатлар бўйича баҳолаганимизда эса унинг негизига асосий эътиборимизни қаратамиз.

* **Таҳлилнинг узоқ масофадалиги.** Графологик таҳлил нухаси олинган ҳужжат шаҳарнинг ёки ер шарининг бошқа бурчагига интернет орқали узатилганда (одам имзоси, қинғир-қийшиқ ёзув ёки бошқа қўлёзма матни) узоқ масофадан ўтказилиши мумкин.

* **Қайси тилда ёзилганлигига боғлиқ эмаслик.** Графолог ёзилган нарсанинг мазмунидан фойдаланмай, ёзув белгиларини ўрганади. Шунинг учун графологга ўрганилаётган ҳужжат қайси тилда битилганлигининг аҳамияти йўқ. Бу ёзув эмас, балки сурат саналган иероглифдан ташқари ҳар қандай ёзувга тегишли.

* **Тезкорлик.** Уста графолог 1-2 кун давомида таҳлилнинг катта кўламдаги натижасини ҳужжат кўринишида топшириши мумкин. Сифатларнинг мавжудлиги ёки мавжуд эмаслиги тўғрисидаги жавобни саноқли дақиқалардан кейин олиш мумкин.

* **Арзонлик.** Графологик таҳлил — нафақат йирик компаниялар ўзлари учун танлаган йўл, балки ўрта, кичик бизнес вакиллари, ҳатто бюджет ташкилотлари танлаган нисбатан арзон хизматдир.

* **Синалувчидан сир туттиш.** Тадқиқот номзодга билдирмасдан ўтказилади. Яъни синов ва интервьюдан фарқли ўлароқ, ўзини бирор ҳолга солиб кўрсатиш ёки «тўғри жавоблар»ни ёдлаб олишдан бу ҳолат мутлақо мустаснодир.

* **Номзоднинг бир мақсадга қаратилган ўргануви учун манба олиш.** Графологик тадқиқот на синовнинг, на интервьюнинг ўрнини босган ҳолда графологик тадқиқот давомида ошкор бўлган шахснинг хусусиятларига бошқаларнинг эътиборини жалб қилишга ёрдам беради. Графологик тадқиқотта асосланиб, номзоднинг касбий лаёқатсизлиги борасида кадрлар хизмати бир томонлама хулоса чиқарганига мисоллар кўп. Шу билан бирга, номзодга рад жавоби мумкин қадар эртароқ ва ўринли баҳона билан берилиши мумкин (эътиборли шахсларни рад қилиш вақтида анча аҳамиятли). Бундан ташқари, бўшаган лавозим учун даъво-

гарлар имзосининг намунасини бўлса ҳам олган ҳолда шахсий хусусиятлари тўплами тезда аниқлаш имконини беради. Ва улар билан бўладиган суҳбатга тайёргарлик кўриш заминини яратади.

* **Руҳий хасталикларнинг намоён бўлиши.** Графологик таҳлил англамаган ёки бошқалардан яширилган руҳиятдаги илк босқичлардаги ўзгаришни намоён қилади.

* **Муносабатларни меъёрга келтиришда табиий сифатларни англаш.** Агар бошлиқ ёки ходим бошқаларда тўғрилашга ҳаракат қилган сифатлар ўша одам учун асосий негиз эканлигини англаса, ўз кучи, вақти ва асабларини асраб қолади. Яъни ушбу сифатларга кўникиши ёки ишдан бўшатиши (агар ўзи бошлиқ бўлса), ўзи (агар ўзи ходим бўлса) ишдан бўшаши лозим бўлади. Агар бир киши бошқа бир кишининг сифатларига ройиш берса, у ўзаро алоқаларда ўткир қирралардан қандай қутилиш усуларини алақачон эгалаган бўлади.

* **Бошлиқ мавқеси ўсишини аниқлаш учун.** Ходим ўз раҳбари мавқеи ўсишини аниқлаш истиқболдаги хизмат зинапояларидан кўтарилиш имконини яратгани учун ҳам муҳимдир.

* **Раҳбар масъулиятини камайтириш учун.** Масалан, ишга қабул қилишга рад этиш тўғрисидаги қарорни қабул қилишда эксперт (графолог) нинг маълумотларини бошқаларнинг сўзлари ёки эски асосларни эмас, балки даъвогарнинг ўзи тақдим қилган хулосани, асос қилиб кўрсатиш мумкин.

* **Хасталиклар ташхизини аниқлаш усулларида.** Ёзувни тадқиқ қилишдаги энг янги ва энг муҳим йўналишлардан бири — гипноз орқали қўлга киритилган ёзув намуналаридан фойдаланишдир. Ёши катталарни болалар эканликларига ишонтирилса, уларнинг ёзуви ўзгарди. Бу ҳаёт давомида ёзув ўзгаришини таҳлил қилиш имконини беради.

Бошқа қизиқарли тажрибалар ёзув орқали инсон феъл-атворидан келиб чиқувчи касалликларнинг топи-

лиши билан боғлиқ. Ушбу синовлар уста графологлар томонидан шифохоналар билан ҳамкорликда ўтказилади. Гарчи ушбу тадқиқотлар тажриба босқичида бўлса ҳам, суғурта компаниялари уларга жиддий муносабатда бўлади ва графологларга молиявий ёрдам кўрсатади.

Тиббиётда сил касалликларини ошкор қилиш мақсадида оммавий флюорографик тадқиқотлардан фойдаланилади. Қиёсланган ҳолда ёзувларнинг юзаки графологик таҳлили маош қоғозларида, рухсат бериш бўлимларидаги журналларда руҳий касалликлар (хасталик беморнинг ўзи ёки атрофидагилар томонидан аниқлангунга қадар) нинг баъзи турларини қандай бўлса — руҳий мувозанатдаги кескин ўзгаришни ўшандай аниқлайди. Бу VIP ходимлари учун хавфсизлик тадбирларини амалга оширишда фойдали бўлиши мумкин.

* **Рақобат кураши борасида.** Рақобатчи — душманнинг бир кўринишидир. Рақиблар сифатларини баҳолаш учун қилинадиган графологик таҳлил (кадр иши билан баробар) энг кўп қизиқишга сабаб бўлади. Рақиб ҳақидаги тўғри ва холис баҳо унинг руҳияти заиф томонларини аниқлашга имкон беради. Бу билан боғлиқ муаммоларни бартараф қилиш ва унинг бозорни эгаллаши учун тўсқинлик қилишга таъсир этиш мумкинлигига имконият беради.

ЁЗУВДА МИЛЛИЙ ТАҲЛИЛ

Гарбда латин алифбосидан турли мамлакатларда истиқомат қиладиган одамлар фойдаланишига қарамасдан, ҳарфларнинг турлича ёзилганлигига гувоҳ бўлиш мумкин. Славян ёзувида ёзадиганлар ёзуви латин алифбоси ёзуви асосида изоҳланади.

Испанлар — бош ҳарфларни бежамдор ва жимжимадор қилиб ёзишади, бу уларнинг мағрур ва романтик табиатидан далолат беради. **Французлар** — анча майда ёзишади, уларнинг ёзуви ҳаётга мантиқий ёндашувни акс эттиради. Оддий майда ҳарфлар ва нозик

катта ҳарфлардан иборат *шпаллялар* ёзуви — маром ва нафислик белгисидир. *Русларнинг* ҳис-ҳаяжонга таъсирчанлиги ва киришимли табиат эгалари эканлиги уларнинг йирик ва оралари очилган ёзувларида намоён бўлади. *Ўзбеклар* ёзуви — равлонлик ва узвийликни ўзида акс эттириб, бой тафаккур ва меҳр-оқибат мужассамлигини ифодалайди. *Немис* ёзуви — бошқа халқларникига қараганда анча гадир-будир ва пухтадир. *Инглизлар* ёзадиган ёзув — вазмин, сипо, оддий, жимжимасиз ва гажаксиздир.

Шубҳасиз, ёзувнинг бу хусусиятлари миллий табиатнинг ажралиб турувчи кўринишини акс эттиради. Бир миллат кишилари шахсиятига кўра фарқланишларини акс эттириб, турли ёзувларда ёзишади.

Америка ёзуви — эркин ва катта-каттадир. У ўзида кўп миллат анъаналарини намоён қилади. Чунки ушбу мамлакатда ёзувнинг миллий кўриниши охиригача шаклланиб етмаган.

Хитой ва япон ёзуви, *араб* ва *иврит* ёзувлари жиддий тарзда лотин ёзувидан фарқ қилади. Графолог ҳеч қандай қийинчиликларсиз тегишли таҳлил хулосаларини баён қилиши мумкин. Бундай ҳолларда ҳарф ҳажми, босим, ҳошия ва ёзувнинг бошқа хусусиятлари эътиборга олинади. Хитой ва япон ёзуви бизнинг сўзимиз мазмунидаги ёзув ҳисобланмайди. Лекин Хитой ва япониялик олимларининг тасдиқлашича, *хитой ва японияшлар* қорозда тасвирлаган сўз-суратларни ўрганган ҳолда одамнинг феъл-атворини таҳлил қилишлари мумкин.

Айни вақтда ёзувларнинг маълум миллий хусусияти аниқланган бўлса ҳам графолог: «Сиз Россияда туғилдингиз, ёки Англияда, ёки Францияда ёки Германияда», деб ёзув намунасига қараб айта олмайди. Ёзув муаллифи ушбу давлатлардан бирида туғилган, лекин уни америка мактабида ўқиш учун АҚШга болалигдаёқ олиб келган бўлиши мумкин. Айнан шунинг учун ҳам унинг ёзуви америкача кўриниш ва хусусиятларга

эга бўлади. Бошқа ҳолларда, одам бу ерда туғилиши мумкин, аммо унинг француз ўқитувчиси бор эди. Шу боис унинг ёзувида француз мактаби хусусиятлари акс эттирилади. Шу тариқа ёзув орқали одам ёзишни ўрганган мамлакатни ёки ёзишни ўргатган ўқитувчининг миллатини аниқлаш мумкин бўлади. Лекин у туғилган мамлакат бундан мустасно. Миллий хусусиятларнинг ёзувда мавжудлиги таҳлил қилинаётган одамнинг сифатларига таъсир этмайди. Тўғри, ноилож ҳолатларда: немисча ғадир-будирлик, инглиз ёзувининг майда ва тиклиги каби тахминлар қўлланилади. Графолог аниқ натижаларни қўлга киритганда, фарқлар тўсқинлик қилмаслиги учун таҳлилни турли нуқтаи назарларга эътибор қилган ҳолда амалга оширади.

ИНСОН ФЕЪЛ-АТВОРИ

Феъл-атвор — тарбия ва ҳаётини таъсирлар ёрдамида мустаҳкамланиб, юзага келган одам ҳулқи ва муносабатларининг муайян услубидир. Одамнинг характер (феъл-атвори)и унинг юриш-туриш нуқтаи назари ва ҳаёт тарзидан ҳақиқий хусусиятида намоён бўладиган эҳтиёжи ва манфаатларини, интилиш ва мақсадлари, ҳиссиёт ва иродасининг муайян тузилишини ифода этади. Феъл-атвор қуйидаги асосий сифатларни ажратиб кўрсатади: *ахлоқий тарбия олганлик, мукаммаллик, яхшилик, қатъийлик, куч, вазминлик.*

Ахлоқий тарбия олганлик унинг муносабатлари тарафидан ҳам, юриш-туриш шакли тарафидан ҳам одамни таърифлайди. *Феъл-атворнинг* етакчи ва ижтимоий қадрли сифати бўлиб саналади. *Мукаммаллик* эҳтиёж ва заруратлар, интилиш ва қизиқишлар, одам фаолиятининг турли босқичларида ҳар томонламалиги билан таърифланади. Баъзи одамлар кўп томонлилик билан ажралиб турса, бошқалари — чекланганлик, бир тарафламалик ва тор фикрлилик билан ажралиб туради. *Яхшилик* одам руҳий хусусиятининг ички бирлигини, воқеликнинг турли тарафлари билан муносабатининг уйғунлигини, интилиш ва эҳтиёжларда қарам-қаршилиқнинг мавжуд эмаслиги, сўз ва ишнинг бирлигини таърифлайди. *Қатъийлик* одам фаолияти ва ҳаёти мазмунини ташкил қилувчи, асосий йўналишни белгиловчи, юзага келган ишончга мос келувчи. кескинлик, қатъийлик ва саботлиликдан далолатдир. *Куч* — одам ўз олдига қўйган мақсадига интилишини, қизиқишини, қобилияти даражасини ифодалайди. Қийинчилик ва тўсиқлар билан тўқнаш келганда кучнинг кес-

кинлигини ривожлантириш ва уларни енгиб ўтишини таърифлайди. *Вазминлик* босиқлик ва фаолликка нисбатан одамлар билан муомала қилишга қаратилган. Шунингдек, фаолият учун мақбуллик ва мувофиқликни акс эттиради.

Ушбу асосий хусусиятлар мураккаб, баъзан қарама-қарши алоқаларда мужассам бўлади. Мукамаллик, яхлитлик, қатъийлик ва феъл-атвор кучи ҳаёт таъсири ва тарбияси натижасида аниқланади. Феъл-атвор индивиднинг одамлар билан ўзаро узлуксиз алоқаси, ҳаёт ва тарбиянинг юзага келувчи вазиятлари жараёнида ҳосил бўлади. Одамлар фаолиятининг турлилиги ва таассуротлар даражаси бойлигига мукамаллик ва феъл-атвор кучи уйғун бўлади.

Феъл-атворнинг энг асосий хусусиятларидан бири унинг *қатъийлиги*дир. Феъл-атвор қатъийлиги ҳар доим ҳам бир хислатнинг устунлигини билдирмайди. Бир қанча хислатлар баъзан бир-бирига зид келади. Хислатлар ҳам устунлик қилиш мумкин. Аниқ ифодаланган хислатларнинг йўқлиги сабаб феъл-атвор ўз қатъийлигини йўқотади. Заиф характерли ёки иродасиз ҳисобланган одамлар асосий хусусиятларнинг равшанлиги ва яққоллигидан иборат қатъийликка эга бўлмайдилар. Қатъийликнинг етишмаслиги ўша одамда характернинг тўлиқ мавжуд эмаслигини билдирмайди. Аксинча унда характер мавжуд. Бундай одам иродасиз дейишга асос бўладиган жуда ноаниқ характерга эга бўлади. Ҳар қандай характер мураккаб ҳисобланиб, характернинг мураккаблик даражаси турличадир. Баъзи характерлар тизимида қарама-қаршилиқ мавжуд. Бунинг оқибатида уларнинг мураккаблиги фақатгина ортиб боради. Характер мураккаблиги дея баъзан ташқи ифода қабул қилинади. Шунинг учун сирли, ўз характерини пухта ниқобловчи одамларни фош қилиш осондай туюлади. Феъл-атвор кучи ташқи шароит, ўз устида ишлаш жараёнида вужудга келган хислатларида баъзи ўзгаришларни билдириши мумкин.

Шартли равишда «Манбага бой» дея аташ мумкин бўлган феъл-атвор тури ҳам мавжуд. Характернинг кучлилиги ёки «Манбага бой» лиги устунлик ёки камчилик ҳисобланмайди. Асосийси кучли «Манбага бой» лик нимага йўналтирилганидадир.

Баъзан характер хислатлари орасида унинг *аслиги, бетакрорлигини* ажратиб кўрсатишади. Яъни камдан кам учрайдиган индивидуал ўзига хослик ажратиб ифодаланади. Ўзига хослик — оригиналлик ижобий фазилат ҳисобланмайди. Чунки баъзи одамлар ўйлашга, яна кимдир уклашга мойил. Оригиналлик, ўзига хослик — олий мақсадларга қаратилганида ижобий хислат ҳисобланади. Характер одатда куч ва қатъиятга нисбатан баҳоланади. Характернинг қатъийлиги ва бир мақсадга қаратилганлиги, унинг мураккаблиги ва кенглиги баробар равишда характер кучининг ифодасини аниқлаши мумкин. Кучнинг асосий кўрсаткичи одамнинг бир мақсадга йўналганлиги ва теранлиги алоҳида саналади. Бир мақсадга қаратилганликнинг теранлиги — ҳаётий қонуниятлар, мақсадлар ва сабаблар одамнинг шахсиятига қанчалик таъсир этиши билан аниқланади. Бирор мақсадга қаратилганликдаги юзаклик — ҳаётий мақсадлар, қонуниятлар, манфаатлар одам шахсияти қаърига сингиб кетмайди. Балки унинг учун қандайдир бир ташқи нарса бўлиб қолади. Бирор мақсадга қаратилганликнинг кучи — одам интиладиган ютуқлар даражаси билан аниқланади.

Характер кучи учун одам мақсадга қаратилганлигининг собитлиги катта аҳамият касб этади. Теранлик, куч ва мақсадга йўналганликнинг собитлиги характер кучини бермайди. Уни амалга ошириш учун фаоллик, уюшқоқлик ва барқарорликнинг ирода хислатлари зарурдир. Характер тизими турли-туман, кўп учровчи ва ўзгарувчан ўзаро алоқа мазмунидагина уйғун эмас. Шаклланувчи ва вужудга келувчи шароитларга боғлиқ энг собит характерлар ҳам ўзгаришга дучор бўлган. Унинг хусусиятлари ҳам ўзгаради ва характер янги маз-

мун касб этади. Буларнинг барчаси характер тизимини аниқлашда ҳар қандай муайян ҳолатда ўзига хослик қандай бўлса, характернинг ўзини ҳам шундай ҳисобга олиш лозим.

ЁЗУВДАГИ ФЕЪЛ-АТВОР

Таклиф этилган матн ёрдамида феъл-атвор ва ўзаро муносабатни англаш мумкинлиги ҳақида гапирган эдик. Одамнинг ёзувига қараб, феъл-атворини аниқлаш усули энди сир эмас. Ёзувда ҳам одамнинг барча ҳаракатлари (юриши, имо-ишораси, юз ифодаси) даги каби унъинг феъл-атвори акс этади. Ёзувни таҳлил қила туриб, шахснинг ўзига хос хусусиятини аниқлаш мумкин. Ёзув эгаси ҳақида тасаввур ҳосил қилиш мақсадида умумий сифатларни аниқловчи энг содда графологик синовдан фойдаланиш мумкин.

«Ёзув ва феъл-атвор» синовини

1. Ҳарфлар ҳажми

Ортиғи билан 2-3 миллиметр — 3 балл.

4-5 миллиметр — 7 балл.

6-7 миллиметр — 17 балл.

7 миллиметрдан ошиқ — 20 балл.

2. Ҳарфлар қиялиги

Чапга ўта қия — 2 балл.

Чапга салгина қия — 5 балл.

Қия эмас — 10 балл.

Ўнғта салгина қия — 6 балл.

Ўнғта ўта қия — 14 балл.

3. Ҳарфларнинг кўриниши

Юмалоқ — 9 балл.

Билиш қийин — 10 балл.

Бурчакли, қиррали — 19 балл.

4. Қорознинг юқори чеккасига нисбатан қаторлар жойлашуви

Юқори чеккасига параллел жойлашган — 12 балл.

Қаторлар юқорига силжийди — 16 балл.

Қаторлар пастга силжийди — 1 балл.

5. Қаламга нисбатан босим кучи

Салгина — 8 балл.

Ўртача — 15 балл.

Ўта — 21 балл.

6. Ҳарфларнинг ёзилиш табиати

Ҳарфларнинг қўшилиб ёзилиши — 11 балл.

Ҳарфларнинг ажратиб ёзилиши — 18 балл.

7. Ҳарфлар ёзилишининг умумий баҳоси

Барча сўзлар енгил ўқилади, ёзуви батартиб — 13 балл.

Ёзув батартиб, лекин баъзи сўзлар қийинчилик билан ўқилади — 9 балл.

Ёзув мужмал — 4 балл.

Барча тўпланган баллари жамланг. Жавоб аниқ бўлиши учун бир неча маротаба синов ўтказинг. Балларни қўшинг ва ҳосил бўлган баллни таҳлил хулосалари билан ойдинлаштиринг.

38 дан 51 баллгача

Бундай ёзувга эга одамлар, одатда қаётдан узилган, кўпинча қийин вазиятларни енгиб ўтишда ожиз ҳисобланадилар. Кўпроқ ўзи ва манфаатлари билан овора бўлиб қоладилар. Муваффақиятсизликларни оғир қабул қиладилар. Бошқаларнинг таъсирига тушиб қолиши иродасизлигидан далолат. Бундай одамларда спиртли ичимликлар ичиш ва гиёҳванд моддалар қабул қилишга юқори даражада мойиллик мавжуд. Бу гуруҳга компьютер ўйинлари фанатлари ва футбол мухлислари тааллуқлидир.

52 дан 63 баллгача

Бу гуруҳ одамлари ўзларидаги ирода кучини намоён қила олмайди. Улар журъатсиз, кўпинча танг ҳолатларда саросимага тушиб қолади. Кўшгина ҳаётий саволлар бўйича сусткашликка йўл қўяди. Улар шахс сифатида ўзларини ҳали англаб етмаган бўлиб, камдан кам рўёбга чиқадиган ўз орзуларига ўралашиб қоладилар. Бу гуруҳга дайдилар, бошланғич гиёҳвандлар ва 32 фоиз шахвоний мойиллик даражаси аниқланган кимсалар киради.

64 дан 75 баллгача

Бу хилдаги одамлар камсуқум, сипо, юмшоқ феъл-атворга эга бўлиб, атрофдагиларнинг фикрини ҳурмат қилади. Табиатан ишонувчанлиги боис уларни осон ишонтириш мумкин. Ўзларига паст баҳо беришлари сабабли уларда нисбатан бошқаларга мослашиш кўникмаси мавжуд. Мушкул вазиятларда курашишга интилиши, лекин сурбетлик олдида ҳар доим бўш келиши ўзидан норози бўлиш кайфиятини вужудга келтиради. Бу гуруҳга гулчилар, каптарбозлар, майда моллар билан савдо қилувчилар, ўз ишлари ва имкониятларини тўғри режалаштира олмайдиганлар мансубдир.

76 дан 87 баллгача

Бу гуруҳ вакиллари самимий, очиқкўнгил ва бегараздирлар. Улар ҳар доим ўз нуқтани назарини ҳимоя қиладилар. Бошқаларнинг фикрига ҳам сабр билан муносабатда бўладилар. Хоинликни одамнинг энг ёмон хусусияти деб санайдилар ва уларни ҳеч қачон кечирмайдилар. Бироқ дўсларига садоқатли, улар учун ўзини ўтта, сувга уради. Олий мақсадлар учун ҳаракат қилишга қодир. Бундай ёзув ҳуқуқ тартибот органлари ходимлари, суғурта компаниялари хизматчилари, киноактёрлар ҳамда маълум истеъдод эгаларида кузатишган.

88 дан 98 баллгача

Нисбатан кенг тарқалган тоифа бўлиб, бу гуруҳга кирувчилар батартиб, ёлгонга мойил бўлмаган, вазмин феъл-атворли, сабр эгаларидир. Мушкул вазиятларда жасур бўлиб, галабага эришиши билан диққатга сазовордирлар. Режалари жуда кўп бўлишига қарамай, уларнинг бир қисми рўёбга чиқади. Барчага ҳазил-мутойиба билан муносабатда бўладилар. Улар соғлом муҳит ҳукм сурган оилада ўсган одамлардир.

99 дан 109 баллгача

Бу гуруҳдаги одамлар мулоҳаза ва ҳаракатда мустақилдирлар. Уларда ҳамма нарсага нисбатан ўз мустақил фикрлари бор. Ўткир ақл ва яхши хотира эгалари ҳисоблансалар-да, баъзи вазиятларда ўзларини беъмани тутишлари мумкин. Барча ажойиб нарсаларни севадилар ва кўпинча ўзларини ижодга бағишлайдилар. Бундай ёзув журналистлар, муסיқашунослар, идора ишчилари ва бошқарувчиларга тааллуқлидир.

110 дан 121 баллгача

Бундай кишилар ўз ҳукмини ўтказа оладиган кишилардир. Уларга ўз хоҳиши ва инжиқликларига бўйсуннишни талаб этадилар. Ҳар қандай танқидни ўз ҳуқуқига тажовуз деб ҳисоблайдилар ва буни эсларидан чиқармайдилар. Улар кўпинча сиз билан гаплашаётиб, илтифот кўрсатаётганини тушунишингизга изн беришади. Бу гуруҳга тунги барлар муштийўгонлари, меҳмонхона дарбонлари ва ўзига ишонган ижодкорлар кирадилар.

Энди эса ҳарфларнинг, қаторларнинг, гапларнинг ёзилиш турлар ҳақида гаплашамиз.

БОСИМ

Ёзаётган вақтда босим даражаси одамнинг қайси руҳий гуруҳга тегишлилигини англашга изн беради. Ёзаётганда одамнинг қўли қарама-қаршилиқни ҳис қилади. Агар ручкага босимни кучайтира бошласангиз, у ҳолда варақда қалин чизиқ пайдо бўлади. Ёзишнинг бундай усули қарама-қаршилиқни енгишни англашдаги эҳтиёжни таъминлайди. Шунинг учун серфайрат ҳаракатларга мойил одамларда кучли босим билан ёзиш кузатилишидан қайратланмасангиз қам бўлади. Улар ўз кучини намоён қилишдан лаззатланадилар. Бу ҳилдаги ёзув спорт, айниқса, кураш ва штанга билан шуғулланувчилар учун хосдир.

Кучли босим (1-расм) нафақат қатъий табиат, балки янги, биринчи навбатда — фаол, машҳур кишилар билан учрашувларга интилишни ҳам билдиради. Бундай ёзув эгаси ишқ-муҳаббат борасида катта эҳтиросни ўзида мужассам этади. Унда моддий бойликларга қизиқиш аниқ ва равшан ифодаланган. Бундай кишилар тортинишдан азият чекиши даргумон. Айрим омадсизликлар уларни издан чиқармайди, аксинча янада кўпроқ фаолликка ундайди.

*Бундан мажмаларкам ёзишда
ёзишга келди. Кучлироқ ёзиш
ёзиш ва мажмалар тўлиқ
катта айвақли ёзишлар кўради.
Келди қалинлик ёзишларга
улар бир қарав билди. Аниқ
ёзишлар қилиш қалин ёзиш.*

1-расм

Ўз ҳиссиётларини намойиш қилишда маълум қатъийлиги билан ажралиб турувчи, вазмин одам оҳиста ва сокин ҳаракатлар эгасидир. Буни унинг юриш-туришида, имо-ишорасида, гапириш усулида пайқаш мумкин. Бундаин бир маромдалиқ ёзувда босимнинг тақ-

симланишида, мунтазам ва доимий тер тўқа билишда намоён бўлади. Жўшқинлик ва бир лаҳзалик фаолият айнан уларга хосдир. Бундай ёзув эгалари ҳақида олдиндан яхши башорат қилиш мумкин. Уларни вазминлик, ҳаракатларнинг пухта ўйланганлиги, баъзан теран яқинлик ажратиб туради.

Бошқа шахсий хусусиятларга салгина босиб ёзувчи одамлар эга бўладилар (2-расм). Бу ерда ёзув чизирги инсон табиатининг сезувчанлигини алоҳида кўрсатувчи ўралган ипни эслатади. Бундай одамнинг фикрича, унга атрофидагилар таъсир ўтказади. У дунёни идеаллаштиришга мойил, яхши таъб эгаси ва вазиятни танқидий баҳолашга қодир.

*Масъум Фудур байтларини ўзиб бўлган
ташвиш ташвишани кўч билан тортибди,
қалбларини ўзиб кетибди.
Оқимати бунин, кўтар, шох қўзғома
бариди. да, ёр ўлибди. .. бузилиш аман
ўқитиларини ўзиб ташвишди. да, да, да
ти тиб. қатъий шохларини қўриб.*

2-расм

Ёзувни таҳлил қилишда бир вақтнинг ўзида бир қанча ҳодисани таъкидлаш зарур. Барча ҳарфлар бир хил даражадаги босим билан ёзилган ёзувни топиш амри маҳол. Агар босимни ёзувнинг бошқа хусусиятлари билан солиштирганда, одамдаги феъл-атвор хусусиятларининг мавжуд эканлигини тасдиқлаш имконияти бўлади.

Равон қаторларга ёпишиб тушган оҳиста босим — ақлнинг тартиблилиги, янги ғояларни ишлаб чиқа олиш ва вазиятни чуқур ҳис этиш ҳақида гувоҳлик беради.

Баъзан **оҳиста босим бош ҳарфларни қандай бўлса, кичик ҳарфларни ҳам шундай юмалоқ қилиб ёзишга** мойил одамларнинг ёзувида мавжуд бўлади. Бундай одам худбинликдан холи бўлиб, одамларга

кўмаклашишга интилади. Улар билан яхши муносабатда бўлади, инсоний муносабатларни қадрлайди. Агар *оҳиста босим нотекис қаторлар билан ёпишиб кетиб, алоҳида ҳарфларнинг ноаниқ ёзуви билан бирга келса* — кам ташаббускор, ижро қаракатларига мойил бўлмаган одам ҳақида ҳикоя қилинаётганидан далолатдир. У хушмуомала одам. Танқидий танбеҳларга ортиқча қайғуришга мойилдир.

Кучли босим оҳиста босим билан бирга келадиган ҳолатлар қам маълум. Бундай вазиятларда жўшқин миждога ҳиссиётли одам ҳақида гап кетади. У истаса-да, ҳар доим қам ўзини идора қила олмайди. Бу кўпинча ҳиссий портлашларга олиб келади.

Алоҳида ёзувларда *оҳиста, енгил босим кучли босим билан ёнма-ён келади*, лекин кейингиси фақатгина имзоларда қўлланилади. Бу ерда аниқ ва равшан ички низо мужассам. Одам қалбан анча ҳиссий табиатга эга бўлса-да, атрофидагиларга қатъий ва чидамли кўринишни истайди. Бу каби икки хиллик нафақат имзолар, балки ёзувнинг бошқа хусусиятларини таҳлил қилувчи тажрибали графолог томонидан осонгина фаҳмланади.

Кўлгина одамлар ёзувида нотекис ва ғайрихитиёрӣ босимни кузатиш мумкин. Агар диққат билан қаралса, матнда *нотекис ёйилган, анча қалин чизиқлардан пайдо бўлувчи ингичка чизиқлар ажралиб туради*. Бу ирода ҳаракатларининг, таъсирчанлик, енгиллик, жазавага тушишнинг ғайрихитиёрӣлигидан далолат беради. Бундай одамлар фаолияти бир хилдаги зўр келишларнинг бекорчи ишдан кескин воз кечиш, алмашинувчи даврлар билан ажралиб турмайди. Бу ёзув эгаларида ҳар қандай майда-чуйдалар сабабли таъби хира бўлишга ҳайратланарли мойиллик кузатилади. Уларнинг руҳий мувозанати бузилган бўлиб, ички низолари мавжуд.

Алоҳида ҳолларда *ёзувдаги ингичка чизиқларнинг қора, қуюқ чизиқларга ўтиши хосдир*. Бундай одамларда тасаввур шаҳвоний мойилликка эга.

Ўзига ишончсизлик, доимий иккиланишларга мойиллик, қарор қабул қила олмаслик, қўрқув ва хавотир хуружлари, қўлдан чиқарилган қандайдир вазлар *жуда заиф ва нотекис босиб ёзувчи* одамларни ажратиб туради.

Энди ёзувда кучли босимдан фойдаланувчи одамларнинг шахсий хусусиятларига бир қанча қўшимчалар киритамиз.

Баъзи ҳолларда *кучли босимга эга ёзувда* палапартиш, айтиш мумкинки, ифлос ёзув таассуротини беради. Бу турдаги ёзув ўз ички энергиясини қийинчилик билан назорат қилувчи одамга тааллуқли. Майда-чуйдалар эътиборини жалб қила олмайди. Бундан ташқари, сабрсиз, бегоналар маслаҳатига қўпол муносабатда бўлади.

Салгина босиб ёзилган ёзув — кучли босиб ёзишнинг қизиқарли кўринишидир. У кучли феъл-атворга эга бўлса-да, аслида ташқи томондан юмшоқ кўришниши истовчи одамга тааллуқлидир.

Ёзувни таҳлил қилишда энг кўп маълумот имзода эмас, ёзувнинг ўзида мужассам бўлишини унутманг.

Тик чизиқлар — *салгина босим билан, ётиқ чизиқлар* — кучли босим билан ёзилган пайтдаги ёзувлар ҳам учрайди. Бундай ёзув одатда қизгин, жўшқин табиатга тааллуқлидир. Унинг манфаатлари ташқи тарафга йўналган бўлиб, уларга иродавий хатти-ҳаракатлар хосдир.

Агарда *ётиқ чизиқлар салгина тик бўлиб, кучли босим билан ёзилса*, у ҳолда ўз ҳиссиётлари, жўшқинликларини тийиб, яшириб турувчи одам ҳақида гап борган бўлади.

Ёзув босими салгина босимдан ўртача босимга, ундан сўнг кучли босимга ўзгарса, бундай ёзув жисмоний ўсиш, ақлий ва руҳий ривожланиш жараёнидаги бўлган одамга тааллуқлидир. Одамлар баҳслашувлари кўпроқ ёшлар ёзувидаги эҳтирос ва тоқат, оптимизм ва пессимизм, ақл ва ҳиссиёт ва ҳ. к. лар ўртасидаги

курашга қаратилгандир. Бундай ёзувларни таҳлил қилишда, қўшимча белгиларга қараб иш тутиш маъқулдир.

Мактабда қаторлар йўналишини сақлашга ёрдам берувчи махсус ётиқ чизиклар ва сўзлардаги ҳарфларнинг тўғри қиялигини аниқловчи қия, тик чизиклар тасвирланган дафтарларда ёзишга ўргатишади. Катта ёшга кирганимизда, махсус ёрдамчи чизикларсиз қороз варақларига ёзишимизга тўғри келди. Қаторлар изчиллиги ва ҳарфларнинг маълум қиялигини сақлаш — ёзаётган кишининг шахсий хусусиятлари ҳақида ахборот беручи манбадир.

Ёзувда қаттиқ босиб ёзиш (қўл нафақат ҳарфларни ёзади, балки уларни қорозга босиб ёзади) — ўз кучини намоён қилишни ёқтирувчи ва серғайрат ҳаракатларга мойил одамларда учрайди. Ва аксинча. **Одам ёзса-ю, лекин унинг ручкаси деярли қороз варақига тегмаса** — бу унинг табиати анча заиф эканлигидан далолат беради.

Равон, биров ўртамиёна бўлган, ўртача босиб ёзилган ёзув (3-расм) — вазминлик, хатти-ҳаракатларнинг пухта ўйланганлиги, дадиллик, чуқур яқинлик туйғусига мойиллик белгисидир.

*Ўзгичта бунини таваллуҳ айё-
инини баъда китобхоналар, бутун
адабиёт аҳлини баъралидир.
Ҳа- юттинини сури иллати адиб,
сури адабиётинини алим ва
таълиқини таълиқини арбоби илм
тида лекин билари ва қадрилар.*

3-расм

Ўртамиёна босиб ёзилган ёзув (ҳарфларнинг йўрон ва ингичка чизиклари мутлақо нотекис жойлашган) — феъл-атворнинг жўшқинлиги, таъсирчанлиги ва вазминлиги борасида гувоҳлик беради. Бу одам фаоли-

яти унинг кайфияти билан боғлиқлиги, ундан ҳар қандай совғалар кутиш мумкинлигидан далолат. Бундай одамлар кайфиятида кескин фарқлар кузатилади. Қизиққонлик, сержаҳллик, жиззакилик ана шулар жумласидандир.

Тобора кучли босиб ёзишга айланиб борадиган ўртамиёна босиб ёзишдан бошланувчи ёзув эгаси жуда сезувчан ва эҳтирослидир. Аммо бу эҳтирос жуда тез алангалади. Ёзув эгаси бирданига тутақиб кетишга мойил эканлигини зам англади.

Йўгон, қалин чизиққа айланиб борувчи ўртамиёна босиб ёзиш — шаҳвоний озодлик ва бу маънода бой тасаввур белгисидир.

Нотекис ёзувга айланиб борувчи ўртамиёна босиб ёзиш — ўзига ишонмаслик, доимий иккиланишга мойиллик, маълум, аниқ нарсани ҳал қилишга қодир эмаслик ҳақида гувоҳлик беради.

ЁЗУВДАГИ ИЛГАК ВА ТУГУНЧАЛАР

Сўзнинг бошига, охирига ва ўртасига мавжуд бўлган илгаклар — ўжар характернинг ўзига хос белгиси саналади. Ёзувга диққат билан қаралмаса, уларни пайқай олмаслик мумкин. Гоҳида графолог катталаштирувчи ойна ёрдамидагина уларни аниқлаб олиши мумкин.

Ушбу илгаклар ортида ўжарликка мойилликни оширувчи ва одам интилишининг нафақат ғояга, жойга ёки одамга маҳкам ёпишиб олиши, балки ушбу алоқаларни барбод қилиш қийин бўлиши учун ўзига «ўргатиш»ни ифодаловчи тугунчалар мавжуд. Ўз-ўзидан маълумки, агар бундай илгаклар ёки тугунчалар камдан-кам учраса, у ҳолда графолог уларга алоҳида эътибор бермаслиги мумкин. Уларни доимо учратган графолог бу борада маълум хулосалар чиқарса арзийди.

Агар кичик илгак сўз бошига учраса — бу ўжарликдан нишона. Лекин бу арзимас нарсаларга нисбатан бўлса, бундай одам ўжар эмас. У билан ҳар қандай муаммо майда-чуйдаларини ёки янги масала икир-чикирларини муҳокама этиш мумкин. У оқилона далиллар келтиришга доим тайёр. Шунингдек, бошқа одамнинг яхши иш юритиш режасини пайкаганида, мамнуният билан унга йўл беради. Шунга қарамай, янги рояларга дуч келганида фикр юритишда сусткашликка йўл қўйиши мумкин.

Агар кичик илгак фақатгина сўз охирига келса — бу умуман бошқа феъл-атвор белгиси саналади. Бундай одам аввало итоаткорлик билан янги рояларни қабул қилади. Аммо охирига келганида уларга кескин қаршилик кўрсатишни бошлайди. Бундай одамга бошқаларнинг рояси уникидан яхшироқ эканлигини аниқлаш жуда қийин. У инкор қила олмайдиган далилни келтирмай туриб, сизга ён беришига умид қилманг. Шундай вазиятда ҳам унинг ўжарлигини енгитиш ниҳоятда мушкул.

Агар бундайин маҳкам ушловчи илгаклар сўз бошига ва охирига намоён бўлса — бу енгитиш мумкин бўлмаган бирикма ифодасидир. Бундай одам охирига қадар қаршилик кўрсатади. Агар у бирон нимани режалаштирса, ҳаммасини ўзича қила бошлайди. Ҳатто бошқа бировнинг режаси яхшироқ бўлса ҳам ўзиникидан воз кечиши қийин. Кимдир ўзининг иш юритиш тартибини зўрлаб ўтказса, у бу таклифни рад этади. Баъзан бундай одам бошқа бировнинг режасини ҳатто тинглашдан ҳам воз кечади. У билан эҳтиёткорона муносабатда бўлиш лозим. Махсус тайёргарликсиз янги режа ва таклифларни илгари суриш ярамайди. Ушбу майда илгакларнинг сўз боши ва охирида келиши бу одамнинг ўжарлигини енгитиш ниҳоятда мушкул эканлиги ҳақида огоҳлантиради. Шу нуқтан назардан «7» рақамини бутунлай ўчириб ташловчи чизиклар қоплаши ажабланарлидир. Баъзан ушбу чизиклар илгаклар

билан очилади. Шу сабабли «7» рақамини кесиб ўтувчи чизиқ — сўз бошида ва охирида илгакларга эга бўлади.

Илгаклар ва тугунчалар қамкорликка мойил кишиларда *юмалоқ ёзувга* намоён бўлади. Бундай одамлар ўжар бўлсалар-да, ишда ва ундан ташқаридаги ижобий муносабатларни қўллаб-қувватлайдилар. Қайсарликка мойиллик одатда *қияли ҳарфларга эга, анча майда ёзувга* намоён бўлади. Бундай ёзув эгалари — жиддий ва танқидий таҳлил қилишга мойил одамлардир. Улар *анча йурик ва юмалоқ ёзувга* эга одамлар учун хос бўлган киришимлилик билан ажралиб турмайдилар.

Таҳлил давомида шуни назарда тутиш жоизки, қайсарлик доим ҳам камчилик ҳисобланмайди. Кўпгина одамлар ўзига хос қайсарликларини намойиш қилиб, ҳаётлари давомида катта ютуқларни қўлга киритишган. Улар мувозанатни сақлай олганликлари боис, ўз феъл-атворларини мустақамлаганлар. Графолог холис равишда хислатларни фазилат ёки камчилик дея баҳоламаслиги керак. Шахснинг руҳиятида мавжуд хислатларга эътибор қаратган ҳолда уларни таҳлил қилмоғи лозим.

САТРАЛАР

Тўғри сатрлар — кишининг вазминлиги, ўзини тута билиши, саросимага тушмаслиги, ички куч-қувватининг яхши заҳирага эга эканлиги, ишни охирига қадар етказа билишидан далолат беради.

Тўқинсимон сатрлар — ёзув эгасининг яхши ҳаракат, ўзгарувчан фикр юритиш, қийинчиликларни енга билиш ва ишни устамонлик билан йўлга сола олиш қобилиятига эга эканлигидан гувоҳликдир.

Парабола шаклидаги сатрлар учрайди. Ёзувнинг бундай тури чидамсизлик, қизиққонлик, таъсирчанлик, юксак ҳиссиётлиқдан далолат беради. Агар бундай одамларда қандайдир истак пайдо бўлса, улар бу истакларни ўша ондаёқ рўёбга чиқаришга интилади. Пара-

бола шаклидаги сатрларни графология соҳасидаги му-
тахассислар одатда ишга қизғин киришувчи, лекин кам-
дан кам ҳоллардагина уни охирига етказувчи одамларга
тегишли, деб билади. Улар иш бошида қизишиб кетади,
сўнг уларга ғайрат етишмайди, ўзларини мажбур
қилишлари эса жуда мушкулдир.

Баъзи ёзувларга назар ташлаб, муаллиф *сатр охи-
рига бўш жой қолдиришини ва бўғин кўчирмаслиги-
ни* пайқаш мумкин. Графологлар жуда кўп ҳолларда бун
кўрқувга ўтувчи қаттиқ эҳтиёткорлик билан боғлайди.

Варақда *сатрларнинг юқорига силжиши*. Бу сер-
райрат, ўзига ишонган, зўр ички куч-қувватга эга, та-
шаббускор кишиларга хосдир. Улар муваффақиятга ин-
тилади, ўз муваффақиятсизликларидан азият чекади,
лекин мақсадга қараб кейинги интилиш учун ўзларида
куч топадилар.

Пастга томон силжувчи сатрлар — юқорида са-
наб ўтилган барча феъл-атворларга эга ёки эга бўлма-
ган, лекин жуда паст даражада эга бўлган одамларга
тааллуқлидир.

ҚИЯЛИК

Мактаб ҳуснӣхатига кўра қиялатиб, қийшайтириб
ёзиш зарур. Чунки бу ёзаётган одам учун анча қулай
усулдир. Ҳарфлар ўнга қия ёзилиши керак (4-расм),
шунингдек, қўл ҳаракати йўналиши бўйича ёзилиши
лозим. Шунга қарамасдан, баъзи одамлар умумий қоида-
ларга турли сабаблар туфайли риоя қилмайдилар ва ҳар-
фларни чапга қиялатиб ёздилар (5-расм). Равшанки, улар
ўқитувчилар талабидан кучлироқ бўлган ўз туғма ҳис-
туйғуларига онгсиз равишда риоя қиладилар. Ушбу тур-
ма ҳис-туйғулар нима учун ҳаммага ҳам бир хил таъсир
этмаслигини тушунтириш эса жуда мушкул.

Мураббий қанчалик ўргатишга ҳаракат қилмасин,
ўқувчиларнинг ҳар бири ўзига қулай ёзиш усулини тан-
лашини тан олишимиздан бошқа илож йўқ.

Одил: кият - „Sadoi Turkistoni“, „Samarqand“,
 „Qura“ kabi qadimiy t. n. taʼlifidagi u. l. - qadimiy
 „Kutub“ kabi asarlari. „Sadoi Turkiston“ asarlarida
 1544 y. u. l. qadimiy s. m. - uning unvoni. U. n. „Kutub“
 s. : „Majmaʼ ul-Maʼrifat“ asarlarida qadimiy s. m. taʼlifidagi
 „Ota - n. Kif“ asari „Millofing“; „Anʼoli mix“ sh. m.
 „Lari“, „Borsia“ asarlarida „Lari“, „Lari“ asarlarida „Mogʻda“
 asarlarida (1515) taʼlifidagi „Lari“ asarlarida „Mogʻda“
 asarlarida (1516) taʼlifidagi „Lari“ asarlarida „Mogʻda“

4-расм

Комомот ёшлар иштироки
 қаромати томоғидан қомо
 лар. Ёшлар ташқи қомо
 VI - оқимони ба у - расм
 мия қомо раҳмат қомо
 ди. Тошкент шаҳри билан
 ўзгача қомо „Самура“ до
 ларни соҳомони турни
 оралиқда қомо раҳмат
 ларни қомо қомо раҳмат
 б. м. раҳмат қомо раҳмат
 1 - қомо қомо раҳмат

5-расм

Аксарият одамлар учун (45-50°) қия ёзиш хосдир. Лекин (90°) шўғри, тик ёзув ҳам мавжуд, баъзан (125° гача қия) шўғрилган ёзув ҳам учрайди. Яна ушбу шаклларнинг кўпгина ўтувчи турлари мавжуддир.

Анча кўп учровчи ёзув — (45-50°) қия бўлган ҳаракат йўналишидаги ёзувдир. Бундай ёзув ўз ҳиссиётларини очиқ ошкор қилувчи, илиқ ва дўстона табиатли кишига тааллуқли. Бундай одамлар унчалик таъсирчан эмаслар, ҳиссиётларини назорат қила оладилар, одамлар билан осонгина чиқишадилар, бошқалар билан жам бўлишни севадилар. Агар улар севиб қолишса, муҳаббатига суюнган ҳолда ўз ҳиссиётларини яшириб ўтирмайдилар. Шунингдек, уйда ўтира олмайдилар, уларни жамоа, ижтимоий ҳаёт ўзига тортиб туради.

Нисбатан қия ёзув (баъзан, деярли ётиқ) — меъёрдан четга чиққандай ҳисобланиши мумкин. Бундай одамларда кескин хислатлар ҳаддан ташқаридир. Улар учун ўз ҳиссиётларини кўз-кўз қилиши одати хосдир.

Ёзувнинг ўта қиялиги — куч-қувватнинг катта заҳираси мавжудлиги ва ҳамма янги нарсаларни қабул қилишнинг катта завқини кўрсатади. Бундай одамлар севиб қолсалар, бутунлай ўз ҳиссиётларига шўнғиб кетадилар. Жуда рашкчи бўлиши билан бирга уларда доимо мулоқот қилиш ва ёқиш истаги мавжуд бўлади. Бундай одамларнинг куч-қуввати атрофидагиларни қойил қолдириш эвазига орттирилади.

Чап томонга тўнтарилган ёзув (125° ҳаракат йўналишига қарама-қарши) — ҳаёт ва тарбиянинг ташқи шароитларига шахсий мойиллигининг мос келмаслиги натижасида пайдо бўлади. Тўнтарилган ёзув кўп ҳолларда терслик, ўжарлик, бошқалардан талаб қилишлик, катта ишончсизликни билдиради. Баъзи ҳолларда носамимийлик ва сирлилик борасида ҳам гап бориши мумкин.

Орқага қия қилиб ёзганда — ақл ҳиссиётни бошқара билишини ифодалайди. Бундай одамнинг севгисига унинг эс-ҳушини забт этиш орқали эришиш мумкин. Бундай одамлар ўз ҳиссиётларини ва манфаатларини аранг намоён қиладилар.

Амалиёт шуни кўрсатадики, ҳаётнинг маълум даврида одам ёзувининг қиялиги ўзгариши мумкин. Бу ёшлар турли хил «ўйин» ларини бошлаганида, катта одамлар «ясама ҳолат» ларга ўтган даврида рўй беради. Бу ёзув қиялигининг онгсиз равишда ўзгариши ҳисобланади.

Ёзув қиялиги чап томонга 125°дан кўпроқ бўладиган хили ҳам мавжуд. Демак, ақл ҳиссиётни кучли равишда идора қилади. Бундай қияликнинг мавжудлиги сирлиликдан далолатдир. Ташқи совуққонлик ва сиполик ичда яширин бўлган ҳиссиётлар тугёнига мос келмайди. Бундай хилдаги одамлар ўз ҳиссиётларини узоқ вақт яшира олмайдилар. Улар билан мулоқотда, ҳиссий портлаш аломатларига дуч келишга тайёр туринг. Совуққон ташқи кўриниш сабабли эҳтирос вулқони авж олиши мумкин. Улар ҳақида атрофидагилар қандай таассуротга эгалани тушуниш қийин. Шунинг учун

мулоқот жараёнида уларга ташаббусни ўз қўлига олишига имконият яратиши керак. Ўшанда уларнинг ниятини фаҳмлаш осонроқ бўлади.

Қачонки **ёзув тик** — на ўнгла ва на сўлга қияланмаган бўлса — ақл ва ҳиссиёт ўртасида, мувозанатдан далолатдир. Бундай одамларнинг юриш-туриши анча вазмин. Улар тўсатдан бўладиган ҳиссиётлар ва ақл ўзгариши таъсирига ҳеч қачон дуч келмайдилар.

Тик ёзувчи одам севиб қолса, у ҳеч қачон ўз ҳиссиётларини дарҳол ошкор қилмайди. Энг муҳими, муҳаббатнинг намоён қилиниши кундалик иш ва ташвишларга содиқлик орқали маълум бўлади.

Қия ёзувнинг турли турдалиги, шунингдек, қоришиқ қия ёзув (6-расм). Бунда алоҳида сўзларда ҳарфларнинг турли қиялиги учрайди. Одамда қарама-қаршилиқ, инжиқлик, кайфиятнинг тез-тез ўзгариб туриши, аниқ бир мақсадга йўналмаганлик каби сифатлар мавжудлигини кўрсатади. Одатда ақл ва ҳиссиёт тўқнаш келади, эҳтиёткорлик таъсирчанлик билан курашади. Бундай одамлар ўз ҳиссиётларини идора этолмайдилар ва уларнинг қурбонига айланадилар.

Ahmad Yuznasuy.

U adib ahmad nomi b.n shub top. U d.
Navoiyning namoyishi tush. Navoiyning
„Navoiy ul-muhabbat“ omi = tibatul. U v
luc eliden xarligini ay di va u kapi yu
ragellar den bir = u v kōm ul-mahligini ay-
laidi. Adib. „Kibat ul-kagayiq“ kitobida „Te-
ga kōmas edi adib kōzi“ dey qayd ber
b.n u v kōm kōmata ham kroyat = xuyar
sa xehre bēlganligi. Kapi = ay di adib o v
shu haride qubli „Yuznasuy“ xarligini ayteuchi
Ber = y nam di shakor ; joy = uchaydi.

6-расм

Ёзув қиялигини турли-туманлиги кескин ифодаланса — бу шахснинг бузилиши, барбод бўлиши ва иккиланишига ишора. Гап асабий табиатли одам ҳақида бормоқда.

Алоҳида ҳолларда, ёзувга диққат билан қарасак, умумий кўринишда, ҳарфлар қиялигининг бир хиллигини пайқашимиз мумкин. Фақатгина илмоқли «в», «д», «з», «у», «ц», «ш» каби ҳарфлар бошқа тарафга қия ёзилган. Масалан, ҳамма ҳарфлар ўнгга қия ёзилган, фақат илмоқли ҳарфлар—чапта, ёки аксинча. Бу ерда янги одамлар билан танишаётган вақтда ёки масъулиятли қарорни қабул қилиш пайтида қийин дақиқаларни бошидан кечирувчи, қатъиятсиз одамлар ҳақида гапириш мумкин. Иншо матнлари ёки мактублар қандай ёзилишига кўз қулоқ бўлиб туринг (чизилмаган қорозга жойлашган сатрларни кузатув учун танлаганингиз маъқул). Улар *тўғри*, *тўлқинсимон* ва *парабола* шаклига бўлади!

Тўғри сатрлар — вазминлик, сиполик, изчиллик ва камдан кам дадиллик белгиси; *тўлқинсимон сатрлар* — устамонлик, тафаккур ўзгарувчанлиги, одамларда заиф томонларни пайқай олиш белгиси; *парабола шаклидаги* (сатрлар юқорига тезда кўтарилиб, пастга энгаша бошлайди) — таъсирчанлик ва чидамсизлик, ўзига бино қўйиш ва қизиққонлик белгисидир. Бундайин райритабий сатрларни ёзган кишининг ҳиссиёти ва истаги одатда ноаниқ бўлади. У дунёдаги ҳамма нарсани унутиб, уларни ижро қилишга ошиқади. Яна бундай сатрлар одамнинг қандайдир ғоя иштиёқида ёнишидан, уни амалга ошириш учун барча кучини сафарбар қилишидан, кўпинча ишни охирига етказмаслигидан далолат беради. Сатр охиридаги ораликлар баъзан қўрқоқликкача борувчи характернинг эҳтиёткорлигини кўрсатади.

Юқорига кўтарилувчи сатрлар — серғайратлик, ишчанлик, иззатталаблик ва ташаббускорлик каби фойдали ва яхши фазилатлардан гувоҳлик беради. Ўзига бино қўйган ва зардаси тез, қизиққон одамларда барча ҳаракатлар ва шижоат одатда олдинга ва юқорига йўналган. Мисол учун, графологлар ўтказувчи тажрибалар шуни кўрсатадики, агар кўзи борланган одам тушкун кайфият таъсирида доскага ёки қорозга матн ёзса, унинг

ёзувидаги сатрлари доимо пастга тушади. Ёки аксинча, кўтаринки кайфиятда ёзилган сатрлар шубҳасиз, юқорига қараб «ўрмалайди».

ЧИЗИҚЛАР

Диққатингизни *ҳарфлар ёки сўзлар*, улар билан яқунланадиган *чизикларга* қаратинг. *Ётиқ чизиклар* билан тугайдиган сўзлар — ишончсизлик, одамнинг эҳтиёткорлигини билдиради. Агар фикр қилиб кўрилса, бундай одам ёзилган нарсанинг бутун мазмунини ўзгартириши мумкин бўлган тиниш белги ёки нуқтани ўз жойига қўймасликдан чўчийди, деган хулосага келиш мумкин.

Пастга ва чапга эгилувчи чизик — одам худбинлигининг белгисидир. Бундай киши кўпинча ўз ҳузур-ҳаловатини, ўз шахсий фойдасини ўйлайди. *Ёзувда охириги чизик сўз устига юқорига эгилса* — бундай ёзган кишида гуркираган хаёлот ва бой таъсирчанлик мавжуд. Бундай одам қандай хуррам бўлишингизни орзу қилган ҳолда барча қизиқарли нарсаларни ўйлаб топади. Унинг орзуларининг рўёбга чиқишига халақит берганда, юз фоиз ҳафсаласи пир бўлади.

Чизиклари умуман йўқ бўлган ёзувга эга одам ҳақида нима дейиш мумкин? Бундай киши ҳамма нарсада аниқ, асл далилларга асосланади. Ишда ҳам, сўзда ҳам, фикрлашда ҳам аниқликни яхши кўради. Ҳар бир ишда ўзида қандай бўлса, бошқаларда ҳам шундай бўлишини ёқтиради. Бундай одамга доимо ва ҳамма нарсада суяниш мумкин.

Ҳарфлар ва сўзлардан олдин келувчи чизиклар — жиддий вазиятларда ўз эътиқодига мос фаолият юртишни яхши кўради.

Кучли, аниқ ва равшан ифодаланган чизиклар — ўжар ва зулмкор одам ёзувининг яққол далилидир.

Ўзига буралиб келган чизиклар — гажақлар ва ҳарфларнинг боши ва охиридаги чизма чизиклар феъл-атвордаги ўжарлик, унинг мураса қилмаслиги ва очиқдан очиқлиги ҳақида гувоҳлик беради.

ҲАРФЛАРНИНГ ЁЗИЛИШИ ВА ФЕЪЛ-АТВОР

ҲАРФЛАР КАТТАЛИГИ

XX аср бошларида ёзув тадқиқоти билан машғул графологлар ҳарфларнинг ўртамиёна баландлиги — 3 мм, алоҳида ҳарфларнинг энлиги унинг баландлиги билан баробар бўлиши лозимлигини таъкидлаган эдилар. Баланд ёзув деб ҳарфлари 3 ммдан катта, энли деб 3 ммдан энли бўлган ёзувларни ҳисоблаш мумкин. Агар ушбу тадқиқот асос қилиб олинса, ҳарф катталиги ортида феъл-атворнинг қандай хусусиятлари мавжудлигини пухта ўйлаб кўриш мумкин.

Шундай қилиб, **йирик ёзув (7-расм)** — бу ҳарфларнинг мутаносиб ёзилишида умумий баландлиги меъёрдан ошиб кетадиган ёзувдир; майдалари эса (8-расм) — бундан пастроқ бўлган ёзувдир.

*Ингилис яратмиша
миштинин баланд. Ҳе-
туларини қаранаме-
ри мени қўлаб. қўлаб-қўлаб*

7-расм

*Русия Арестане ва Арестане келин келди. Келди
қасди. Русия ҳам: Жип, аяқ, ашмак.
киби ҳариса қилди. Ҳе: дини. У. икки
бу қобилият — билиш билан билиш ҳариса.*

8-расм

Чўзиқ ёзув — бу энидан баландлиги анча кичик бўлган ёзувдир. **Сиқққ ёзув** — баландлик ҳарфлар энидан сезиларли тарзда фарқ қиладиган ёзув. Агар баландликни ҳам ҳисобга олганда, ёзувнинг бир қанча тури-

ни фарқлаш қийин: йирик ёки майда сиқик, йирик ёки майда чўзиқ, шунингдек ўртамиёна (9-расм) ёзув.

Saddi Ishondariy - xalqning yakunlovchi rangi va do'stlikdagi yirik harfning adabiy kichiklar, odil radiflar harflarida ommaviy va foydali tuzatish. Ushbu harflar qadimiy yirik harflar, shuningdek, maktabning harflarida qadimiy harflar, shuningdek, maktab harflarida qadimiy harflar, shuningdek, maktab harflarida qadimiy harflar.

9-расм

Энди эса ҳарфлар ҳажмини аниқлаганингизда ва ёзувга қараб турганингизда кўз олдингизда намоён бўлувчи феъл-атворнинг ўзига хос хусусиятлари ва жумбоқлари ҳақида.

Шундай қилиб, **йирик ҳарфлар** – бу ўз қадрини билиш ҳиссининг ривожланган кўриниши. Ҳиссий ҳаваслар ва таъсирчанликка мойиллик, ўзига ортиқ даражада ишониш, киришимлилик, тортинмаслик ва серғайратлик белгисидир. Йирик ва чўзиқ ёзув ёзаётган киши қорозда мумкин қадар кўп жой эгаллаш истагини намоён қилади. Ҳаётда эса бундай кишиларни чегара, ўйлаб чиқилган қоида ва чеклашлар қаноатлантирмайди. Улар фаолиятнинг кўпинча жабҳаларида намоён бўлувчи кенг табиатта эгадирлар.

Майда ҳарфлар – бу вазминлик, эҳтиёткорлик, ўзига ҳаддан ташқари ишониш, кузатувчанлик ва совуққонлик белгисидир. Майда ёзув асосан ўзи ҳақида жуда кам гапирувчи ва ўйлаётганлари ҳақида ҳеч нарса билдирмайдиган одамларга хосдир.

Сиқик ҳарфлар – бу эҳтиёткорлик, зиқналикка айланувчи тежамлилик белгисидир. Турмушда тежамкорликка ва иқтисод қилишга ўрганиб қолган одам ихтиёрий ёза бошлаганида бунинг акс эттиради. Унинг ёзувида, масалан, ҳошия мавжуд бўлмайди. Сўзлар ўртасидаги оралиқ қисқа, сатрдаги охириги ҳарфлар – кичрайган ва сиқик бўлади.

Равон ва оралари очик ёзув — бу уddaбуронлик, ишчанлик, номаълум вазиятда осон ва тез йўналишни аниқлаб олиш қобилиятига эга бўлиш белгисидир.

Катталиги бўйича нотекис бўлган ҳарфлар, қиялик, йўналиш сўзларида сезиладиган ёзув — юриш-туришнинг бир хил эмаслиги, ниҳоятда юксак таъсирчанлик, таъсирчанликни тийиб тура олишнинг заиф ривожланганидан («Истайман, бундан чиқадики, мен қўлга киритаман!» қабилада), асаб хасталикларига мойилликдан далолат беради.

Меъёрдаги, одабий ёзув — тўла-тўқис, аниқ, узун, бежамдор чизиқларсиз, оддий бош ҳарфларга эга, сатрлар ва сўзлар ораси баробар оралиқларга эга, ҳарфларнинг бир хил баланглигига эга бўлган ёзув. Бу — юриш-туриш, хатти-ҳарактнинг раволиги, табиатнинг умумий вазминлиги, ўзгармаслик ва фикр-мулоҳазаларга яқинлик белгисидир.

Ёзувнинг баланглиги ва энлигига боғлиқ равишда уни чўзиқ, узайиб кетган, сиқик, майда, йирик ва ҳ.к. деб аташ мумкин.

Юқорида ёзувнинг сифат хусусиятлари айтиб ўтилди. Улардан фойдаланиб, сиз ўзингиз ва атрофингиздагилар ҳақида қизиқарли маълумотларни билиб олишингиз муқаррар.

ҲАРФЛАРНИНГ ШАКЛУ ШАМОЙИЛИ

Унли ҳарфлар юқориси очикдай, юқорисигаги чизиқлар берк бўлмагандай ёзилган бўлса (10-расм) — бу тинчликсеварлик, ишонувчанлик ва назокатлик, хушмуомалаликнинг ҳақиқий белгисидир. Бундай одам ҳамдард бўла олади, кўнгли очикликка мойил, кек сақламайди. **Сатр тағуға очик унлилар** (11-расм) иккиюзламачиликка мойиллиги ва ҳаттоки феъл-атворнинг сохталигидан гувоҳлик беради. **Тағуғаги берк унлилар** эса — табиатининг сирлилигидан далолат беради.

4: килиш азрақий қадрин, зоруний қад.
 Дилда у қибиларнинг қадрини келтирилган ёки
 тибикатни қадрига қадри қадри қадри.
 Руҳи чотидеки қадри қадри қадри
 қибиларнинг қадри қадри қадри.

10-расм

Қашқадарў вилояти, Кishon tumani
1-иттипу орта та'лим мактабining
9-Б" sinf o'quvchisi

11-расм

III D M A
 M P M X K T P.
 III bosqich shifri
 qatnashgan ish.
 talaba: Kamolov
 Gulnara.
 qatnashgan: Soqimov.

12-расм

Бош ҳарфларнинг ниҳоятда катта ҳажми — из-
 затталаблик, ўз қадрини билиш ҳисси, ўзига ишонч ва
 мустақил бўлишга интилиш белгиси демакдир. Бундай
 одам ўта мустақил фикр юритади ва тиришқоқ, қунтли
 бўла олади. Агарда бунда бош ҳарфлар гажак билан (12-
 расм) ва ноодатий чизиқлар билан безалса, бу бой та-
 саввур белгисидир.

**«М», «п», «н», «ш», ва «т» каби «қўшма» ҳарф-
 ларга эътиборни қаратинг.** Бош ҳарфларнинг бирин-
 чи қисми (у тузилган тик таёқчалар) ёзаётган киши-

нинг шахсиятини, ҳарфнинг иккинчи қисми (тик боғловчи чизиқчалар) — одам жамиятда қандай ўрин эгаллашини акс эттиради.

Пасда жойлашган сатрни «тушувчи» («у», «р» ва «г») ҳарфларининг узун илмоқлари тегиб ўтса, бу — ёзув эгаси мантиқан фикр юритмаслигидан далолат. Қисқа илмоқлар эса — юриш-туришдаги аниқлик белгисидир. Бундай одам ортиқча гап-сўзлардан ўзини четга олади. Бундан ташқари, у ўз фикрини очик-ойдин билдиришдан тийилади. *Сиқиқ, пастак ва яла-лоқсимон қисқа ҳарфлар* — ўжарлик ва чекланганликдан гувоҳлик беради. Эни, ўртасида кучли босиб ёзилган *қавариқ каби ҳарфлар* — тараққий этган ҳиссий ҳавас ва эҳтирос белгисидир. Бундай кимсалар кайфияти ишлар қандай кетишига боғлиқ. Барча ҳарфлар шакли жимжимадор ва нақшли бўлса, ёзув маълум услубга солингандай қаралади, у ҳолда унинг эгаси ташқи шакллarga катта эътибор беради.

Агар *сўз охирида ҳарфлар ошса*, у ҳолда сатр эгасини — ишончли, очикқўнгил ва тортинмайдиган, дея тахмин қилиш мумкин. У билан муомала қилиш жуда осон бўлиб, у ҳиссиётга берилишни ёқтиради. Охиридаги сўзлар гўё учбурчак билан яқунланади, ҳарфлар ҳар икки тарафдан пайқарли равишда кичрайиб боради. Бу эҳтиёткорлик ва сирлиликдан далолат беради. Баъзан айёрликдан ҳам гувоҳлик бериш ҳолатлари учрайди. Сўзларга (асосан бош ҳарфларда) барча илмоқлар, гажаклар ва ёйлар билан жило бериш пасткашлик ва эзмалик демак. Бундай одамга мақтанчоқлик ва мағрурлик хосдир. У очикдан очик бошқаларга фириб беришни яхши кўради. Яна шуни айтиш мумкинки, ҳам *ёзувда ва ёзув шаклида турли илгалар ва илгалчалар* — фикр зийраклиги белгиси ҳисобланади.

Дарвоқе, ишқалбозни кўз олдингизга келтиринг. Одам ёзувига қараб фақат битта гап айтиш мумкин бўлган ҳоллар ҳам бўлади — у яхши ёмоннинг фарқига бормайдиган киши. Ичимдагини топ, дейдиган киши

билан иш юритаётганингизнинг юз фоизлик кафолатидир бу. Ниманидир сир тутаётган ёки қандайдир хоҳишини яшираётган одамдан нишона бўлиши қам мумкин.

Ёзувнинг жуда кўп учровчи хусусиятларидан бири — «т», «ш», «п» ва «и» ҳарфларини чизиклар билан ҳам устига, ҳам тагига чизишдир. Бу чизиклар тўғри ва тўлқинсимон, қисқа ва узун бўлиши мумкин. Агар одам тартибга одатланса ва табиатан вазмин бўлса, у қолда унинг *чизиклари ҳарф устига тўғри, батартиб ва аниқ бўлади*. Агара у табиатан чидамсиз, тезкор қарор қабул қилишга ва серғайрат ҳаракатларга мойил бўлса, ушбу *чизиклар оралари очик, узуқ-юлуқ ва узилган бўлади*. *Юқорига жойлаштирилган йўғон чизиклар* — ҳукмини юргизадиган ва иззатталаб табиатдан нишон беради.

СЎЗЛАРДА ҲАРФЛАР БИРИКУВИ

Ҳарфлар ўз-ўзича ҳеч қандай маъно билдирмайди. Улар маълум товушни ифодалашни мужассам қилади. Ҳарфлардан ташкил топган сўз эса мазмун касб этади. *Ҳарфларни ўзаро боғлаган ҳолда*, ёзувчи киши бир қанча машғулотдан кейин мантиқан сўз тузади. Баъзан у *тезга ҳарф ортидан ҳарф ёзади*, бундай жараён онгсиз равишда кечади.

Ҳарфлар бирикмасининг алоҳида, анча оқилона мукамаллигини ўзида мужассам этган *ёзув равонлиги* — удабуронлик, оқилоналик, қийин масала ва муаммоларни ҳеч қийналмай ҳал этишга кириша билишини кўрсатади. Бундай одамлар жуда кўп вазиятларда удабуронликни, агар зарур бўлса, зеҳнлиликни намоян қилади. Муаммоларни осонлаштириш уларга ғайрат билан ишлаш имконини беради. Уларни турли хатти-ҳаракатларни бир жойга бириктира олиш, шунингдек, бир-бирига қўша олиш қобилияти ажратиб туради.

Ёзувдаги **яхлит равонлик, боғланганлик** барча ҳарфлар ўзаро боғланган вақтида — муаммоларга мантиқ жиҳатидан ёндаша олиш қобилиятини, уларни таниқдий баҳолаш ва қарор қабул қила олиш қобилиятини акс эттиради. Уларни бошқалардан қабул қилинувчи қарорнинг бир тарафлилиги ажратиб туради. Улар камдан кам ҳолларда сезгиларига таянади.

Ёзувда баъзи одамларда маълум мутаносибликни кузатиш мумкин: **сўз ичигаги ҳарфлар орасидаги алоқаларнинг ва номувофиқликларнинг бир хил миқдори**. Бу ерда у ўз идеалларини воқеликка мослаштира олувчи одамдаги ички мувозанат борасида гап бормоқда.

Ҳарфлари орасида бирикма бўлмаган одамларда феъл-атворининг бошқача кўриниши мужассам. Уларни амалий ишга мойиллик ва ўта хаёлчанлик ажратиб туради. Улар ғояларини амалга оширишга халақит берувчи ҳолат — орзу қилишни севадилар. Улар ғоялари ўрнини баҳолаши мушкул бўлишига қарамай, уларда одатда эстетик ҳиссиётлар, ифодали тафаккур қилиш, хотира, олдиндан сезиш бойлиги мавжуд. Улар илҳоми келганда ишлайдилар, мунтазам меҳнат қила олмайдилар. Бундай ёзувга эга кимсалар ўз ҳаётини мантиқ қонуниятларига кўра қурмайдилар. Шунинг учун уларнинг алоҳида хатти-ҳаракати атрофдагиларда катта ҳайрат туғдиради. Бундай одамлар ёзувда кўп хато қиладилар, уларга ёзиганларини текшириш одати хос эмас.

Баъзан юксак қобилиятли одамлар бошқача ёзадилар. Улар **ёзаётганларида турли хил чизиқлар кўпроқ учрайди**. Бу чизиқларнинг бир қисми кўзга осон ташлангани, қолгани эса тасаввурда қолади. Қўлнинг тезкор ҳаракати туфайли қорозда ингичка қилдек из қолади, кейинчалик эса қалам қорозга тегмайди, у — муаллақ, тепага кўтарилиб, ёза бошлайди. Бундай ёзувга эга одамлар фикр парвози, бой тасаввур билан ажралиб туради ва ниҳоятда қобилиятли, истеъдоддилар қаторига қўшилади.

Ҳарфлар орасидаги бирикишнинг узилиши — одамнинг ички сезгисига таянишини билдирувчи тах-

Юмалоқ ёзувга эга одам бир лаҳза ҳам тўхтаб турмайди.

Унинг қўллари пастдан тепага кўтарилади, сўнг ёйсимон чизиқни ўнгга ёки сўлга тасвирлайди ва давом этади, масалан, пастга. Қиррали ёзувга эга одамда чизиқни ёзгандан сўнг тўхташ рўй беради. Сўнг у қарама-қарши тарафга ҳаракат қилади. Агар унинг қўли ўнгдан юқорига ҳаракат қилса, у ҳолда бир лаҳзалик тўхташдан кейин у чапга, пастга қараб биринчи чизиқ бурчаги тагидан ҳаракатлана бошлайди.

Юмалоқ ёзувни қўлловчи одамлар қарама-қаршиликларни юмшатишга мойилдирлар, улар кўпинча муросага келадилар. Ҳаётда улар деярли ўз фикрларини бирдан ўзгартирмайдилар. Уларнинг ёзуви юмшоқлик ва тинчликсеварликдан гувоҳлик беради.

Қиррали ёзуви одам қайсарликка, кескинлик ва талабчанликка мойиллик фикрини туғдиради. Бундай одамлар бир мақсадга йўналганлик, серғайратлик, қаттиқ меҳнат қила олиш билан ажралиб туради. Уларда қарама-қаршилик, зиддиятга доим тайёр туриш ҳисси бор. Бу эса улар ўзини тутишида қатъий муомалада бўлишга, баъзан эса сурбетликка ҳам олиб келади. Қиррали ёзув жуда кўп ҳолларда жисмоний, руҳий азобга бардош беришга қодир ва дадил одамларда кузатилмайди.

Юмалоқ ёзувдан фойдаланувчи одамлар камдан кам ўз ташаббусини намоён қилади. Уларни кўпинча ишдаги ҳамкасблар ёки дўстлар фаоллиги қониқтиради.

Юмалоқ ёзувга баъзан қиррали бош ҳарфлар учрайди. Бундай ёзув баъзан тажовузкор бўлиши мумкин бўлган юмшоқ табиатли одамга тааллуқлидир.

Агар юмалоқ ёзувга майда қиррали ҳарфлар учраса, бу ҳамкорликка тайёр турган, лекин яширинча айёрлик ва мустақилликка эга одамга хосдир.

Юмалоқ ҳарфлар жуда йирик ёзилиши мумкин. Бу аниқ ва қатъий ишончи бўлмаган одамларда мавжуд. Ўзига ишончсизлик ҳислари мавжуд бўлса-да, улар ҳамкорлик қилишга жазм қила оладиган одамлардир.

Майда юмалоқ ёзув жуда камдан-кам учрайди. Бу равшан, лекин шу билан бирга анча эҳтиёткор ақл. Амалиёт кўрсатганидай, бундай ёзуви бор одамга алоҳида пухталиқ ва эҳтиёткорликни талаб этувчи ишни топшириш мумкин.

Қиррали ёзув, шунингдек, етакчилик қилишга интилиш, тортишувчан, эришмоқчи бўлган мавқесини аниқ режалаштира олиш тўғрисида гувоҳлик беради.

Агар қиррали ёзув ҳарфларининг йўғон ёзилиши кучли босим билан бирга келса — иззатталаб ва анча тиришқоқ одамга хосдир. Унда қадриятнинг ўзгармас тизими бор. Иш ва шахсий муносабатларда уни тобе вазият қониқтирмайди.

Майда қиррасимон ёзув — қўйилган мақсадга фикрини тўплай олувчи, мустақил равишда ишни моҳиятигача суриштириб, билишга одатланувчи одамни ифодалайди.

Баъзан қиррали ёзув эгаларига ғайриоддий тарзда ёзилган бош ҳарфлар учрайди. Бу ёзув эгаларини умум қабул қилган мутаассиблик қониқтирмайди. Уларни кўпинча ҳиссиёт бошқаради. Бундай одамларда рақобатчилик ҳисси ривожланган.

Баъзи ёзувларда «ш» ва «т» ҳарфларининг бошқа ҳарфларда «и» ва «л» рақамларининг ёзилиши бири-бирига мос келади. Ёзувнинг ҳар иккала тури ўқиш учун анча қийин. Профессional графологлар ёзувнинг биринчи хилини аркадик, иккинчисини гирляндик, яъни маржондай тизилган дея атайдилар (15-расм). Аркадик ёзув ҳолатида ёйлар ўз қавариқлиги билан варақнинг юқориги бурчагига ўтгани номидан ҳам маълум. Иккинчи ҳолатда, ёйлар пастга қараган.

Графологлар ҳисоблашича, ёзувдаги **аркадиклик** ташқи ифодага, шаклга эътибор берувчи одамларга хос. Жуда кўп ҳолларда бу ички мазмунга ёмон таъсир қилади.

Гирляндиклик билан анча қарама-қарши сифатларга эга одамларга нисбат берилади. Уларга лаганбардорлик, иккиюзламалиқ, ишонмаслик, эҳтиёткорлик,

1. Фр. шифр-сув ва кувусиетари.
2. Франсез, маъносига ва руссо-шар мийешметари.
3. В. и ва руссо-филос. тарихи.
4. В. и ва р = ик-сав тарихи
5. Чифр = атомисте

Руссо Раббе тоналли + шиллиметари ва
 Жак Криси ^{ТН} аер шилл ва франсуз
 мавридметари тоналли + револуционер
 ивуливутизми — шилли мийриятини та

15-расм

одамларни алдай олиш каби феъл-атвор хосдир. Жамиятда бундай одамлар ташқи тарафдан жуда илтифотли, мулойим, анча сертакалуфдирлар.

Юқоридагиларга яна шуни қўшимча қилиш мумкинки, ёзувнинг аркадик турида ёзувчилар хаёлда туғилган тасаввурларнинг таъсирчанлиги, таққослашни ёқтириш, маълум худбинлик, таъсирчан мунофиқликка интилиш билан ажралади. Бундай ёзувга эга одамлар кўпинча актёрнинг истеъдодини жувонмарг қилади, бу уларга қайғудош, дардаш томошабин бўлишига ҳалакит бермайди.

ҲАРФЛАРНИНГ ЁЗИЛИШИ

Бош ва кичик ҳарфлар шахсий хусусиятларга боғлиқ ҳолда турлича ёзилади. Улар катта, кичик, энли, қисқа, бежамдор ва ҳ.к. бўлиши мумкин. Шунинг учун ҳарфларнинг ёзилиши — ёзувни таҳлил қилишда анча кўп фойдали маълумотларни беради. Таҳлилимизни кичик ҳарфлардан бошлаймиз.

Юқориси очик унлар — тинчликсеварлик, ишончлилик, хушмуомалалик, кечинмаларга мойиликни билдиради. Бундай одамларга «йўқ» деб айтиш жуда мушкул. Умуман уларни очиклик ва бошқа одамларга ўта яқинлик ажратиб туради.

Таги очиқ унашлар — одамнинг иккиюзламачилиги, сохталиги, муғомбирлиги, чуқур ҳиссиётларга қобил эмаслиги ҳақида гувоҳлик беради.

Ўта худбинликнинг нишонаси **катталашган ҳарфлардир**. Бунга яна ўзига ишониш, иззатталаблик, фикр мустақиллиги, кўзга кўринишга интилишни қўшиш мумкин.

Ҳарфлар қажмини катталаштириш баъзан ёзувнинг соддалаштирилгани билан уйғунлашади. Бу бой тасаввур, кўпинча майда уйдирмаларга айланувчи тасаввур, манманлик, мақтанчоқликдан далолат беради. Одам ҳақиқатда нима мавжудлигини эсдан чиқариб, эришилмаган муваффақиятлар билан фахрлана бошлайди.

Пастки сатрни ёлувчи ҳарфлардаги узунчоқ ilmoқлар — одамда мантиқан фикрлашнинг яширин қобилиятини, одам ички сезгилари баланглигини кўрсатади.

Кичик ilmoқлар — иш ва гапда лўнда бўлиш қобилиятини, воқеликка реал муносабатда бўлишликни, фақат иш ва зарурият бўйича фикрини маълум қилади.

Япалоқ ҳарфлар — фикри заиф ривожланган, ўта ўжар, туғма ҳис-туйғусини қўпол намоён қиладиган одамларга тегишли. Бундай одамда ҳаётнинг турли тарафлари ҳақида бир тарафлама ва жуда оддий тасаввур мавжуд бўлади.

Қаттиқ босиб ёзилган қавариқ ҳарфларни одамда кучли ҳиссий ҳаваснинг тараққий этгани сифатида баҳолаш мумкин.

Кўпгина одамлар ёзувида **бош ҳарфларни ёзишда бағий асос намоён бўлади**. Гап бош ҳарфларнинг беихтиёрий безатилиши ҳақида бораётгани шубҳасиз. Агар **бош ҳарфда катта ilmoқ бўлса**, бу ёзаётган кишининг ўзига эътибор қаратишга бўлган кучли истайдан далолат беради. Бундан ташқари, бундай одам кичиклиги. У нафақат одамлар даврасида, балки диққат марказида бўлишни истайди.

Агар бош ҳарфлар нисбатан кичик бўлса, унда ҳаётда кичик ва эҳтиёткор қадам ташлаган бу одам ўзига

эътибор қаратишга интилмайди. У ўз эътиқодида маҳкам туради. Унда эҳтимол маълум қобилият бордир, аммо у улар тўғрида биладилар. Бу эса уни тўла-тўқис қониқтиради.

Баъзан бош ҳарфлар нафақат майда ҳажмда, балки чалга қия ёзилган бўлади. Бу эса ўзини ўзи ҳурмат қилмаслик ва ўз ишини қадрламасликдан далолатдир. Одам ўз муваффақиятларидан уялади ва онгли равишда улардан бош тортишга интилади.

Энсиз илмоқи, баланд бош ҳарфлар — мағрурликни билдиради. Бунда манманликдан асар ҳам йўқ: одам ўз ишлари, уйи, оиласидан фахрланади.

Баъзи одамларда **босма бош ҳарфлардан** фойдаланишга интилишни кузатиш мумкин. Уларда ижодий феъл-атвор, мослашувчан ақл ва яхши таъсирчанлик мавжуд бўлиб, улар анча топқирлар.

Бошида илмоқи бор бош ҳарфлар — нафақат мағрурлик, балки ўз қадр-қимматини билиш ҳиссидан нишонадир.

Баъзи **бош ҳарфларга кўзга ташланувчи гажаклар қўшилган бўлади.** Бунда ҳам ақлнинг романтик хусусияти ва эътиборни жалб қилиш хоҳишини кузатиш мумкин.

МАТННИНГ ҚОҒОЗДА ЖОЙЛАШИШИ

Одамнинг салоҳияти нафақат алоҳида ҳарфларни, сўзларни ёзишда, балки сўзлар ва сатрлар орасидаги масофа, шунингдек, қаторлар эини ғайририхтиёрий тарзда танлашда ҳам билинади. А.С.Пушкин кўркем ва нафис, ҳайрон қоларли дастхатлари билан қорознинг талай қисмини эгаллаган. У кайфиятнинг ўзгариши, заиф куч-қувват хусусиятлари, пастга қараб тушувчи узун гажаклар билан ўз дастхатини тасвирларди. М.Горький варақни ўзига хос хотиржамлик билан, бирхил масофада жойлашган сатрлар чизиб, бир маромда ва зич қилиб тўлдирган.

Баъзи ёзувларда, сўзлар ўртасидаги оралиқ йўқ, сатрлар эса бири бирининг устига чиқиб кетгандай. Бу эса шубҳасиз тежамкорлик, эҳтимол зиқналикнинг равшан нишонасидир. Н.В.Гогол асари қаҳрамонларидан бири Плюшкинни эса олайлик. Сатрлар ва сўзлар ўртасидаги оралиқ қанча кам бўлса, одам тежамкорлиги шунча равшан намоён бўлади.

Одамларнинг бошқа бир гуруҳида матнда бутунлай бўш жой бўлади. *Сўзлар орасида катта оралиқ, сатрлар ўртасида кўп жой мавжуд.* Ушбу оралиқ қанча кўп бўлса, одам шу қадар катта сахийликка эга бўлади. Оралиқларни катталаштириш билан исрофгарчиликка бўлган ошкора мойилликни кўраимиз. Баъзан ўз тажрибасизлиги сабаб ҳайрон қоларли шаклга ўтади.

Жуда кўп ҳолларда *майда ёзадиган* одамларга тежамлилик нисбати берилади, *йирик ёзув* эса олийҳиммат одамларга таалуққидир. Шунга қарамай, тежамкорлик ёки олийҳимматлилики намоён қилиш билан

ёзув шакллари орасидаги оралиқ ва қаторлар энлилиги ўртасидаги маълум алоқа белгиланган.

Баъзи бир одамлар *ёзувида майда ҳарфлар бирикмаси, сўзлар ва сатрлар орасида кичик оралиқ кузатилади*. Кичик ва майда ҳарфлар истакларнинг зврилишидан далолат беради. *Майда оралиқ билан келган бирикма* нафақат ўзига, балки бошқалар харажатига ҳам зикналик қилишдан гувоҳликдир.

Сўзлар ва сатрлар орасидаги нисбатан катта оралиқ билан келган майда ҳарфлар бирикмаси — бошқаларга ўта олийҳиммат бўлган, аммо ўзига нисбатан ниҳоятда зикналикни намоён қилувчи одамларга хосдир.

Бу баъзи одамларнинг ўзига ва ўз болаларига нисбатан муносабатининг яққол далилидир. Одатда бундай одамлар узоқ вақт болаларига барча нарсаларни беришади, аммо кунларнинг бирида уларда норозилик кайфияти орта бошлайди. Уларга муносабатларини қадрлашмаётгандай туюлади, улар тутақиб кетадилар ва кўпол равишда таъна қила бошлайдилар. Сўнгра хотиржамланади ва ҳаммаси бошидан бошланади.

Йурик ёзувнинг сўзлар ва сатрлар орасидаги кичик оралиқлар билан бирикиб келиши жуда қизиқ. Бу киришимли, дўстлар даврасининг юраги бўлган одамларга хосдир. Бундай одамлар диққат марказда бўлган ҳолда маблағни аямасдан сарфлайди. Улар дўстларининг ҳаммаси ҳам пайқай олмайдиган даражада кўнглида жуда тежамкор. Эҳтиёждан ортиқ ва жўрттага қилинган ҳотамтойлик юзаки хусусиятга эга, кўп ҳолларда у юракдан чиқмайди, бинобарин бундай ҳулқнинг тескари томони ҳам мавжуд.

Йурик ёзув, сўзлар ва сатрлар орасида анча катта оралиқ бўлган ёзувга эга одамлар ҳам учрайди. Ҳаддан ошиб кетувчи ҳотамтойлик, сахийлик ҳақида гап боради бу ерда. Бундай исрофгарчилик аянчли якун топиши мумкин.

Алоҳида бир белги — ёзув ва феъл-атворнинг аҳамиятини солиштириш имконини бермайди. Бир

қанча белгиларни бир вақтнинг ўзида кўриб чиқиш — одам феъл-атворидаги қандайдир бир хислатни ажратувчи муқаррарликни ҳосил қилади.

ҲОШИЯЛАР КАТТАЛИГИ

Ҳар бир ёзувда доимо мавжуд бўлувчи ва кўп нарса борасида гувоҳлик берувчи яна бир оралиқ мавжуд. Бу ерда *ҳошиялар энлиги*ни кўзда тутаямиз. Мактабда ҳаммаси жуда оддий бўлган. Дафтарда ҳошия мавжуд ва бажарилиши шарт бўлган қатъий қоида бор: ҳошиядан чиқиб кетиш мумкин эмас. Улғайишимиз биланоқ, ҳошиясиз дафтар пайдо бўлади. Қандай истасанг, шундай ёзишнинг мумкин. Ҳошияларнинг ихтиёр танлови анча чиройли.

Ҳошиялар энлиги — тежамкорлик ва сахийликнинг намоён бўлиш даражасини унинг ёрдамида ойдинлаштириш мумкин бўлган кўшимча маълумотни беради. Ҳошия ҳайрон қоларли хусусиятни ўзида мужассам қилади. Агар кимнингдир кўлидан ёзилган қороз варағини олиб, уни ўзингиздан нарига суриб қўйсангиз, у ҳолда рўпарангизда — манзара пайдо бўлади. Ҳошиялар эса — манзара рамкаси. Буюк ва унча машҳур бўлиб улгурмаган рассомлар томонидан чизилган ҳақиқий суратларда рамка бир бутун яхлитликни ҳосил қилади. Уни танлашда маълум даража дидга эга бўлиш лозим. Ёзув ҳам худди шундай бир гап. Ҳошия ичига олинган ёзув табиий рамкани ҳосил қилади.

Кўпгина вазиятларда *сўзлар ва сатрларни ўраб турувчи ҳошия энли бўлади*. Бу эса жуда баян дид, нафисликка беихтиёр эргашиш, асл нарсаларни қўлга киритишда катта пул сарфлай олиш қобилияти борасида гувоҳлик беради. *Ҳар тарафдан ҳошияларнинг баробарлиги* энг қимматбаҳо нарсаларни харид қилишга ундовчи баъманиликдан далолатдир. *Энли ҳошиялар* — рўпарангизда жуда эҳтиёткор одам турганидан огоҳлантиради. У четга чиқишга одатланмаган. Табиий эҳти-

ёткорлик уни бундай вазиятлардан олиб қочади. У ҳам-масини чамалаб, диққат билан ўлчаб кўради ва ҳар қандай хавф-хатар камайади.

Энли ҳошиялар фақат чапга ва ўнгга бўлиши мумкин. Юқорига ва пастга улар деярли йўқ. Яна сахийлик, олийҳимматлик борасида гапириш мумкин. Фақат мулоҳоза борасида бирор нарса дейиш қийин. Бундай одамда эҳтиёждан ортиқ диққат хаёлга жамланади. У маълум ҳимоясизликни, балки ҳатто тушкунликни бошдан кечиради. Балки ҳотамтойлик манби ҳам шундандир.

Баъзан энли ҳошиялар чапга қолади, ўнгга эса тор ҳошиялар жойлашади. Бу келажакка интилувчи одам юриш-туришининг ифодасидир. У хаёллар оғушида яшайди. Ўтмиш тажрибасини кам эътиборга олади. Уни орзулар узоқ-узоқларга олиб кетади. Исрофгарчилиги ҳам шундан. У ўтмиш хатоларини етарлича англаб улгурмаган. Шунинг учун барчаси яна такрорланаяпти.

Чап томонда тор ҳошияларнинг учраши, ваҳоланки, энли ҳошиялар ўнгга қолдирилган. Бу одам ўз ҳаётини режалаштиришга одатланмаган. У бутунги кун билан яшайди. Пулни аямай сарфлайди, кейин бирдан бу одати яхши иш эмаслигини эслаб қолади. Бундай одамлар исрофгар эканликларини биладилар. Бу уларни безовта қилмайди. Чунки улар учини учига аранг етказишга мослашганлар.

Ёзув жараёнида ҳошиялар катталаштирилган ёки кичрайтирилган ҳолатлар кўп учрайди. Бу жўшқин интилиш нимадан далолат? Бундай ўзгарувчанлик нимадан дарак беради?

Баъзи кишилар юқоридан тор ҳошия қолдирган ҳолда ёза бошлайдилар. Ҳошиялар тобора энли бўла бошлайди. Бу пулни сарфлашни ёқтирувчи одамнинг ёзуви. У ўзини тўхтатишни билади. Ё ҳаёт шароити ёки тарбия оқилона қарор қилишга ўргатган. Харажатларни назорат остига олиш одати унда шаклланган.

Пулни олиб, у биров миқдорини сарфлаши мумкин, лекин ўз маблағини йиға бошлайди. Ва яна пул сарфлайди. Охир оқибатда у тежашга ҳаракат қилса-да, унга бу базўр эришганини эслайди.

Юқорида айтиб ўтганимиз — энли ҳошия қолдурувчи, кейин эса ҳар бир янги сатрда уни кичрайтириб боровчи одам ўзини бошқача тутати. Ундаги исрофгарчиликнинг алоҳида фаоллиги сусаяди. У илк танишганида сахийлигини кўрсатиши мумкин. Масалан, бирор нима ваъда беради. Лекин унинг ўз ваъдасини эслаши жуда қийин. У буни истайди, аммо феъл-атворидан қочиб, қаерга ҳам борарди...

Баъзи одамларда ҳошиянинг тўғри чизиқлари ўрнига зигзакни эслашувчи шаклларни ёзадилар. Бу ҳаяжонсиз одам табиатга хосдир. Улар кўп пул сарфлайдилар. Ўз харажатларини жуда синчиклаб назорат қиладилар. Бу тур вакиллари ҳаёт шартларига мослашишнинг ҳайрон қоларли кўринишини яратадилар. Уларни пулнинг мўллиги хурсанд қилади. Маблағи кам вақтида ҳам ҳеч қандай кулфат йўқлиги ҳақида ўйлаб ҳам кўрмайдилар. Бундай одамларга хатти-ҳаракатнинг режали эканлиги хос эмас. Уларни тинч ва тоза ҳаводан кўра кичик пўртана қаноатлантиради. Чунки пўртана улар ҳаётига қизиқиш ва ғайрат олиб келади.

Бутун қорозни ёзув билан банд этишга ҳаракат қилувчи одамлар камдан кам учрайди. Бунда уларнинг тежашга интилиши намоён бўлади. Лекин у идрок билан мустаҳкамланмайди. Бундай одамлар кўпроқ санашда хатоликка йўл қўядилар. Яна бир тафсилот: бутун бир қорозни тўлдириб, бундай тур вакиллари бошқалар учун бўш жой қолдирмайдилар. Улар ҳеч қандай ишни бошқалар билан баҳам кўришни истамайдилар. Фақат ўзигагина ишонадилар. Гарчи ўзларига чуқурроқ назар ташлаб кўрсалар, уларнинг ишончсизлиги аввало ўзларидан бошланади. Кейин бошқаларга ўтади. Шунинг учун ҳам фақат ўзларини ҳисобга олиб, ҳаётда жуда кўп хатоларга йўл қўядилар.

Ўз ёзувингиз ёки қариндошлар ва танишлар ёзуви ҳақида холис маълумот олиш учун қорознинг катта варақларидан фойдаланинг. Ҳошия одам феъл-атвори ҳақида анча батафсил гувоҳлик беришига амин бўласиз. Шунинг учун ҳам баъзида қорознинг кичик бўлагидаги ёзувни топиб ўқиш — жуда мушкул бўлади.

МИЖОЗ ВА ЁЗУВ

ФЕЪЛ-АТВОР ХУСУСИЯТЛАРИ ВА ЁЗУВ

Бугунги кунда графология билан бутун дунё қизиқмоқда. Уларнинг негизини асосан ҳуқуқшунос-руҳшунослар ташкил қилади. «Одам сурати менга нима учун керак, деб ёзади машҳур француз антропологи Тард, — менга у ёзган ёзув жуда муҳимдир. Модомики, ёзувда унда мавжуд бўлган хурсандчилик, ғазаб, шафқатсизлик, руҳ кайфияти тасвирланган бўлади».

Ёзувда феъл-атворнинг ўзига хос хусусиятлар акс этганлигига қуйида мисоллар келтирамыз.

— **Ақл.** Тўғри, кичик, жимжимасиз ҳарфлар. Сўзлар ўртасида бир хил оралиқ. Бош ҳарфлар асосан мавжуд бўлмайди. Бўлиши мумкин, аммо чаплашиб кетади. Ҳарфлар юмалоқ. Одатда «с», «в», «г» тўлиқ ёзилмай қолади.

— **Аҳмоқлик.** Чўзиқ. Асл безатилган жимжималар билан камдан кам қўйилган ҳарфлар. Сўзлар ўртасида бир хил бўлмаган оралиқ. Баъзан уларни меъморий чиқаришга ҳаракат қилинса, бош ҳарфларни босиб ёзиш, юмалоқ шакл бериш ва уларни нозик ва нафис қилиш. Умуман, аҳмоқликни намоён қилувчи барча ёзувларда жазавага тушиш ва ўта тиришқоқлик сезиларлидир.

— **Зийраклик.** Бири бирига қўшилиб келган хира, қия ҳарфлар. Баъзан узук-юлуқ ва титрагандай кўринган жойлари бор босимлар, шунингдек, ёзиб бўлинмаган ҳарфлар кузатилади.

— **Жиззакилик.** Қаторлар устида чиқиб қолган ҳарфлар, сўз охирида кичик, узук-узук ҳарфлар. Қатордан пастга тушувчи гажаклар билан туговчи охирги ҳарфлар.

– **Совуққонаш.** Тўғри ҳарфлар, улар жойлашувида сўзлар ўртасидаги оралиқ бир хил бўлмаса-да, пухта ўйланганлик кўриниб туради. Ҳар бир қатордаги охириги сўз ўзига жой топади ва чизиқдан пастга тушмайди. Ҳарфлар чўзиқ бўлса-да, бири бирига қўшилади.

– **Сангвиник.** Кескин чизиқларга эга узилган ёзув, кўчма ва чиройли. Қийшиқ чизиқли қаторлар ва тез ёзилган ҳарфлар.

– **Флегматик.** Кўп ҳолларда йўгон ёзув, баъзи жойларда ҳарфларнинг йўгонлашуви, ҳарфлар орасида бир хил бўлмаган оралиқ. Ҳуснихатли ҳарфлар чўзиқ ва безакли.

– **Меланхолик.** Ўйноқи, хира. Чизиқлари чўзиқ ҳарфлар. Ҳошияни ҳар хил қолдирувчи катта оралиқли сўз кўчириш.

– **Холерик.** Сўзлар орасидаги ҳар хил оралиқ ва чигал чизиқлар. Кучли ва ўзгача босим билан ёзилган, чапланган ҳарфлар. Туташ ва яхлит, ўнг тарафга қия.

– **Довюраклик.** Асабий ва титровчи белгилар билан ҳарфлар чизиқдан пастга тушади. Тушуварсиз ёзув. Қийин ёзилувчи ҳарфлар охиригача ёзилмаган. Ҳарфлар тўғри бурчакка эга ва заиф ёзилган.

– **Жиноийлик.** Япалоқ, ғалати чўзилган, қисқа, ёйсимон, баъзан кучли гажаклар ва тағида чизиқлари бор ҳарфлар. Кўпол, йўгон ёзув.

– **Ирога.** тўғри чизиқли, қатъий, бир текис ёзув. Ҳарфлар охири борланган ва туташ. Баъзи чизиқлар катта, лекин чизиқсиз, бурро, гажаклар ва безаклар йўқ.

– **Истеъғог.** Ҳарфлар чўзиқ, оддий, аммо чиройли ва нозик. Сатрлар ўнг тарафга кўтариллади.

– **Бўшлиқ.** Юмалоқ, қисқа, баъзан чиройли, лекин тўмтоқ ҳарфлар. Ўрни келганда бетакрорлик бергандай чўзиқ гажакли, силтамли ва босиб ёзилган алоҳида ҳарфлар мавжудлиги.

– **Вазминлик.** Ҳарфлар туташган, доимо бир хил (баробар) бўгин кўчирилади, чаплашиб кетган, текис сатрлар ва доимо бир хил гажаклар.

ИНТРОВЕРТ, ЭКСТРОВЕРТ ВА АМБИВЕРТ

Интроверт — ақл заковатини ўз ичига йўналтирган одам.

Экстрове́рт — бутун қизиқишларини ўзини ўраб турган оламга йўналтирган одам.

Амбиверт — интроверт ва экстрове́рт ўртасидаги одам.

Қоғозга ручка ёки қалам билан ёзамиз. Ёзув босимини таҳлил қилган ҳолда одам ушбу гуруҳлардан қайси бирига тааллуқли эканлигини кўриб чиқамиз.

Ўз-ўзидан равшанки, босим ёзиш даражаси кўпинча ёзув воситасига боғлиқ бўлади. Шунинг учун таҳлил учун қулай ва оддий бўлган асбобни қўллашни назардан четта қолдирманг.

Бу ҳолда китобнинг аввалидаги расмда тасвирланган босиб ёзишнинг уч турини ёки ушбу турлар бирикмасни олишингиз мумкин.

1. Биринчи мисолда биз *енгил босиб ёзилган ёзувни* кўриб чиқдик. Ёзув чизиқларининг иплар сингари ўралганлиги одамларга, атрофдагиларга сезгир табиат эгасининг ёзувидан гувоҳлик беради. Бундай одамга атрофидагилар катта таъсир кўрсатади. Улар нима гапирса ҳам, нима иш қилса ҳам ҳаммаси унга таъсир қилмай қолмайди.

Бундай одам дунёни идеаллаштиришга мойил. Унда нозик дид ва танқидий ақл мавжуд. Шу сабаб *енгил босиб ёзиш* руҳияти билан боғлиқ кечади. Шунингдек, зиммасига жавобгарликни олган, одамлар ва иш устида бошқарувни амалга оширувчи, яхши натижаларга эришувчи одам — юзаки босиб ёзишини билиб олиш мумкин.

Юзаки босиб ёзадиган одам муваффақият қозонувчи савдогар бўлиши мумкин. Ақли ва бошқа қобилиятлари унга бошқа жабҳаларда ҳам муваффақият қозонишга имкон беради. Бунинг натижасида у дои-

мий эътибор ва одамлар қуршовида бўлиши мумкин. Шу тариқа, у доимий алоқа зарур бўлган ва маълум ғайрат бор жойда намоён бўлади. Бундан ташқари, у интроверт бўлгани сабаб, ҳаётнинг бундай томони билан кўникиб кетиши осон кечмайди. Вазиятга мослашиш мақсадида шахсий ҳиссиётларини иккиланган кучқувват билан ниқоблашига тўғри келади.

2. Анча қора ва йўгон чизиқларни намоён қилувчи ва қатъий табиатни мужассам қилувчи кучли босиб ёзиш. Атрофидагилар ва фаол кишиларга қизиқишини намоён этувчи серғайрат одам шундай ёзади. Унинг учун ҳаётнинг моддий тарафига кўнгил қўйиш хосдир. Ишқ-муҳаббат бобида бундай одамлар кучли эҳтиросни намоён этадилар.

Улар уятчанлиги билан ажралиб турмайдилар. Бундай ёзув эгасини экстрове́рт деб аташ мумкин. Лекин интроверт деб атаб бўлмайди. У одамлар билан муомила қилишни ёқтиради. Умидсизлик уни издан чиқаришига асло йўл қўймайди. У олдинга қараб кетаверади. Бундан ташқари, муваффақиятсизлик уни фақатгина фаолликка етаклаши мумкин. У узил-кесил жавоб учун «йўқ» деб бирдан айтмайди.

3. Енгил ва кучли босиб ёзиш ўртасидаги ўрта турни ўзида мужассам этган *ўртача босиб ёзиш* жуда кўп ёзувларда намоён бўлади. Бу енгил босиб ёзилганликнинг ўта сезилувчанлиги билан кучли босиб ёзишнинг моддийлиги ўртасидаги ўрта ёзувдир. Бундай одамда муваффақиятли бирикма мавжуд. Шу сабабдан бундай ёзув соҳибини амбиверт дея аташ мумкин. Уларни тушуниш жуда осон.

Ручка ёки қалам билан босиб ёзишда риоя қилиш зарур бўлган умумий қоидалардан ташқари эътибордан четта қолдирмаслик керак бўлган бошқа шартлар ҳам мавжуд.

Чунки доим айнан бир турдаги ёзув — енгил, кучли ва ўрта босим билан ёзилган ёзувни топа олмаймиз. Бунга мувофиқ равишда, тўла тўкис интроверт, экст-

роверт ёки амбиверт бўлган одамни топа билмаймиз. Билишимизча, ёзувда ҳеч қандай белгини асосийлаштириб, мутлоқлаштириб бўлмайди. Хусусиятларининг тасдиқланишини ёки шахсда қарама-қаршилик мавжудлигини очиб бериш учун бошқа хусусиятларни ҳам таққослаб кўриш лозим.

Баробар ёзилган, бежамгор бўлмаган, майда, бош ҳарфлар билан қўшилиб келган, енгил босиб ёзиш — тартибга солинган ақдан далолат беради. Бундай одам янги рояларни мустақил ишлаб чиқиши мумкин. Ёзув руҳий даража ривожининг юқори даражасини акс эттиради. Шунингдек, енгил босиб ёзувчи одамларга хос сезувчанлик ўз ифодасини топган.

Агар *енгил босиб ёзиш тагига чизилган ифодалардан мосуво, юмалоқ, катталашган бош ва кичик ҳарфларга мавжуд бўлса* — худбинликдан қоли, бошқаларга ёрдам беришга шай ва улар билан ҳамкорлик қилишни истовчи одам билан муносабатда бўлган бўламиз. Бундай одам тажовузкор эмас. Бошқа одамлар билан муносабати яхши. Унинг учун мавҳум роялар эмас, инсоний муносабатлар катта аҳамият касб этади.

Агар *енгил босимли ёзувда сатрлар нотекис тузилган, баъзи ҳарфлар чаплашиб кетган, «7» рақамини чизиб-ўчириб ташловчи чизиқлар кичик ва енгил босиб ёзилган бўлса* — бу одам ташаббус кўрсатувчи кимнидир кутаётганидан дарак. Унинг ўзи ирода кучини намоён қила олмайди. Бундай ёзувда нозиклик ва таъсирчанлик бор. Лекин ўша вақтнинг ўзида тан олинган нуфуз сабабли тиришқоқлик билан ҳаракат қилади.

Гоҳида *енгил босим кучли босиб ёзилган ёзув билан бирикади. Баъзи ҳарфлар аниқ ва равшан ёзилган бўлади*. Бу одамда сезувчанлик ва идеализм мавжуд. Ўзи бошқариш унинг руҳиятни тушириб юбормайди. Шунинг учун ҳам баъзан унда чидамсизлик пайдо бўлиши ва руҳиятида кутилмаган портлашлар рўй бериши мумкин.

Баъзида графолог ҳайрон қолиб, *енгил босиб ёзилган ёзув кучли босим билан имзоланганини* кўради. Бу шуни англатадики, одам қалбан ҳиссиётга бой инсон бўлса-да, у анча мустақкам, қатъий шахс бўлиб кўринишни истайди. Шунга қарамасдан, бундай уринишлар фақатгина баҳона бўлиб ҳисобланади. Бу баҳона графологни алдай олмайди: у ўз таҳлилини имзоларга асосланиб эмас, балки ёзувга асосланиб амалга оширади.

Ҳарфларни ёзишга кучли ва аниқ босим асосан бош ҳарфни ёзишга кузатиш — одам куч-қуввати эҳтимол ижодий ёки бошқарув фаолиятига йўналтирилганлигидан далолат беради. Бундай одам қисқа кўламда ўйлаш ёки ҳаракат қилишни ёқтирмайди. Фаолиятида қанча кўлам кенг бўлса, унинг иштироки шу қадар серғайрат бўлади.

«Ифлос» туюлган кучли босиб ёзиш — ўз куч-қувватини тиришиб назорат қилувчи одамга тегишли. Унга «ўтириб қилинадиган» иш тўғри келмайди. Бундай одамга ўз эътиборини алоҳида нарсаларга қаратиш осон эмас. У кўп ҳолларда чидамсизлик қилади ва сўралмаган маслаҳатларга бирдан муносабатини билдиради.

Ёзувдаги кучли босим ва тағудаги имзо енгил босиб ёзилган бўлса — ташқаридан юмшоқ кўринишни истовчи одамга тааллуқдир. Аслида унда кучли феъл-атвор мавжуд. Ёзувларнинг аксарияти мавжуд бўлмаган сиполик ва вазминликка тақлид қилган ҳолатлардан мустаснодир.

Баъзан *перпендикуляр чизиқлар енгил ёки ўртамаёна босим билан, ётиқ чизиқлар* — кучли босим билан ёзилган ёзувни кўриш мумкин. Бундай одамнинг кучли иродаси бор. У ҳиссиётларини қондирувчи нарсаларга қизиқишини намоён этади. Бу кўпинча ўнганга қия, йирик ёзувларда учрайди. Ёзув экстрове́ртнинг серғайрат табиатли одамига тааллуқли.

Аксинча, *перпендикуляр чизиқлар кучли босим билан, ётиқ чизиқлар эса* — заиф босиб ёзилган ёзув

бамайлихотир бўлишни истовчи, аммо ўз шижоатини тийувчи одамга тегишлидир. Бу интровертнинг асосий ёзувидир.

Ёзувни таҳлил қилишда унинг барча хусусиятларини мувофиқлаштириш зарурлиги доимо таъкидланса-да, босиб ёзишни мустақил белги, хислат деб қараш мумкин. Ручка ёки қалам билан ёзилган *ёзувда кучли, заиф ёки ўртамиёна босиб ёзиш* — аввало жисмоний омилни намоён қилишдир. Кучли босим учун зарур бўлган куч енгил ёки ўртамиёна босиб ёзишда мавжуд бўлмайди.

Енгилдан ўртамиёнага, сўнгра кучлига мунтазам ўзгарувчи босиб ёзиш — одам феъл-атвори шакланмаганлигидан дарак беради. Бундай ёзув жисмоний ўсиш, ақлий ва руҳий тараққиёт жараёнида бўлган одамларга тааллуқлидир. Графолог шуни кўзда тутиши керакки, босиб ёзишдаги ҳар хиллик идеализм ва материализм, эҳтирос ва вазминлик, оптимизм ва пессимизм ўртасидаги зиддиятдан келиб чиқади. Бундай ёзувни таҳлил қилишда унинг бошқа белги, хусусиятларига диққатни жалб қилмоқ лозим.

Доимо ўзгарувчан босимли ёзув — тадқиқот учун қизиқарли манбалардан далолат беради. Ички низонинг давомийлиги ёки феъл-атворни барқарор қилиш борсида бир-икки йилдан сўнг бу ёзув намунасини олиш муҳимдир. Устамон графолог ҳалиям шаклланиш жараёнида бўлган катта одамлар ёзуви билан таниш (улардан бошқалари анча кекса ёшга етиб қолган). Айнан шу сабабга кўра, ёзувдан ёзаётган одамнинг ёшини аниқлаш мумкин эмас.

Биз босиб ёзишдаги хилма-хилликни фарқлаганда, тиришиб ёки тиришмасдан қилинган, чизиклар бириккан ҳуснихат ёзувини кўзда тутмаймиз. Кучли босиб ёзиш ва унинг мавжуд эмаслигига риоя қилинади.

Нима учун болалар кучли, катталар эса — оҳиста босим билан ёзадилар, деган савол тез-тез берилади. Бундай кенг тарқалган тасаввур ҳақиқатга мос келмай-

ди. Хушчақчақ, ўйинни севувчи бола одатда кучли босим билан ёзади. Сезувчан интроверт эса енгил босим билан ёзади. Ўзи учун туриб бера олмайдиган ва интроверт ҳисобланган кекса одам га ҳам енгил босим хосдир. Экстрровертнинг яққол тасвирланган хусусиятларига эга кексайган аёл кучли босим билан ёзиши-да, табиий.

РУҲИЯТ СИНОВИ БЎЙИЧА МИЖОЗ ТУРИ

Энди эса руҳият синови бўйича ўз миждоз турингизни аниқлашга ҳаракат қилинг.

Меланхоликлар — осон дили оғрувчи, нозик ҳисли ва ҳиссиётга бой шахслар. Улар беғараз ва доимо ёрдамга шайдирлар.

Флегматиклар — вазминлик ва секинлик асосий хислатлари бўлган шахслар.

Холериклар — ирода ва куч-қувватини тарқатиб, ҳаёт узра парвоз қилувчи «тезучар қушлар». Улар мунтазам зўриқишда яшайдилар.

Сангвиниклар — булар энг табиий товуслардир. Ўзларини катта дўстлар даврасининг марказида бўлгандай ҳис этишни ёқтирадилар. Қийинчиликларга дуч келганларида — фаолиятини ўзгартириш, курашишни афзал кўрадилар.

СИНОВ

ОДАМЗОТ
МИЖОЗИНИНГ ҲУЖЖАТИ

Шахснинг ижобий жавоб берувчи сифатларини «+» белгиси билан белгиланг. Ўз миждозингизни билиш сизга ҳаётда ўрнингизни тезроқ топишингизга ёрдам беради. Фақат узоқ ўйламай, тезроқ жавоб беринг. Шундай қилиб, сиз:

1. Тоқатсиз ва чидамсиз.
2. Ўзини тута олмаган, қизишиб кетувчи.
3. Чидамсиз.
4. Одамлар билан муносабатда кескин ва очиқдан очиқ.
5. Қатъий ва ташаббускор.
6. Ўжар.
7. Бахсда топқир.
8. Силтов билан ишлайдиган.
9. Хавф-хатарга мойил.
10. Адоват сақловчи эмас ва таъби нозик эмас.
11. Тутилувчи оҳанли, таъсирчан нутқга эга.
12. Салга ловуллаб кетувчи, қизувчанликка мойил.
13. Кескин реакцияларга мойил.
14. Атрофдагиларнинг камчиликларига чидамсиз.
15. Ифодали имо-ишорага эга бўлган.
16. Тез ҳаракат қилишга ва қарор қилишга қодир.
17. Янгиликка тинмасдан интилувчан.
18. Кескин, шиддатли ҳаракатлар қиладиган.
19. Қўйилган мақсадга эришишда саботли.
20. Кайфиянинг тез-тез ўзгаришига мойил.
21. Хушчақчақ ва шодмон.
22. Серғайрат ва ишга чечан.
23. Баъзан бошлаганларини охиригача етказмай-диган.
24. Ўзини қайта баҳолашга мойил.

25. Вақти-вақти билан миянгизга шундай фикр келадики, яхшиси уни айтиб ўтиришнинг кераги йўқ.
26. Янги нарсаларни илиб олишга қодир.
27. Қизиқиш ва мойилликларда ўзгарувчан.
28. Нохушликлар ва муваффақиятсизликларни осон кечирадиган.
29. Шароитга осон мослашадиган.
30. Ҳеч қачон ҳақиқатни айтмайдиган.
31. Янги ишга қизиқиш билан шўнғийдиган.
32. Агар иш қизиқтирмай қўйса, дарҳол совиб қоладиган.
33. Янги ишга киришувчан ва бир ишдан бошқасига дарров ўтадиган.
34. Киришимли ва кўнгилчан, янги одамларга мойиллик ҳис қилмайдиган.
35. Баъзан (вақти-вақти билан, гоҳида) дарғазаб.
36. Ҳар кунлик ва сердиққат ишларнинг бир хиллигидан қийналадиган.
37. Бардошли ва ишчан.
38. Ифодали юз ишораси, жонли имо-ишора билан бирга келган тез, баланд, дона-дона нутқ эгаси.
39. Кутилмаган мушкул вазиятда дадилликни сақлаб қоладиган.
40. Ҳазабланиш (дарғазаб бўлиш) мумкин, ноҳақ айбловларни эшитишга тоқат қила олмайдиган.
41. Доимо тетик кайфиятда юрадиган.
42. Тез ухлаб қоладиган ва тез уйғонадиган.
43. Кўпинча фикри чалкаш, қарор қилишда шовшалоқ.
44. Баъзан юзаки мулоҳаза юритишга, чалғиб кетишга мойил.
45. Сезиб қолмасликларини билганида, кинофильмни кўришга чиптасиз борадиган.
46. Хотиржам ва совуқдон.
47. Ишларда мулоҳазали ва изчил.
48. Эҳтиёткор ва мулоҳазали.
49. Кута оладиган.

50. Нуфузини ошириш учун танишлар ичида таниқли кишилар билан яқин бўлишга ҳаракат қиладиган.
51. Камгап ва бекорга валдирайвермайган.
52. Хотиржам, бир текис, тўхтаб-тўхтаб, ҳеч қандай ифодали ҳиссиётларсиз, имоларсиз, ишораларсиз нутқ сўзлайдиган.
53. Вазмин ва саботли.
54. Бошлаган ишини охирига қадар етказадиган.
55. Билганларидан барчаси ҳам ёқавермайдиган.
56. Бекорга куч сарфламайдиган.
57. Ишлаб чиқилган кун тартибига қатъи риоя қиладиган.
58. Ҳиссиёт, энтиқиш ва шижоатлардан ўзини осон тиядиган.
59. Танбеҳ ва мақтовларга кам бериладиган.
60. Гоҳида (вақти-вақти билан) бироз гийбат қиладиган.
61. Кўнгилчан, заҳархандалик қилишларига илтифотли.
62. Қизиқиш ва муносабатларда муқим.
63. Бир турдаги фаолиятдан бошқасига секин ўтадиган.
64. Барча билан муносабатларда бир хил.
65. Баъзан одамларга яхши баҳо беришда уларни жуда кам биладиган.
66. Ҳамма нарсада тартибни ёқтирадиган.
67. Янги вазиятга қийинчилик билан мослашадиган.
68. Фаолиятсиз, кам ҳаракатли, бўшашган ва суст.
69. Вазмин.
70. Ихтиёрий ҳазилга кулган пайтлари бўлган.
71. Тортинчоқ ва уятчан.
72. Янги вазиятда ўзини йўқотадиган.
73. Янги одамлар билан алоқа қилишда қийналадиган.
74. Ўз кучига ишонмайдиган.
75. Баъзан сўқинишни истаб қоладиган.
76. Ёлғизликни осон енгадиган.

77. Муваффақиятсизликларда руҳий тушқунлик ва саросималикни ҳис этадиган.

78. Ўз ўй-хаёлига ботишга мойил.

79. Тез толиқадиган.

80. Газеталардаги бош мақолаларни ҳар куни ҳам ўқийвермайдиган.

81. Баъзан пичирлашгача ўхшайдиган, заиф ва тинч нутқ сўзлайдиган.

82. Сухбатдош феъл-атворига беихтиёр мослашадиган.

83. Йирлагудай даражада тез таъсирчан.

84. Танбеҳ ва мақтовларга ўта таъсирчан.

85. Баъзан бугун қилиниши мумкин нарсани эртага қолдирадиган.

86. Ўзингизга ва атрофдагиларга юқори талабни намоён қиладиган.

87. Гумондорлик ва сохталикка мойил.

88. Ортиқ даражада таъсирчан ва тез жиззакилашувчи.

89. Ниҳоятда таъби нозик.

90. Ҳулқи меҳмондагидай унча яхши эмас.

91. Киришимсиз, ўз фикр-мулоҳазаларини ҳеч ким билан баҳам кўрмайдиган.

92. Сусткаш ва журъатсиз.

93. Итоаткор ва гапга кирадиган.

94. Атрофдагилар ёрдами ва ҳамдардлигини даъват қилишга интиладиган.

95. Ўйинда ютқазилшдан кўра ютиш мароқлироқ.

25-саволдан бошлаб «0» ва «5» рақами билан якунланувчи рақамларни айлангириб чизинг, яъни қуйидаги рақамларни: 25, 30, 35, 40, 45, 50, 55, 60, 65, 70, 75, 80, 85, 90, 95. Сиз аллақачон фаҳмлаганингиздек, бу 15 савол — сохталикни аниқловчи детектор. Лежедетектор бўйича учдан зиёд салбий жавоб берилганида сўровномани ишлаб, битириш ҳеч қандай мантиққа эга эмас. Модомики, саволларга юракдан жавоб берилмаган. Яна

синовдан ўтиш мумкин. Лекин энди анча юракдан, тўғри жавоб бериб.

Агарда 1-20 саволларга ижобий жавоб берган бўлсангиз, сиз — холерик, 21-44 — сангвиник, 46-69 — флегматик, 71-94 — меланхолик.

Сўнгра миждоз формуласидан фойдаланиб, миждознинг барча тури бўйича фоизини ҳисоблаб чиқасиз ва уларнинг нақдлигини миқдорларда намоён қиласиз.

$$\Phi_T = \frac{A_x \times 100\%}{A} + \frac{A_c \times 100\%}{A} + \frac{A_f \times 100\%}{A} + \frac{A_m \times 100\%}{A}$$

Эслатма:

A_x , A_c , A_f , A_m — миждоз маълумотлари ҳужжатида ижобий жавоблар сони (тегишлича).

A — синов саволларининг умумий сони — 80, сохталикни билувчи детектор саволлар ҳисобга олинмайди.

ПИКНИК ВА АСТЕНИК

Кўпгина олимлар, жумладан россиялик ёзувшунослар Д.М.Зуев-Инсаров ва В.Д.Берлов тадқиқотлари кўрсатганидай, қуйидаги руҳият турлари ҳақида гапириш мумкин: астеник, пикник, атлетик. Пикникнинг руҳий типи одамлар билан осон яқинлашиш, мулоқотга эҳтиёж, янги муҳитда ўзини бемалол тута олмаслик, сергаплик ва очиққўнгилик билан изоҳланади. Астеник — мутлоқ қарама-қарши феъл-атворли, камгап одам. Руҳият турини етарлича аниқлашни таҳлил ёрдамида амалга ошириш мумкин.

Юриш-туришнинг айтиб ўтилган хусусиятларига эга бўлиш ҳақида ҳукм юртизиш мумкин. Бунинг учун манба берувчи графологик белгилардан бири ёзувдаги ҳарфларнинг юмалоқли ёки қирралиги саналади. Шундай қилиб, ёзувни тадқиқ қилаётиб, профессор Р.И. Черановский пикник ёзув тепасининг юмалоқли-

ги, эгилишдан эгилишга ўтишнинг равон хусусияти билан ва бурилиш, эгилишларнинг нисбатан кам сонлиги билан характерланади. Мижоз хусусиятининг бир мунча умумийлигини бирлаштирувчи атлетондлар ва астеникларда, эгри чизиқлар кескин бурчакли хусусиятга эга. Эгри чизиқларнинг тепаси чўзилади ва бирдан бошқасига кескин ўтиши кўриниб туради.

Мисол учун, Бисмаркнинг, яъни табиий астеникнинг дастхатини рус ёзувчиси В. Ивановнинг равшан ифодаланган ёзуви билан солиштириб кўрилса, бири-бирига мос келувчи эгри чизиқларнинг ниҳоятда ўхшашлигини кўришимиз мумкин.

Жумладан, пикник ёзуви алоҳида чиққан ҳарфларнинг мавжуд эмаслиги билан ифодаланади. Улар томонидан ёзилган сўзлар эса ўзида бир туташ, равон бир бутун, бир ва икки мураккаб қия чизиқлардан тuzилган ёзувни мужассам этади. Катталиги, шакли ва қиялиги бўйича баробар ҳарфлар юмалоқ шаклда. Ёзувнинг умумий енгиллиги, эркинлиги, равонлиги, микрографиядан холилигининг умумий таассуротида пикник ёзувининг бир-бирига ўхшашлиги кузатилади.

Астеникнинг ёзуви бир ёки бир неча қуйидаги хусусиятлар билан ифодаланади:

- сўзнинг бир неча қисмга, ҳарфларга ёки бири-бири билан боғланмаган ҳарф бўлақларига бўлинганлиги;

- ҳарфлар боғланган бўлса, жимжимадорлик ва нотекислик касб этиши;

- алоҳида ҳарфлар нотекис, катталиги, шакли, қиялиги бўйича нотўғри, юмалоқ эмас, учи қиррали эканлиги билан;

- баъзан ҳарфларнинг юмалоқ ва равон, лекин алоҳида ҳарфларни киритишда ортиқча диққатлилиқ ва аниқлик кузатилади;

- маълум «болага хослик», янглиш, ишончсиз ёзиш;

- микрография;

- ёзувнинг тошдай қотиб қолганлиги, унинг на ҳиссиётда, на ёзув тезлигида ўзгармаслиги;

- ҳарфларнинг ғайритабиий қиялиги.

Астеник «фикрловчилар» ва пикник «суҳбатдошлар» ёзувидан фарқли ўлароқ, атлетик ёзуви анча фалондир. Маълум даражада турли вазиятларда атлетек «амалиётчи» ўзи учун танлаган рол билан боғлиқ. Бир ролдан бошқасига «амалиётчи» атлетикни ўтказиб, гавдалантириш тегишли ёзувда намоён бўлади.

Пикник ва астениклар ёзувини тадқиқ қилишда босиб ёзишдаги фарқ, босим маромидаги, босиб ёзиш кучини ифодаловчи қия ёзув хусусияти кўзга ташланади.

Профессор Д.Гуревич ёзув хусусиятининг физиологик изоҳини топади: пикникларда яққол кайфиятнинг тезда ўзгаришига мойиллик ифодаси мавжуд.

САҲИЙЛИК ЁКИ ТЕЖАМКОРЛИКНИ АНИҚЛАШ УСУЛАРИ

Графолог мижозига: «Сиз кўп пул сарфладингиз, аммо мижозингизда мақтанадиган бир тийин ҳам йўқ», деб айта олмас керак. Лекин исрофгарчилик ёки зикналикка мойиллик ёзувда намоён бўлади. Пули йўқ одам ниҳоятда саҳий бўлиши ҳам мумкин. Киссасида миллион долларга зга одам эса анча тежамкор бўлиши эҳтимоли ҳам бор. Шу сабабдан, сиз ёзувда саҳийлик ёки ажиб исрофгарчилик хислатлари намоён бўлганини кўрганингизда ва таҳлил қилганингизда, ушбу хислатларнинг мавжудлигига эътибор беришингиз мумкин. Шунини пайқаш мумкинки: «Сизда пул сарфлаш истаги мавжуд» ёки «Сизда саҳийликка, олийҳимматликка мойиллик бор».

Мижозингиз ҳамёни маҳкам қулфланган ёки ланг очик эканлигини аниқлашга ёрдам берувчи *иккита усул мавжуд*: бу сўзлар ва сатрлар ўртасидаги *оралиқ*, шунингдек, *қошиялар катталиги*, *энчилиги* бўйича

маълум. Графолог ҳошиялар энлими, торми, улар гоҳи-да тор, гоҳида энли бўлишига аҳамият бериши лозим. Агарда сўзлар ўртасига оралиқ бўлмаса ва сатрлар бири-бирининг устига чиқиб кетса, бу тежамкорликнинг яққол белгисидир. Агар сўзлар ва сатрлар орасидаги оралиқ катта бўлса, бу одамнинг сахийлиги, олийҳимматлигидан далолат. Ушбу оралиқ қанча катта бўлса, харажатлар номувофиқ ва ғайриотадий бўлмагунча исрофгарчиликка мойиллик кучаяди.

Кўпинча одамлар киши майда ҳарфларда ёзса у тежамкор ёки ҳатто қурумсоқ бўлади, деб ҳисоблайдилар. Йирик квадрат шаклда ёзувчи одамни сахий, дея санайдилар. Бу аслида ундай эмас. Ҳарфлар катталиги сахийлик ёки тежамкорликни аниқлашда сўзлар ва ҳар бир сўздаги ҳарфлардай аҳамиятли рол ўйнамайди.

Агар сўз ва сатрлар бири-бирига зич жойлашган, ҳарфлар эса майда бўлса, бундай ёзув ниҳоятда тежамкорликдан нишона беради. (16-расм). Бундай одам нафақат бошқаларга ёки ташқи мақсадларга, ҳатто ўзи учун ҳам пул сарфламайди. Агар майда ёзув сўзлар ўртасига катта оралиқ билан бирга келса, унда одам ўзига кўп сарфлашга мойил бўлади (кичик ҳарфлар истакнинг жиддийлигидан далолат беради). У бошқа одамларга нисбатан жуда сахий.

Агар одам сўзлар ва сатрлар орасига кичик оралиқ қолдирса, ҳарфларни эса йирик ёзса — у ҳам тежамкор саналади. Шунга қарамай, йирик ҳарфларда ёзувчи киши анча бамайлихотир ва майда ҳарфлар-

Сўзларнинг оралиқлари бир-бирига зич жойлашган, ҳарфлар эса майда бўлади. Бундай ёзув ниҳоятда тежамкорликдан нишона беради. (16-расм). Бундай одам нафақат бошқаларга ёки ташқи мақсадларга, ҳатто ўзи учун ҳам пул сарфламайди. Агар майда ёзув сўзлар ўртасига катта оралиқ билан бирга келса, унда одам ўзига кўп сарфлашга мойил бўлади (кичик ҳарфлар истакнинг жиддийлигидан далолат беради). У бошқа одамларга нисбатан жуда сахий.

Широк широк
 маддий   маддий
 16 08 09.
 Этар исрофгарчилик маддий ва
 айвақ қилиш
 Этар ва у: қўриш
 1 Этар ис = маддий ва у: асос (ш.ш.и)
 2 Этар ис = афруқилиш ва этар қўриш

17-расм

га ёзувчи одам сингари вазмин эмас. Гоҳида одамлар жамиятнинг жони дили бўлган одамлар қурумсоқ, зикна эканлигидан ҳайратда қоладилар. Бу **йирик ҳарфларга** **ёзадиган**, **лекин сўзлар ва сатрлар орасида оз жой қолдирадиган** одамдир. У ҳамманинг кўз олдида сахийлик билан пул сарф қилади. Лекин пулни совуришдан шахсий ҳузур-ҳаловат олиш имкони йўқ бўлиши биланоқ унинг исрофгарчилик харжлари тўхтатилади.

Агар **ҳарфлар йирик**, **улар орасидаги оралик эса анча бўлса**, бу ҳолда одам сахийлиги чегара билмасдир (18-расм). Бундай одам ўзига ва бошқларга харж қилишга шайдир.

Шунинг алоҳида таъкидлаш керакки, одамнинг сахийлиги ва тежамкорлиги борасида фақат ҳарфлар катталиги бўйича ҳукм қилиш ярамайди.

ҲОШИЯЛАР КАТТАЛИГИ

Ҳошиялар катталиги графологга одамнинг исрофгарчиликка мойиллик даражасини аниқлашига имкон берувчи қўшимча кўрсаткич ҳисобланади. Қорознинг ёзиб тўлдирилган варағига қаранг. Рўпарангизда рамкадаги сурат ва ҳошия мутаносиб равиша энли ёки тор эканлигини аниқлашга интилинг.

Варақнинг ҳар тарафидан энли ҳошия (чап, ўнг, паст ва тепа) билан ёзилган ёзув — яхши дид, қиди-

рилган нарсага сезувчан майл ва нодир нарсаларни қўлга киритиш учун пул сарфлаш истагидан нишон беради. *Варақни ҳар тарафдан пропорционал ўраб олувчи энли ҳошияларнинг мавжудлиги* — нафақат сахийлик белгиси, балки пулга анча қимматли нарсаларни қўлга киритишга имкон берувчи баъманилик белгиси ҳамдир. *Пастга ва юқордига ҳошиялар йўқ бўлган ҳолларида чапдаги ва ўнгдаги энли ҳошиялар мавжудлиги* ҳам сахийлик белгиси. Лекин баъманиликдан нишон бермайди. *Фақатгина чапга тўхтаган энли ҳошиялар (ўнган тор ҳошияларда)* — курашишга интилан ҳулқнинг исрофгарчиликка мойиллигини намоён қилади. Охир оқибатда киши йирик харжларни майда тежамкорлик билан тиклашга интилиб, «бир тийин устида қалтираш»и «минг сўм йўқотиш» даги каби қолатни юзага келтиради.

Чапга қолдирилган тор ҳошиялар (чапга энли ҳошиялар мавжудлигига) — киши ўзини тежашга мажбур қилишини, аммо у маблағни тежаш эмас, балки сарфлашни анча яхши кўриши сабабли бунинг уددасидан чиқолмаслигини англатади. Эҳтимол, бундай одам оиланинг қатъий бюджети ҳақида сафсата сўқишни ёқтирар. Аммо у бунинг уددасидан чиқиш ёки чиқмаслиги анча шубҳалидир.

Кўпинча одамлар пулни сарфлашда тежамкорлиги зарурлиги борасида гап тарқатганини эшитиш мумкин. Лекин аслида уларнинг ўзлари бундай қилмайдилар. Шунингдек, одамлар ҳулқи аксинча бўлса ҳам, ўз сахийлиги, олийҳимматлиги билан мақтанадилар. Эҳтимол, бундай одамлар пулни қандай сарфлаш борасида яққол тасаввурга эга эмаслар.

Киши варақнинг четига яқин ёза бошлаб, аста-секин ўнга сурилса, ҳошия энли бўлиб қолади. Табиатан пулни харж қилишни ёқтирадиган одам шундай ёзади. Бундай одам ўз харажатларини маош кунда маълум пулни ажратиб қўйган ҳолда ёки ҳар ойнинг биринчи кунда қатъий назорат остига олади. Лекин кей-

ин ўзининг пул сақланадиган жойига ҳужум бошлайди. Натижада ойнинг охирида пул сақлайдиган разнаси бўм-бўш қолади. *Кенгайган ҳошияларда* ёзувчи одам умидсизликка тушмайди. У қайтадан тежашни бошлайди. Шубҳасизки, унинг табиий исрофгарчиликка мойиллиги улар устидан устун келади.

Бошқа бир одам *варақнинг тепасига чапга қолдирилган, секин-аста кичраювчи ва бутунлай йўқолувчи ҳошияни энли қилади*. Мазкур ҳолатда исрофгарчиликнинг вақтинчалик кўтарилиши, тежамкорликка ички чорлаш билан тезда босилади. Гоҳида бундай одамда сахийлик кучайиши вужудга келади. Биринчи учрашувда одам пулни ўнга, сўлга сарфлагандай туюлади. Эҳтимол, у ўз маблағларини баҳам кўришга ваъда берган ва бу ваъдани берган вақтда уларни амалга ошираман, деб ишонган. Шунга қарамасдан, ҳошиядан олинган маълумот у бундай мажбуриятларга содиқ қола олмаслиги ва унда тежамкорликка иштиёқ қолиб келишини кўрсатади.

Яна бир мисол. *Ёзув жараёнида ҳошия (айниқса, чап тарафдан) баробар қиррага эга эмас: у ё энли ёки тор, қирра гоҳ бу томонга, гоҳ у томонга буралади*. Бундай ҳошия пулга талвасали муносабатни билдиради. Бундай одамлар ички туртки таъсирида пулни сочадилар. Ўз бюджетини ўйлаб ўтиришга ва ўз харжларини назорат қилишга қодир эмаслар. Уларда ҳозирча пул бор экан, уни харжлайди. Агар пули кўп бўлса, улар вақтини чоғ ўтказишади. Улар ўзларининг беташвиш ҳаётини ўзгалар билан баҳам кўришга шайдирлар.

Бироқ пулсиз қолганларидан сўнг сипо ҳаёт тарзига тез кўникадилар. Бундай кимсалар ҳаётни ва одамларни баҳо кўрсатгичлари билан ўлчамайди. Улар пулларда маблағни кўрадилар, мақсадни эмас. Биринчи намуна бўйича ёзган киши сингари бу одамлар ҳам режалар тузади. Ўзига маблағ, яшаш борасида ваъдалар беради. Лекин режали харж қилишларда ҳеч қандай рўшнолик кўрмайдилар. Камдан кам бюджет борасида ўз режаларни бажарадилар.

Чанган ва ўнган баробар тор ҳошиялар — киши тежамкорлиги ва харидларида оқилона баъъманилигини намоён қилади. Агар *бутун варақ ёзув билан тўла, яъни ҳошия деярли йўқ бўлса ёки умуман бўлмаса* — бу ўз пулларида имкони борича фойдаланишга интилишдан нишона. Бундай одамлар нима қиммат, нима арзонлиги ва уларни қандай тежаш лозимлиги борасида нотўғри тасаввурга эга бўладилар. Шунингдек, ўз хатти-қаракатларида жиддий хатоларга йўл қўядилар.

Хатога йўл қўймаслик учун қорознинг катта варағида таҳлил ўтказган маъқул. Одатда катта ҳошия, сўз ва сатрлар орасида бўшлиқ қолдирувчи одамлар қошиясиз ёза бошлашади. Улар кичик қороз парчасига ёзишга мажбур бўлишса, сўзлар ва сатрлар орасидаги оралиқни сиқиб борадилар. Сизга кичик қороздаги ёзув намунасини беришса, катта қороздаги бошқа намуна сўранг. Агар бундай намунани олиш мумкин бўлмаса, катта варақча ёзганда сўзлар ва сатрлар ўртасида шундай оралиқ ва шундай ҳошия қолдирадими ёки йўқлигини сўраш керак.

Кўпинча биз бир хил миқдордаги пулга эга икки киши хариддан сўнг турлича натижа билан қайтишини кузатишимиз мумкин: бири бошқасига қараганда анча кўп ва қиммат нарсалар сотиб олади. Биз болалар пулга қандай ёндашишини ҳам кузатишимиз мумкин: бирлари пулни дарҳол сарфлашни мўлжаллайди, бошқаси уларни ақчадонга солиб сақлайди.

Уларнинг пулга муносабатини олдиндан аниқлаш мақсадида сўзлар ва сатрлар ўртасида қандай оралиқ қолдириши ва қанчалик ҳошия қолдиришига назар солиш кифоя.

ТАШҚИ КЎРИНИШ ВА УНИНГ ЎЗУВДА АКС ЭТИШИ

Баланг бўй. Сатрлар охиридаги ҳарфлар баробар чизиклар билан тугайди, ёзув ўзгарувчан, лекин жойи-жойи билан босиб ёзилган. Чалкаш бўлмаган ҳарфлар ва бир хил қатор бўйлаб кетган; сўзнинг катта қисми бошқа сатрга ўтмайди.

Паст бўй. Безатилган гажакли чизикли, худди унга бўй беришига интилгандай ўта чўзиқ ҳарфлар; бўш жой қолдирган ҳолда сўз охири ёзиб тутатилмайди ёки бошқа сатрга ўтказилади.

Ўрта бўй. Сатр охиридаги учта ҳарф тушириб қолдирилади; сатр бошида ҳарфлар сиқиқ, баробар, охирида эса сийраклашиб ва пасайиб боради.

Тўлалик. Босиб ёзишнинг катта қисми ҳарфларнинг иккинчи қисмида қилинади; майда, чаплашиб кетган ва тугалланмаган ҳарфлар учрайди.

Озғинлик. Баъзи ҳарфлар гўёки чизилгандай, сўзлар чўзиб ёзилган; тиниш белгилари жуда ингичка ва майда.

Қора сочлилар. Юқорига кўтарилувчи сатрлар; айниқса бош ҳарфлар гажакларида кўрсатилганидай чиройли шакл бериш истаги билан анча қунт билан чўзилган; ҳарфларнинг ўзи эса кўтарилган.

Сарғиш сочлилар. Равон сатрлар, майда ҳарфлар; сатр охиридаги ҳарфлар энсизроқ бўлиб қолади; ёзув нозик, чўзилмаган.

Ёшлик. Ҳарфлар чўзилган, равон; тўғри чизикли сатрлар; янгиликни кўрсатувчи шакл бир хил интилиш билан ҳарфларга берилган.

Кексалик. Ҳарфлар — оддий ва равон; илдам ва равон кетган, тажрибали қўлда ёзилгани каби чиройли, тиришмасдан ёзилган; баъзан титрашлар сезиларди ва ёзувда табиий нотекислик пайқалади.

Яқини кўриш. Сиқиқ ҳарфлар, чапланган, майда; аста-секин кичраювчи ҳарфлар тугашида ишончсизлик, баробар қатор бўйлаб жойлашган.

Узоқни кўриш. Ҳарфлар тўғри, кўтарилган, катталашувчи, эркин, юмалоқ, шаклларнинг чиройли тугатилиши билан изоҳланади. Нуқталар кучли тарзда қўйилган.

ҲИССИЁТ ВА ЁЗУВ

Ақл ва юрак уйғунлиги. Графолог учун ёзувдаги қиялик (ўнгга, чапга ёки қандайдир бир қияликнинг мавжуд эмаслиги) жуда муҳим. Яқинлик даражаси ва уларни ифода қилиш қобилияти «ҳиссиёт шкаласи» билан ўлчанади. Ёзувларни ўрганаётиб, уларни ўлчаб ўтиришингиз лозим бўлмайди ва сиз дарҳол қиялик катталигини аниқлашга қодир бўласиз.

Ўнгга қиялик. Бу ёзувдаги энг одатий қияликдир. У илиқ, дўстона табиатни очиб беради. Ўз ҳиссиётларини очиқ ойдин ифода этувчи ва ўз ҳиссиётларини назоратда ушловчи одам шу тариқа ёзади. Шунга қарамай, бу жудаям ички туртки сабабли юзага келадиган табиат эмас. Бундай қиялик билан ёзувчи одам бошқа одамлар билан чиқишиши мумкин. Чунки унинг феъл-атворида мулоқатга киришишга самимий мойиллик бор. У узоқ вақт ёлғизликда бўлса, хурсанд бўлмайди.

Бундай одам севиб қолса, ўз ҳиссиётларини яширмайди. Ўз ҳиссиётларига жавоб талаб қилишади. Ўнгга қия ёзувчи одам уйланса (ёки турмушга чиқса) — уйда ўтиришни истамайди. Аксинча у жамоат ҳаётидан ҳузурланади ва ўз уйига дўстларини чақиришни ёқтиради.

Чапга қиялик. Бу ерда анча кескин хислатлар намоён бўлади. Бундай қиялик яқинликнинг мавжудлиги ва ўз ҳисларини кўз-кўз қилиш истаги мавжуд бўлганида, бу хислатлар ўнгга қия ёзилганга нисбатан анча яққол ифодаланган бўлади. Ўнгга қия ёзиш янги рояларни қабул қилишда катта куч-қувват ва ғайратни акс эттиради. Бу ерда романтик ички турткилар анча қизгин. Агар бундай ёзувда ёзган одам севиб қолгудай бўлса

— у бир боқишда «қаттиқ севиб қолади». Севган киши-си ундан бошқасига эътибор берса, у ўз ожизлигини, заифлигини намоён қилади.

Ўннга қиялаб ёзиш — рашкка ва севги муносабатларини шахсан бошлашга мойиллиги мавжудлигини акс эттиради. Ҳамма одам ҳам ўзларида ҳатто ёзув таҳли-лида мутахассис эътироф этганида ҳам бундай хислат-лар борлигини тан олмайдилар. Ёлғизлик бундай одам-ларга қарама-қарши қўйилган. Улар доимо фаолликка муҳтож ва турли хил одамлар билан учрашишни ис-тайдилар.

Ўннга қиялатиб ёзувчи одам севги дардига мубта-ло бўлса — ўзига шундай ҳисобот бериши керакки, у аниқ ва қизиқарли қуршовга, муҳитга муҳтожлигини билдирсин. Бундай романтик ва ҳиссиётли табиат уни-икки тарафлама завқ олишга ундайди. Эҳтимол хушо-мадга ўчлиги сабабдир бунга.

Орқага қиялаб ёзиш. Орқага қиялаб ёзиш — ақл ҳиссиётни назорат қилишидан далолат. Агар сиз орқага қиялатиб ёзувчи ҳар қандай одамнинг қалбини эгал-лашни истасангиз, унутмангки, бу қалбга йўл унинг ақли орқалидир. Бундай одам севишга қодир. Лекин бунга ақли йўл қўйсагина, у севиб қолади. Шунинг учун бундай одам учун ҳиссиётларни ташқарига чиқариш хос эмас. Иштиёқ эса ўз-ўзидан тийилади.

Улар ёзувини таҳлил қилувчилар учун бир огоҳ-лантиришни айтиб ўтиш жоиз. Бу хилдаги ёзувни ёш одамларда учратсангиз — ёзувларини ўннга қиялатиш-дан — чапга қиялатишга алмаштирганида ҳам шундай ёзган, ёзмаганликларини сўраб билинг. Ёшлар (айниқ-са, ёш қизлар) ҳиссиётлардан баян бўлиши учун ўзла-рини ақли ҳис этадилар. Улар ўта заковатли. Ишқ-муҳаббат каби «ерга боғлиқ» нарсалардан ўзларини баян ҳисоблайдилар. Графолог эса бу ёшдаги одам-ларнинг орқага қиялатиб ёзишларидан ҳеч ҳайратлан-майди. Лекин улар ёши учун ўзига хос бўлган ҳарф-ларнинг йирик ва юмалоқ шакллари, болаларча, ёш ҳолда

қолган ёзувлари билан ўз феъл-атворларини очиб беришади.

Кўп ҳолларда бундай «ясама» ҳолатдан бош тортиш (ҳарфларни орқага қиялатиб ёзиш билан ифодаланган) — ёзув биринчи — ўнга қияланган шаклга ўтади. Кўп оналар ташвишланиб, сўрашадики: «Бола ўз ёзувини ўзгартиришга қатъий тиришиши ва орқага қиялатиб ёза бошлаши нимадан дарак беради?» Графолог уларни тинчлантириб, уларнинг зурриёти ўсиш жараёнида эканлигига, унинг ақли тараққий этаётганига, шу боис у ўз мустақиллигини намоён қилаётганига ишонтиради.

Тўғри ёзув. Орқага қиялатиб ёзишда ақлнинг юрак устидан назорати худди шу ерда намоён бўлади. Аммо бу вазиятда ҳиссиётлар тушқунлиги анча равшан ифодаланган. Тўғри, қиялатмасдан ёзган одам — чапга қиялатиб ёзган киши каби ҳиссиётга бой бўлиши мумкин.

Ўнга кескин қиялатиб ёзувчи одам — ўз ҳиссиётларини очиқ-ойдин намоён қилса, тўғри ёзувчи одам — ўз ҳиссиётларини ифода қилишда анча босиқдир.

Тўғри ёзув — сирлиликка мойилликни кўрсатади. Бундай одамнинг ташқи ниқоби ортида ҳиссиётлар турғени яширинса-да, совуққонлик ва яширинлик таассуротини беради.

Кўпинча орқага қиялатиб ёзувчи одамни тушуниш мушкул. Сиз бундай қиялатиб ёзувчи одам билан муносабатда бўлсангиз, ҳиссий портлаш белгиларига дуч келишингиз мумкинлигига шай туринг. Совуққон ташқи кўриниш ортида эҳтирослар вулқони турғен уриши мумкин. Ҳеч кимса вулқон отилиши қачон содир бўлишини билмайди.

Ўнга қиялатиб ёзувчи одам сингари тўғрига қаратиб ёзувчи одам ҳам ҳиссий муносабатда шахсий интилишларини намоён қилиши мумкин. Агар ундан етарли эътибор кўрмаса — буёғи рашк...

Унинг атрофидагиларни тушуниши осон эмас. Қизиқиши ва севгисини изҳор қилиш учун ташаббусни қўлига олишига имкон бериш лозим.

Юқорига кўтарилувчи тик ёзув ёки сўз. Қачонки ёзув тик — на ўнгта, на чапга қияланмаган бўлса — ақл ва кўнгил ўртасида мувозанат мавжудлигидан далолатдир. Бундай одамнинг ўзини тутиши қаттиқ назорат остида. У ҳамма нарсани оқилона тарозига тортиб кўришни, ўлчашни истайди. Ўзгарувчан ҳисларга ва тасодифий ҳаракатларига гирифтор бўлмайди.

Тик ёзадиган одам севгига гирифтор бўлса — ҳиссий туйғуларини очиқ-ойдин, дарҳол ифода қилишини кутмаслик даркор. У билан яқинлигингиз ҳар кунги яхши муносабатларнинг кўпайиши билан ижобий тус олиши мумкин.

Тик ёзувчи умр йўлдош хурсандчиликни ва рўзгор ташвишларини хотиржамлик билан қабул қилади. Бу ақл ва кўнгил уйғунлигидан далолат. Уларда ақл ҳам, юрак ҳам бир-бирига қарши туғён урмайди.

Балки қўлингиздаги ёзув юқоридагиларнинг ҳеч бирига мос келмас. Яъни чапга, ўнгта ва тик қиялатиб ёзилган қарфлар бирикмасини ўзида мужассам этган ёзувдир у. Унутмангки, бутун бир сатр бир тарафга қиялатиб, ундан кейингиси бошқа тарафга ёзилган ҳолатлар қам бўлади. Кўп ҳолларда ҳар бир сўз ўз қиялигини ўзгартади. Бу ёзув муаллифи кайфиятининг қулидир. Бу вазиятда ақл ва ҳиссиёт низода бўлади. Яъни: ақл — юрак билан, эҳтиёткорлик — таъсирчанлик билан курашади. Улар ўзгарувчанлиги ва тирноқ остидан кир излашлари билан ажралиб туради. Бу уларнинг яхши ёки ёмон ниятидан эмас. Балки назорат қилинмаган ҳиссиётлар қурбони бўлганлигидандир. Бундай ёзув соҳиблари ёлғиз бўладилар. Кўпинча бетакрор табиатли одамларга айланадилар.

Ёзув бир тарафга қияланганини, лекин ёзилганларни диққат билан кузатилса, ilmoқли қарфлар («в», «д», «з», «у», «ц», «щ») бошқа тарафга қиялатиб ёзилган ҳоллар ҳам бўлади. Маслан, сўз ўнгта қия ёзилган, ilmoқли қарф эса чапга. Ёки сўз орқага, ilmoқли қарфлар эса ўнгта қия ёзилган. Бу — одам қатъиятсизлиги-

дан далолат. Янги танишлар, улар билан учрашиш ва янги роъларни қабул қилиш улар учун қиймат касб этмайди.

Баъзан графологлардан сўрашади: «Менинг ёзувимдан севиб қолганимни билиш мумкинми?» Ёки «Унинг ёзувидан мени севиш-севмаслигини аниқласа бўладими». Бундай саволларга ижобий ёки салбий жавоб бериб бўлмайди. Ёзувда одам севишга қодирми ёки йўқлиги акс этади. У кимнидир севиши ёки севмаслигини билиш мумкин эмас. Бундай саволларга берилган жавоб гумон ва тахминлар доирасига мансуб. Бу графологлар ваколатига кирмайди.

Бир тарафга қиялик таҳлилда ҳиссиётга бойлик, ўзини ўзи бошқариш даражасини билиб бўлмайди. Ёзув қиялигини бошқа кўрсаткичлар билан солиштириш зарур. Мисол учун, чапга қиялатиб ёзиш (оловли қалб ва турғонли ҳиссиёт белгиси) вазминликни англатувчи — майда ҳарфлар, киришимли табиатни ифодаловчи — катта ҳарфларни ёзишда қўлланилади. Бу қиялатиб ёзиш — одам кескинлигини очиб ташловчи кучли босиб ёзиш билан кўп ҳолларда бирга келади. Шунингдек, ҳиссийлик, таъсирчанликдан далолат берувчи салгина босиб ёзиш билан бирга келиши ҳам мумкин. Шу сабаб, чапга қиялатиб ёзувчи одам — очиқ, самимий ва қайноқ қалбдир. У жуда таъсирчан бўлиши ҳам мумкин. Тажовузкор ва тийиқсиз бўлса-да, ҳиссиётларини изҳор қилишда у жудда кўрқоқ. Қиялатиб ёзиш одамни ақл ёки юрак бошқаришининг кўрсаткичи эмас. Бундай ҳислатларни оширувчи ёки заифлаштирувчи бошқа бир бутун белгилар мавжуд.

Айтмоқчи, қиялатиб ёзилган ёзув фақат ишқ-муҳаббат сифати билан чекланмайди. Бундай ёзувларнинг ўзгариши бирга ишловчи, бир синфда ўқувчи ёки бир гуруҳдаги одамлар бир-бирлари билан келишиб кета олиш, олмасликларини аниқлашга ҳам имкон беради.

Ёзувдаги қиялик иш муносабатларида ҳам муҳим саналади. Бирорта ширкат ўзига киришимли ва эркин

одамлар зарурлигини таъкидлайди. Шунинг учун ҳам биринчи навбатта номзодларнинг аниқ ўнганга ёки сўлга қиялатилган қўлёзма ҳужжатларига эътибор қаратадилар. Кўпинча йирик ҳарфларда, кучли босиб ёзилган, тик ёзувга эга номзодга ижобий баҳо берилади.

Битта жойда ишлайдиганларнинг бири — орқага, бошқаси олдинга қиялатиб, учинчиси — тик, тўртинчиси — турли қияликлар бирикмасида ёзади. Хулоса чиқариш мумкинки, бу корхонадагиларнинг бир фикрга, битта келишувга келиши жуда қийин. Устоз ва талаба, ота-она ва фарзанд борасида ҳам худди шу фикр-ни айтиш мумкин.

Барча вазиятларда одамлар яқин алоқада бўладилар, аммо бир-бирларини тушунмайдилар. Бунда графологнинг роли ниҳоятда муҳимдир. У кимнинг қайноқ қалблигини, кимнинг совуққонлигини ва кимнинг ҳар иккаласи ўртасида бир хил туришини айтиб бера олади.

Агар жамоат иштирокчилари ўз феъл-атворлари асосини тушунсалар, уйғун муносабатларга эриша оладилар.

ОПТИМИЗМ ЁКИ ПЕССИМИЗМ

Ёзувнинг тўғри таҳлил қилинишида сатрлар йўналишига эътибор қаратилади. Демак, матн чизиксиз қорозга ёзилган бўлиши зарур.

Кимнингдир ёзувини таҳлил қилмоқчи бўлсангиз, варақда ётиқ чизик ўтказилганлигини тасаввур қилинг. Тасаввурингиздаги чизикқа риоя этилган ёки ундан бош тортилганлигига эътибор беринг.

Тўғри чизик бўйлаб йўналган ёзув — майда нохушлик ва шикоятлардан хафа бўлиши мушкул одамга тегишлидир. Бундай одам ўз фикрлари ва юриш-туриши ҳақида ўйлайди. Ўз кайфиятини назорат остига олади.

Агар ёзув чизиклари юқорига кўтарилса — бу оптимиздан нишона.

Бундай одам руҳини туширмайди. Ишонч ва умин дини сақлаб қолади. Олдинга интилади ва бунинг баробарида шуҳратпараст саналадилар. У хайрихоҳ дўстдир. Шунинг учун ҳам атрофдаги вазиятга яхши мослашади.

Баъзан сатрлар катта бурчак остида юқорига чиқиб кетади. Бошини баланд кўтариб, ерда юрганини унутиб қўювчи одам шундай ёзади. Атрофидаги вазиятни пайқамаслиги сабаб, кўпинча хатоликка йўл қўяди, бу оптимист. Бундай одам ўзича бахтлидир.

Қарама-қарши кўринишдаги мунтазам пастга тушувчи сатрлар ҳам мавжуд. Бу — барчага шубҳа билан қаровчи пессимистнинг ёзуви.

Агар сатрларнинг пастга тушиши ноаниқ ифодаланган бўлса, пессимизм ўзида бироз эҳтиёткорлик ва танқидийликнинг ҳамоҳанглигини мужассам этади. Бу ёмон хислат саналмайди.

Сатрларнинг бирдан пастга тушиши — тушкун кайфиятдан олиб чиқиш қийин бўлган, ўзига ишонган пессимистнинг белгисидир. Тўғри, бу вақтинчалик ҳолат. Унинг таҳлилдан олдинги ёзув намунасини кўриб чиқиш ва сатрлар бундан аввал қандай бўлганлигига эътибор бериш яхши самара беради. Дадил одамнинг вақтинчалик соғлиги яхши бўлмаслиги мумкин. Ёки тушкунлик келтирувчи воқеа юз берган ҳолатлар учрайди. Бундай ҳолатларда унинг ёзувидаги сатрлар беихтиёр пастга йўналади. Шароит ўзгариши билан сатрлар тезлик билан равон ёки юқорига ўрмаловчи ҳолатига қайтади.

Келинг, биргаликда *сатрларигаги сўзлар гоҳ юқорига, гоҳ пастга сакровчи ўзгарувчан кайфиятдаги одамнинг ёзувини таҳлил қиламиз.*

Бундай одамда вақт, жой, кайфият атрофдаги кишиларга боғлиқ равишда мунтазам ўзгариб туради. Уларнинг қатъий бир йўналиши йўқ. Тартиб талаб қилувчи ҳар қандай ишга, уй ёки хоббига мослашишлари қийин.

Кўплаб одамларда муваффақиятга интилмаслик ҳолатлари учрайди. Ўзи қам, атрофидагилар ҳам унинг

муваффақиятга қандай эришганидан ҳайрон қолади-лар. Бундай одамларда сатрлар йўналиши ва ҳарфлар қиялиги доимийлик билан ажралиб турмаса-да, ўзгариб туради. Улар ушбу вазиятга эътиборини жалб этишлари лозим. Шунингдек, ўзгарувчан кайфиятларини назорат қилишлари керак.

Ёш графолог сатрлардаги йўналиш қандай бири-киши ва ҳарфлардаги қиялик ҳосил бўлишига эътибор бериш лозим. Ҳарфлар қиялигини (гоҳ орқага, гоҳ ўннга, гоҳ тик) ўзгартирувчи одам — сатрлар йўналишини (юқорига, пастга, тўғрига) ҳам ўзгартиради. Доимий қиялик билан ёзувчи киши — сатрларни бир хил йўналиш билан ёзади.

Графолог алоҳида ҳарфларни ўрганишга киришгунча, асосан сатрлар йўналишига қараб таҳлил олиб боради. Бу бир оила аъзолари ёзувини тадқиқ қилишда жуда муҳим. Агар ота-оналардан бирининг сатри юқорига, бошқа бириники эса пастга қараб кетса — баҳс беришда келишмовчилик юз бериши тайин. Бу келишмовчилик нафақат эр ва хотин ўртасидаги муносабатда акс этади. У болаларга ҳам тегишлидир.

Айтайлик, ота-онада сатрлар йўналиши бир хил. Уларнинг фарзандларидаги йўналиш бунинг акси. Яъни ёзувдаги сатрлар йўналиши турли-туман. Бундай ҳол фарзандлар феъл-атворидаги турлилик моҳиятини ота-она тушуниши қийин эканлигидан далолат беради.

Мустақкам умумий манфаатлар асосига қурилган дўстлик гоҳида нотўғри тушинилган кайфият туфайли зўриқишга дучор бўлади. Инсоний муносабатларнинг барча жабҳалар — уйда, ишда, мактабда ёки гуруҳларда улар атрофидагилар таъсирланишини ҳисобга олишлари даркор.

ҲАМКОРЛИК ЁКИ РАҚОБАТ РУҲИ

Ёзишни ўрганган пайтимизда бизга юмалоқ ҳарфларни ёзишни ўргатишади. Чунки бундай ҳарфларни ёзиш осонроқ. Уша вақтлар ҳуснихатда тасвирланганидек ёзганимиздан ғурурлангандирмиз, эҳтимол. Лекин юмалоқсимон ҳарфларимиз бора-бора бурчаксимон хусусиятга эга бўлади. Ёзувдаги бундай ўзгариш онгининг ривожланиши ва фаолиятнинг ўзгариши билан рўй берди. Бироқ юмалоқ ҳарфлар билан ёзадиган катта ёшдаги одамлар ҳам мавжуд.

Юмалоқ ҳарфлар — ҳамкорликка мойил киши билан муносабатда бўлаётганимизни англатади. Бундай одам бошқалар билан шодлик ва қайғуларини баҳам кўришни ёқтиради. Ёки меҳнат фаолияти, ижтимоий фаоллигини ўзгалар билан баҳам кўргандагина қаноат ҳосил қилади. Улар ўз қарашларини тасдиқлашда қатъият кўрсатишга мойил эмас. Шунинг учун ҳам кимдир ташаббус кўрсатишини кутади. Бундай одамлар учун ёлғиз яшаш — ҳақиқий бахтсизлик. Тажовузкор шиддатни, босимни талаб этувчи фаолият уларга мутлақо хос эмас. Юмалоқ ёзадиган одамларни тушуниш қиррали ёзув эгаларига қараганда анча осон.

Қиррали ёзув — тортишув, кимўзарга мойил руҳдан нишона беради. Бундай одам учун мустақилликка интилиш, тафаккур, ўз режаларни тузиш ва амалга ошириш хосдир.

Юмалоқ ва қиррали ёзадиган одамлар ўртасидаги асосий фарқ — бошқалар билан яқин алоқага боғлиқлик ва руҳ мустақиллигидан иборат. Бундай умумий фарқлардан ташқари юмалоқсимон ва қиррасимон ёзувнинг турли йўналишлари мавжуд. Бу мавжудликларда намоён бўлган феъл-атворнинг бошқа таҳлил усуллари ҳам қиймат касб этади.

Агар юмалоқ ёзувда бош ҳарфлар орасида юмалоқлари ҳам пайдо бўлса — билингки, бу одам юмшоқ

фелъ-атворли. Унга «бировнинг қиёфасига кириш» ва тажовузкорона кўринишга эга бўлиш муаммо эмас. **Қиррали майда ҳарфлар учрайдиган юмалоқ ёзув** — ҳамкорликка мойил кишига тегишли. Шу билан бирга, бундай ёзув эгасида мустақилликка мойиллик ва озгина муромбирлик ҳам бор.

Юмалоқ ҳарфлар жуда йирик ёзилган бўлсачи?! У ҳол ўз шахсиятини намоён қилишга мойил одам уларни ёзганлигидан далолат беради. Бундай одамнинг қатъий эътиқоди йўқ. Одатий ҳаёт тарзининг бузилиши уни ташвишлантирмайди. Бундай қарама-қаршилик эҳтиёткорлик ва ўзига ишонмаслик бўлиб ҳисобланади. Унинг билан қилинадиган ҳамкорлик ҳақида жиддийроқ ўйлаб кўринг.

Юмалоқ ва майда ёзилган ҳарфлар йирик юмалоқ ҳарфлар каби кўп учрамайди. Бундай бирикма ёзув муаллифида аниқ ва равшан, эҳтиёткор ақл мавжудлигини кўрсатади. У диққат талаб қилувчи ишни бемалол амалга ошириши мумкин. Бундан ташқари, бундай ёзув эгаси ҳамкорликка қобиллик ва холис иш кўриш хусусиятига эгадир.

Қиррали, асосан йирик ва кучли босим билан ёзилган ҳарфлар — ёзув эгасининг тиришқоқ ва шуҳратпарастлик табиатига эгаллигини кўрсатади. Бундай одамда мурасага келмайдиган қадриятлар тизими мавжуд. У ишда ва шахсий муносабатларда тобе вазиятда қолишни ёмон кўради.

Жуда майда ва ўта равшан қиррали ёзув — ишни аъло даражада уддалайдиган мутахассис ақлидан нишонадир. У истаган натижасига эришмагунча фикрини чалғитмайди. Бундай одам ҳеч нарсани «Қилиниши шарт!» деб қабул қилмайди. Унга асоснинг муҳимлигига етиши, баён қилинган роияни таҳлил қилиши мароқлидир.

Баъзан ҳарфларнинг ғалати ёзилганлигига гувоҳ бўлиш мумкин. **Қиррасимон бош ҳарфлар, ўз ноте-кислиги билан ажралиб турувчи майда ҳарфлар** бун-

га яққол мисолдир. Бу ғалати кўриниш — катта ички ҳаракат кучига эга одамга тегишли. Бундай одам одатий мутаассибликка риоя қилмайди. Уни кўпинча ҳиссиёт бошқаради. Унинг шахсияти ноодатий ва қизиқарли. Унда яшаш иштиёқи баланд ва кўпинча одатий тартибларга тескари. Бундай одамда кимўзарлик руҳи ривожланган. У лоқайдликка йўл қўйиши мумкин эмас. Айни пайтда ўзи интилаётган мақсадларга фикрини жамлай олмайди.

Қиррасимон ёзувчи одам юмалоқ ҳарфлар билан ёзувчи кишига нисбатан шошқалоқ. Унинг асаби билан ҳазиллашманг. Йўқса янги рояларнинг охириги каби секин қабул этилишига замин яратасиз. Юмалоқ ёзadиган одам гоҳида нафрат ила қиррасимон ёзувчини қабул қилади. У кўпинча ўзидаги ён бермаслик «фазилат»ини намоён этади ва жўрабошилиқ қилишга интилади.

Юмалоқ ва қиррасимон ёзувчи одамларнинг фикрлаши, одатлари ва феъл-атворидаги хусусиятлари бири-биридан мутлақо фарқ қилади. Улар дид, қараш ва ҳаракатларда уйғунликка эришиши жуда қийин. Бундай ёзув таҳлилига оид яна бир фойдали далилни таъкидлаб ўтиш жоиз. Ўрни бу фарқларни ошкор қилиш одамлар ўртасида энг яхши ўзаро муносабатларга эришиш имконини беради. Шунингдек, ўрнатилган муносабатлар давомийлиги ва холислиги билан ҳам эътирофга лойиқ.

Мисол учун, қиррасимон ва юмалоқ ҳарфлар бирикмасини оламиз. «Т», «и», «ш», «а» ҳарфлари бири-бирига жуда ўхшаш. Ҳарфларда юқори ёйлар аниқ келтирилмаган. Дастлаб бундай ёзувни ўқиш қийин. Шунга қарамасдан, сиз унга ўрганиб қолганингиздан кейин уни ўқиш қийин бўлмай қолади. Бора-бора унинг кўриниши ёқимлилиқ касб этади. Уста графологлар бу ёзувни *гурлянд ёзув* дейишади (15-расм). У таҳлил учун жуда қизиқарли. Ҳузур, шинамлиқ ва дабдабани сеувчи одам феъл-атвори унда намоён бўлади. Бундай ёзувга эга одамларга бу ҳақда гапирилганида, улар бу фикрни

дарҳол рад қиладилар. Кўрсатилган қаршилик суҳбат давомида чиқарилган хулосанинг тўғри эканлигини тан олиш билан яқунланади. Бу ёзув эгалари кўпинча юзини тер босганча меҳнат қилувчи, деярли ҳузур нималигини билмай ўтувчи одамлар тоифасига мансуб. Таъкидлаш жоизки, *гирлянд ёзуви* — ҳузур-ҳаловатга тўла, енгил ҳаёт истагини намоён этади. Аввал таъкидлаб ўтганимиздек, графолог одамнинг қандай яшашини айта олмайди. У ёзуви таҳлил қилинаётган одамнинг қайси ҳаётга мослигига изоҳ беради.

Бундай ёзув эгаларининг яна бир фазилати шундаки, тароват ва фусункорлик бобида уларга тенг келиш жуда қийин. Гирлянд ёзуви эгаларининг яна бир сири шундаки, уларга жамоатга боғлиқ ва ёқимли одамлар билан учрашишга имкон берувчи иш ёқади. Одатда улар меҳмондўст мезбон ҳисобланадилар. Уй қурилишда, буюм, жиҳоз ва кийим-кечак танлашда ўзларининг ноёб дидларини яққол намоён қиладилар.

ҲАМКОРЛАРНИ ТАНЛАШ

Сиз ёзувдаги қиялик, ҳарфларнинг қиёфаси ва катталиги, шунингдек, ёзувдаги босим, яъни — босиб ёзиш даражаси, сатрларнинг йўналиши каби сифатлардан бохабар бўлдингиз. Улар бўйича одам феъл-атворини очиб берувчи асосий фарқлар борасида билимингиз бор. Юқоридаги манбаларга таяниб, уларни муҳокама қилишингиз мумкин. Қуйида сиз учун қизиқарли бўлган бошқа мавзулар борасида фикр юритамиз. Демак, мавзумиз ҳамкорликлар борасида.

Никоҳ борасида, иш ёки ижтимоий фаоллик бўйича ҳамкор бўлган икки кишининг ёзув намунасини қўлимизда дея тасаввур қилайлик. Улар бизга нималарни сўзлайдилар? Нималардан огоҳ этадилар? Қандай сирларини бизга ошкор этмоқдалар?

Таъкидлаш жоизки, бу икки ёзув намунасидаги ўхшаш жиҳатлар уларнинг бир-бирига яқин хусуси-

ятлари борлигидан далолат. Ёзув намунаси таҳлилида уларнинг феъл-атворида умумий хусусиятлар борлигини аниқлаш жуда қизиқарли машғулотдир. Аввало бу икки ёзувни таққослаганда, уларнинг ҳар биридаги қияликни солиштириб кўриш лозим.

Олдинга қиялатиб ёзилган ёзув — одамда меҳрибонлик табиати мавжудлиги белгиси. Яна ёзув эгаси ўз ҳиссиётларини яшириб ўтирмаслигини «таъкидла-япти». Унутмангки, бу тоифадаги одамлар ўз ҳиссиётларини қай даражада бахш этса — сиздан шунчалик илиқлик ва эътибор олишни истайдилар. Ҳарфлар қиялиги қанчалик кучли бўлса — одам табиати шу қадар қайноқ, шу қадар ўз ҳиссиётлари акс-садосига ташна бўлади. Бундай одам ёлғизликни ёқтирмайди. Унга мулоқот зарур. Уларнинг қилаётган иши, айтайлик гапириши ҳам одамларда қизиқиш уйғотади.

Орқага қиялатиб ёзилган ёзув — ўз ҳиссиётларини ифода қилишни истамайдиган одам ёзуви. У совуққонлик ила олдинга қиялатиб ёзадиган одамга феъл-атвор жиҳатидан яқинроқдир. Тасодикий равишда уларнинг ёзуви ва хусусиятлари бир-бирига ўхшаб кетади. Аслида бундай қиялатиб ёзувчи одам олдинга қиялатиб ёзувчи одамга нисбатан кучлироқ севиб қолган бўлиши ҳам мумкин. Шунга қарамасдан, унинг қалби ақлнинг қатъий назорати остидадир. Шу сабаб у ўз ҳиссиётларини очиқ-ойдин ошкор қилмайди. Бундай одам гоҳида ёлғиз қолишни истаб қолиши мумкин. Унинг учун одамлар билан кўпроқ гаплашиш, мулоқотда бўлиш муҳим эмас. Шунингдек, чап томонга қиялатиб ёзувчи одамлар ташна бўлган фаолиятдаги турли-туманлик ҳам уни қизиқтирмайди.

Агар ҳар иккала ҳамкор бир хил қияликда ёзсалар — улар бир-бирларига осон ва тез кўникадилар. Вақт ўтиб ёзувлари турли қиялик касб этганида ҳам улар бир-бирларини тўғри тушунадилар. Феъл-атворларини тушуниш борасида муаммолар деярли вужудга келмайди.

Эр-хотин ёзувидаги қияликнинг фарқини графолог дарҳол илғайди. Графолог бутун эътиборини вазиятга қаратади. Унинг вазифаси уларга ёзувидаги фарқлар борасида муфассалроқ маълумот беришдир. У «анча қизиққон, қайноқ» эр ёки хотин бошқасининг «совуққон» лиги — фақатгина юзаки эканлигини англаб етишини таъкидлайди. «Вазмин» ининг «қизиққон» умр йўлдоши учун ҳиссиётларга эрк бериши табиий эканлигини тушунтиришга ҳаракат қилади.

Аёллар анча қизиқувчандир. Улар кўп ҳолларда ўз маҳбуи феъл-атворини тушуниб оладилар.

ЭРКАК КИШИ ЁЗУВИДАГИ «НИҚОБ»ЛАР

Чаплашиб кетган ёзувга эга эркаклар, руҳшунослар фикрига кўра, биргина аёлга боғлангандир. Ҳаётида бошқа аёлларга ўрин бўлмайди. Уларнинг ҳаёти бетўхтов, алғов-далғов, шошилинч, лекин кам муваффақият қозонувчи фаолият билан ўтади. Жуда ишчан ва пухталиги уларни майда-чуйда ташвишлардан халос этади. Ишидаги бир-бирига уланиб кетувчи муваффақиятсизликларига ортиқча ишончсизлик ва шубҳа қилиши сабабдир. Чаплашиб кетган ёзув эгаларининг яна бир фазилати — улар ёмонликни яқинларига ҳам, бегоналарга ҳам раво кўрмайдилар. Шунга қарамасдан гоҳида уларнинг хатти-ҳаракатларини тушуниб бўлмай қолади. Бу кутилмаган вазиятларда, ички туртки сабаб ёки уларни бошқараётган кимнингдир таъсирида юз беради.

Ҳуснихат ёзувига эга эркак кишиларни графологлар заиф ва феъл-атворсиз одамлар жумласига қўшади. Жамиятнинг қайси синфига тегишли бўлишидан, қандай ҳаёт шароитида яшашидан қатъи назар, улар ҳаётини турли бахтсизликлардан ҳимоя қила оладилар. Уларнинг ёнида кимнингдир борлиги жуда

аҳамиятлидир. Балки шунинг учун ҳам бу каби одамларнинг ҳаёти хотиржам ва равон, тушкунликларсиз ва парвозларсиз оқиб боради. Раҳбарлар чиройли ёзув эгалари — икки киши учун ишлашини яхши биладилар. Чиройли ёзув эгаларининг яна бир хислати шундаки, орада жиддий салбий вазият юзага келмаса, улар ишдан бош тортмайдилар. Оилада эса улар бенуқсон соҳибдирлар.

Йурик ёзув серғайрат, фаол, жуда киришимли эркак кишиларга хосдир. Лекин биров бефарқлик улар учун хосдир. Бундай одам жуда ақлли. Эзгулиги, раҳмдиллиги, мардлиги, баъзан бепарволиги туфайли айёрликдан холи.

Ёзув ўнганта ўта қия бўлса — тез хафа бўлувчи, қилинган ёмонликни ҳар доим эсида сақловчи, кек тутувчи эркак киши қаршингизда турганини англашингиз мумкин.

Чап томонга қия бўлган ёзув — ўзини ўта юқори баҳолайдиган, доимо диққат марказида бўлишни истайдиган тоифага тегишли эркак кишиларга хосдир. Улар намоёншкорлиги ва айна вақтда ўзларини камтарин тутишлари билан ҳам ажралиб турадилар.

Қатъий тик жойлашган ҳарфлардан иборат ёзув — кучли ирода соҳибига хосдир. Улар режалари устида мукамал ишлайдиган, уларни амалга оширишга астойдил ҳаракат қиладиган, жиддий одамлардир. Бу ёзувни турма етакчининг ёзуви, дея таҳлил қилинса, муболагага йўл қўйилмаган бўлади.

Юмалоқ ёзув — ўзига одамлар эътиборини жалб қилишни истаган эркак кишилар ёзувидир. Уларда иззат-нафсини қондириш, қулоч ёйиш истаги аниқ ва равшан ифодаланган. Бир сўз билан айтганда у — тажрибасиз. Шунингдек, одатийликдан холи. Юмалоқ ёзув — ўзига бино қўйиш, мулоқотда эркинлик, серғайратлик ва иззатталаблик нишонаси бўлиб ҳам ҳисобланади.

Майда ёзув — эркак кишининг вазминлиги ва эҳтиёткорлигидан далолат беради. Ҳарфларнинг сиқик

ёзилиши эса унинг тежамкор ва эҳтиёткорлигидан далолатдир.

Илдам ва чаплашиб кетган ёзув — эркак кишининг удабуронлиги, фаоллиги, ҳар қандай вазиятда осон йўл топа олиши ҳақида «мақтанаяпти». Нима ҳам дердик, бу жуда тўғри.

Тушунарли, равон ва аниқ ёзувда узун чизиқлар йўқ, ҳарфлар баландлигининг жойлашуви бир хил бўлса — доимий нуқтаи назарга эга бўлган, вазмин эркак киши қўлингиздаги матнни ёзганлигидан бохабар бўлаверинг.

Сатр охирида бўшлиқ қолдирилган ёки сўзлари бошқа қаторга кўчирилмайдиган ёзув — анча эҳтиёткор, айтиш мумкинки, қўрқоқ эркак кишига хосдир.

Қаторлари охиригача тўлдирилган, охириги сўзлари ҳарфларни сиқиш эвазига ёзилган ёзув — севги, ҳамдардлик бобида яқинларидан илтифот ва эътибор кутмайдиган эркак кишининг ёзувидир. У ҳеч кимга юрагини оча олмайди. Кимгадир йиғлаб мурожаат қилиш зарурияти уни қаноатлантирмайди.

Кучли босиб ёзилган ёзув — сабр-тоқатли, ҳар бир нарсага жиддий ёндошадиган, аҳамиятсиз саналган ишларга ҳам иштиёқ билан киришувчи эркак кишилар ёзувидир.

Ҳарфлари ҳеч қандай босимсиз ёзилган ёзув — эркак кишининг ўзига хос феъл-атвор эгаси эмаслигидан, кўникувчанлиги «хабар беради».

ТАҲЛИЛЛАР АСНОСИДАГИ ТАЖРИБАЛАР

Орқага қия ёзувчи + Олдинга қия ёзувчи = ҲАМКОРЛИК

Қия ёзишда намоён бўладиган феъл-атвордаги фарқ ишдаги ҳамкор ўртасида ўзаро тушунмовчиликларга сабаб бўлиши мумкин.

Ҳамкорлари орасида ўз совуққонлиги билан ажралиб турувчи ишчан одамнинг *орқага қиялатиб ёзиши* бизга маълум. У ўз ҳамкори нимадан ташвиш қилаётганини аниқ билади. Фаол ижтимоий фаолиятга у осонлик билан эришади.

Киришимли, яъни *олдинга қия ёзувчи* ишбилармон ошна-офайнигарчиликка тоқат қила олмайдиган ҳамкорининг вазминлигига қўл силтаб қўя қолади. Агар улар ўз ёзувини графологга тақдим қилсалар, ўзлари ҳақида қуйидаги маълумотларни оладилар: «Сиз ўзаро ҳамкорлигингизнинг муҳим жиҳатларини тушунтириб бериш салоҳиятига эгасиз. Самарали ҳамкорлик учун ёрдам берувчи қадамларни амалга оширишни тақлиф қилишга журъатингиз етади. Асосийси ишни аниқ йўналишга йўллай оласиз».

Бундан ташқари, олинга ва орқага қия ёзувчи ҳамкорлар ўз мажбуриятларини қай тарзда яхши тақсимлай олишларини билганларида эди, тахмин қилганидан ҳам кўпроқ муваффақият қозонган бўлар эдилар. Яъни: киришимли киши одамлар билан кўпроқ учрашиб, корхонанинг ташқи ишларини юритса, вазмин киши унинг ички ишларини амалга оширган бўлар эди.

Интпроверт + Экстрроверт = ДЎСТАЛИК

Ўзаро дўстона муносабатга ўхшаб кўринадиган икки одам ўртасидаги арзимаган (эҳтимол, кенг кўламдаги) тушунмовчилик нимадан иборат? Агар уларнинг

ёзувидаги қиялик ўрганилса, бу тушунмовчилик барҳам топишига кафолат бор. Агар *интпроверт* (ақл-заковатини ўз ичига йўналтирган одам) *экстрроверт* (қизиқишларини ўзини ўраб турган оламга йўналтирган одам) муносабатларининг ўхшаш ва қарама-қарши томонлари таҳлил қилинса — муаммо баргараф этилади. Графолог эса уларнинг муносабатлари учун йўл таклиф қилиши мумкин. Ўз навбатида экстрроверт ўз дўстининг ҳулқи сохта эмас, балки унга хос бўлган табиий одатларнинг оқибати эканлигини англаб етади.

Қиррали ёзувчи + Юмалоқ ёзувчи = МУҲАББАТ

Кўнгилларнинг яқинлигини қиррали ва юмалоқ ёзувдаги ҳарфларнинг кўринишидан қам топиш мумкин.

Қиррали ёзув соҳиби юмалоқ ёзувчи кишига нисбатан қайноқ ҳиссиётга эга бўлади. Жўшқин ҳисларини ўз болалари ёки уй ҳайвонларига эмас, балки ўз маҳбуби (маҳбубаси) га тақдим қилади. У вазмин ва сипо кўринса-да, молпараст ва рашкчи бўлиши мумкин. Ўз маҳбуби (маҳбубаси) дан айрилса — оғир ва чуқур жудоликни бошидан кечиради.

Юмалоқ ёзув эгаси ҳиссиётларни унчалик чуқур ҳис этмайди. Чунки у хаёлпарастликдан йироқ. Лекин у ҳиссиётга берилувчандир. Бундай одам ўз ҳиссиётларини тақсимлайди. Яъни ҳиссиётларининг анча қисмини болаларига, уйига, уй ҳайвонларига, дўстларига ажратади. Бу тоифадагиларга ҳақиқий ота ёки оналик хосдир.

Хулоса қиладиган бўлсак, қиррали ва юмалоқ ҳарфлар билан ёзувчи кишилар ўртасидаги никоҳ бир-бирини тушунишни ва муросага келишга шай туришни талаб этади. Юмалоқ ҳарф билан ёзувчи одам — талабчан ва вазмин табиатли. У ҳар бир нарсани қандай бўлса — шундайлигича қабул қилади. Бундай одам мавжуд ва —

зиятни тушуна олмайди, барчасини қандай бўлса, шундай қолдиради.

**Қиррали ёзувчи + Юмалоқ ёзувчи =
ҶАМКОРЛИК**

Агар ўзаро тушунмовчилик ҳамкорлик борасида сақланиб қолгудай бўлса — кўп ҳолларда *қиррали ҳарфларга ёзувчи* киши муносабатларда танаффус қилишни лозим топади. Айни вазиятда бундай феъл-атвор эгаси учун танаффус қилиш осон эмас.

Юмалоқ ёзув эгаси бу вазиятда ташқаридан вазмин кўринса-да, деярли уйқусини йўқотади. Бутун ҳаёлини айни вазиятдан қандай қутилиш фикри чуллаб олади. Китоб титади, яқинлари билан маслаҳатлашади, ҳуқуқий имкониятларини чамалаб кўради.

**Қиррали ёзувчи бошлиқ +
Юмалоқ ёзувчи ходим = ҶАМКОРЛИК**

Худди шундай таҳлил ва ёндашувни ўзаро тушуниш ва ҳамкорлик борасида ҳам амалга ошириш мумкин. *Бошлиқнинг қиррали ёзувга ёзиши* унинг талабчанлигидан далолат. Ва билинги, у *юмалоқ ёзувга ёзadиган ходимига* нисбатан доимо сабр-тоқатли бўлавермайди. Бунинг сабаби тушунарли: юмалоқ ҳарфларда ёзувчи киши юмалоқ ёзувни матнда акс эттирувчи кишиларга нисбатан шошилмасдан ва пухта фикр юритадилар. Юмалоқ ёзув соҳиблари «Ақлда расо», дея таърифланади. Улар ўзларига ўхшаган ақл-заковатли кишиларни ҳурмат қиладилар.

**Юмалоқ ёзувчи бошлиқ +
Қиррали ёзувчи ходим = ҶАМКОРЛИК**

Энди эса юмалоқ ҳарфларга ёзувчи бошлиқ феъл-атворини таҳлил қиламиз. Фараз қилайлик,

унинг қўл остида **қиррали ёзувда ёзувчи ходим** ишлайди. Қиррали ёзувчи ходим ақлли ва ғайратлилиги, тиришқоқлиги билан бошқалардан ажралиб туради. Эҳтимол, назарида латтачайнар бўлиб кўринган одамнинг буйруқ бериши унинг ғазабини келтирар. Қиррали ёзувда ёзадиган ходим юмалоқ ёзадиган бошлиғи талабларини камдан-кам адо этади. Бошлиқ аниқлик ва ғайрат талаб этувчи ишга ёки бўлимга раҳбар қилиб қўл остидаги бошқа қатъийятли ходимини кўяр...

Графолог барчанинг эътиборини ёзувдаги фарққа қаратса, бу тарафлар учун фойдали бўлиб чиқади. Юмалоқ ёзувда ёзувчи бошлиқ ходимининг секин ишлашини тушуниши мумкин. Қиррали ёзувда ёзувчи ходим ҳар бир ҳарфни юмалоқ қилиб ёзадиган ўз бошлиғига нисбатан тоқатини намоён қила олишга куч топа олади. Бундай ўзаро тушуниш ҳар икки тарафга фойда келтиради.

Энг қизиғи, қиррали ёзув эгаси худди никоҳдаги каби ҳамкорликда ҳам муносабатларни ўзгартиришга биринчи бўлиб ҳаракат қилади.

**Қиррали ёзувчи + Юмалоқ ёзувчи =
ДЎСТАЛИК**

Дўстлар ўртасидаги муносабатлар ҳам энгил бўлиши эҳтимол. Бундай вазиятда улардан бири иккинчисига нисбатан ўта қаттиқ талаб кўяди. Униси итоаткороналикни лозим топади. Ҳайратланарлиси шундаки, юмалоқ қилиб ёзувчи жуда кўп одамлар қиррали ёзувга эга дўстларининг амри олдида итоаткорона таслим бўладилар.

Ўз-ўзидан равшанки, юмалоқ қилиб ёзадиган одамлар учун яхши. Чунки уларнинг қиррали ёзадиган дўстлари бор. Дўстларидан вазминлик, ўз ақлини ривожлантириш ва ҳаётини сабоқлар борасида «дарс олишлари» мумкин.

Шунга қарамай, дўстона муносабатлар бир дўстнинг бошқасига тобелигини инкор қилади. Графолог ўз маслаҳатлари билан дўстларга тенг ҳуқуқлилика эришишига ёрдам бериши мумкин.

**Йурик ҳарфларга ёзувчи +
Майда ҳарфларга ёзувчи = ҲАМКОРЛИК**

Ёзувда ҳарфлар қиялиги ва шаклидан ташқари феъл-атвордаги фарқни очиб ташловчи бошқа хусусиятлар ҳам мавжуд. Масалан, ҳарфлар ҳажми.

Биринчи одам *йурик ҳарфларга ёзади* ва у жуда киришимли инсондир. Иккинчиси эса *майда ҳарфларга ёзди* ва ўз вазминлиги билан барчанинг эътиборига тушган. Улар орасидаги вазиятга баҳо берайлик. Ўртадаги фарқ ручка ёки қаламни босиб ёзишда намоён бўлади. Кучли босим билан ёзувчи ҳамкор катта тажовузкорликка, заиф босим билан ёзувчи киши эса ҳиссиётли табиатга эга.

**Йурик ва жимжимагор бош ҳарфга ёзувчи +
Майда ва оғатий бош ҳарфга ёзувчи =
ҲАМКОРЛИК**

Биринчиси *йурик ва жимжимагор бош ҳарфларга*, иккинчиси *майда ва оғатий бош ҳарфларга ёзадиган* ҳамкорлар бирикмаси қизиқарли натижа ҳосил қилади.

Уларнинг биринчиси эътиборталаб, ҳамманинг ҳурматиغا сазовор бўлишга интилади. Ўзининг ўта киришимлилиги билан ажралиб туради. Бошқалардан фарқ қилиш истаги уни турли қўмиталарга, нуфузли клубларга етаклайди. Бош ҳарфлар йуриклигидан ташқари турли гажаклар билан безатилган бўлса — бу ақлнинг романтик йиғиндисидан дарак беради. Бундай одамлар расмда уйни тасвирлаб, кириш эшигини чапга жойлаштирадilar. Ўз портретини ён томондан чизаётиб,

юзни чапга буриб тасвирлайди. Бу ўтганларни соғинишидан далолатдир. Уларда чуқур англаб етилмаган ўзидан қаноатланмаслик ҳисси мавжуд. Шунинг учун ҳам улар бошқаларнинг эътиборини тортувчи хатти-ҳаракатларини намоён қиладилар.

Нисбатан майда бош ҳарфлар — одам ўзига ортиқча эътиборни қаратишни истамаслигини ифодалайди. У ҳаётида ва фаолияти давомида эҳтиёткорлик билан олға боришни истайди. Ўз фикрини айтишга, янги дўстлар орттиришга шошилмайди. Шунга қарамай, унда тўғри мулоҳаза юритиш, ривожланган интеллект, бошқа одамларни тушуна олиш қобилиятлари мавжуд.

Уни кўзга ташланмасликка нима мажбур этади? Бу қақда ёзувининг бошқа жиҳатлари гувоҳлик беради. Равшанки, у соя остида қолиб кета олмайди. У улкан режалар муаллифига айланиши мумкин. Аммо режаларининг амалга ошиши амри маҳол. Лекин режаларнинг вужудга келиш жараёни ва уларни чуқур мулоҳаза қилиш одамнинг руҳиятини кўтаради. Унинг ўз-ўзини баҳолаши жиддий равишда ортади. Бундай фикрлар парвозидан сўнг ишга киришиш ва кўзга ташланмайдиган бўлиш жуда қийиндир.

Оила даврасида бундай одамлар ўз муваффақиятларидан намуна келтирган ҳолда, ўз яқинларини қандай яшаш ҳақида ўқитиши мумкин. Иш ва ишбилармонликда эришилган ютуқларни интилишлар самараси, деб ҳисоблайдилар.

Бу иккала тоифанинг ҳамкорлиги катта муваффақиятларга асос бўлади. Ва уларнинг муваффақиятли натижаларга эришганлигига жуда кўплаб мисоллар келтириш мумкин. Биринчиси ўзига вакиллик, матбуот билан учрашиш вазифасини олади. Унинг ҳар доим қўли остида ишлайдиганлар билан алоқада бўлишига тўғри келади.

Иккинчиси сиёсат масалаларга, стратегия, турли хил режалаштириш, янги корхоналар тузиш ва фаолият йўналишларини ташкил қилишга диққатини қаратади.

Бундай одамларнинг қамкорлигида расмий статуснинг бир хиллиги айна муддаодир. Фақат ўзаро мажбуриятларнинг қайта тақсимланиши барча муаммога нуқта қўяди.

ЯНА ИЛМОҚЛАР ҲАҚИДА

Диққатимизни яна ёзув намуналарининг хилма-хиллигига қаратамиз:

Ёзувнинг баъзи намуналарига ilmoқ бутунлай йўқ бўлади. Илмоқ қисми ўчиб, фақатгина гажаги қолгандай туюлади. Бундай ёзув соҳиби учун мустақил фикрлаш хосдир. У оддий нарсаларни излашни ёқтиради. Баъзан эса бўлиб ўтувчи нарсаларнинг содда тушунтирилишини афзал кўради. У миясини мавжуд бўлмаган майда-чуйдалар билан ачитишни ёқтирмайди. Мулоҳаза юритиш жараёни унда ажойиб кечади. Янги роялар билан қизиқади. Уларни муҳокама қилаётиб, бир дақиқа бўлса-да, воқеилиқдан узоқлаш ёки орзу қилиш имкониятига йўл бермайди. Бу ҳолат рўй бериши билан у ўйлаш жараёнини тўхтатади. Яъни осмондан ерга қайтиб тушади.

Одамлар билан муносабати эса қуйидагича: агар уларни аввалдан билса — ўзини хотиржам тутади. Ҳулқ-атворини аввалдан айтиш қийин бўлган одамлар уни чўчитади. Унинг чуқур мулоҳаза юритиши кўп вақтни олиши ва вазиятни қийинлаштиришини ҳисобга олиб, кўпчилик уни ёмон кўради.

Бошқа ҳарфлар катталигига нисбатан пастки ilmoқ пропорционал бўлмаган ҳолда йириқдир. Бу феъл-атворнинг хушчақчақлигидан нишонадир. Бундай одам меҳнат қилишга қодир. Унинг мияси жуда яхши ишлайди. Лекин ундаги муаммо — ишга меҳрсизлиқдир. У узоқ вақт бирор иш билан шуғулланиши жуда қийин. Диққати ва фикрини фақат битта ишга қаратиш унинг учун осон эмас.

Ёзувдаги ilmoқ қанча юмалоқ шакли олса — одам феъл-атвори шу қадар хушчақчақ бўлади.

Агарда ilmoқда босим бўлса — бундай одамнинг спорт билан шуғулланишга мойиллиги бор.

Ҳарфлардаги қавариқ ilmoқлар — дўстлари ва ўртоқларидан ажралган ҳолда ўриндиқда ўтириб ишлайдиган, ишга жалб қилинмаган одамларга хос. Уларни хилма-хиллик ва ҳузур-ҳаловатга тўла ҳаёт ўз қомига тортади.

**Илмоқли ёзувчи + Илмоқсиз ёзувчи =
МУҲАББАТ**

Оилавий ҳаётда **бундай турдаги икки киши** бир-бирига мос келиши ўта мушкул. Бир-бирига яқинлашиш учун улардан ҳар бири қандай қадам ташлаши тушунарсиздир.

**Илмоқли ёзувчи + Илмоқсиз ёзувчи =
ҲАМКОРЛИК**

Хизмат шароитида улар биргаликда ҳамкорлик қилиши мумкин. Мажбуриятларнинг мақбул тақсимланиши янада самарали ҳамкорликни вужудга келтиради. **Ёзувда ilmoқлар йўқ бўлган** одамга қисқача ҳисоботлар, хизмат мактублари, турли вазиятларда ўзини тутиш қоидаларини ёзишни топшириш мумкин. **Ҳамкорларнинг иккинчи тоифаси** ўз зиммасига вакиллик мажбуриятларини олиши, вазирликда қорозларни тезлаштириш, делегацияларни қабул қилиш, учрашувлар ташкил этиш каби ишлар билан шуғулланса айни муддаодир.

ЁЗУВДАГИ БОШҚА ҲОЛАТЛАР

Ёзувда катталиги, ҳарфлар қиялиги ва қаторларнинг ўйналиши бўйича нотекислик ҳоллари ҳам учрайди. Бундай ёзув соҳиблари учун таъсирчанлик, заиф ирода, иккиланувчанлик хосдир. Уларда ҳам мунтазам равишда меҳнат қилиш истаги мавжуд эмас. Бахтга қарши уларда асаб касалликларига мойиллик бор.

Ёзув тўла-тўқис, аниқ ва равшан. Бу ёзув эгалари ўзларига бошқаларнинг диққатини қаратишни хоҳлайдилар. Уларда бошқаларга тушунарли бўлиш истаги мавжуд. Бундай одамлар ёзувида сунъий тарзда намоён бўлиш ҳисси мавжуд эмас.

Кучли босимлар, чизиқлар ўқ, қарфларнинг ёзилиши — оддий ва текис, сўзлар ва қаторлар оралиги бир хил. Ёзувига мувофиқ тарзда ҳаётда ҳам бундай ёзувчилар ўзларини меъёрда ва бир хил тутадилар. Нигоҳларида доимийлик ва вазминлик кузатилади. Улар яширинликдан холидирлар. Нимани ўйласа, шу ҳақда сўзлаши билан ажралиб турадилар. Бошқалардаги оддийлик ва самимийликни қадрлайдилар.

Бир сўзда ҳарфлар ҳажмининг ўзгариши. Агар сўз майда ҳарфлар билан бошланса, сўнгра аста-секин улар ҳажми бўйича катталашиб борса — ёзув соҳибининг сир сақлай олмаслигидан далолатдир. Бундай одамлар ўзларининг вайсақилиklarини ёқтирмайдилар, аммо ўзларини бундан тия билмайдилар.

Тўғридан-тўғри қарама-қарши ёзилган сўзлар. Қизиқарли суҳбатдош бўла оладиган одамлар ана шундай ёзадилар. Ўз вақтида вазминлик «либосига бурканадиган» бу ёзув эгалари моҳир нотиклик фазилатига ҳам эгалар.

Сўз охири тўғри ёки тўлқинсимон чизиқларга айланиб борадиган ёзув. Бу ҳам одамнинг вазминлигидан, суҳбат мавзусидан четга чиқиш истагидан нишон беради. Аммо бу юксак эҳтиром ва суҳбатдошга ҳурмат билан амалга оширилади. Алоҳида ҳолларда бун-

дай ёзув одамнинг ғайратга иштиёқи йўқлигидан далолат беради. Баъзан кайфиятининг баландлиги унинг ишига унумлилиқ бахш этади.

Графолог янги ҳамкорнинг тўғри танланиши, эрхотинлар, дўст ва ишдаги ҳамкорлик борасида фойдали маслаҳатлар тавсия эта олади. Унинг тавсиялари муҳим ва фойдалилиги билан ҳам таҳсинга лойиқ. Ўзаро тушунчага эга бўлиш мақсадида ёзув матнларини таҳлил қилиб кўринг. Ёзувлар сизга жуда кўп нарсалар ҳақида маълумот беришини эсингиздан чиқарманг.

ЁЗУВДАГИ СИЗНИНГ ҲУЛҚ-АТВОРИНГИЗ

ОЧИҚ ВА ЯШИРИН ҲУЛҚ-АТВОР

Болалигингизда йирик ёки майда ҳарфларда ёзишни ўрганганингизнинг мутлақо аҳамияти йўқ. Ваҳт ўтгач, ҳар бир киши беихтиёр ўзига қулай бўлган ҳарфлар ҳажми, ёзув шаклини танлаб олади.

Ҳарфлар ҳажмида кўплаб эътибор қаратиш лозим бўлган турлар мавжуд. Улар энг аввало уч тоифага бўлинади.

1. Майда ҳарфлар — фикрни бир жойга тўплашга қодирликни англатади. Бу ҳолда одам ўз фикрларини ва ишларини ниҳоятда кўп йўналишларга йўналтирмайди.

Бундай одамнинг ҳулқи вазмин. У ўта қунглилиги билан ажралиб турмаслиги мумкин. Табиатида тортинчоқлик мавжуд. Шунга қарамасдан, кўпгина майда ҳарфлар билан ёзувчи одамлар ўз жасурлиги билан диққатга сазовордирлар. Уларнинг муҳокамасида ва хатти-ҳаракатларида эркинлик мавжуд.

Шунинг учун фақатгина ҳарфлар ҳажмига қараб хулоса чиқариш ярамайди. Ёзувнинг бошқа хусусиятлари билан солиштириш мақсадида ушбу одамнинг кескин бўлмаган феъл-атвори ҳақида гувоҳлик берувчи майда ҳарфларни эътиборга олиш зарур.

2. Йирик ҳарфлар — фикрнинг бир йўналишга боғланиб қолишини истамаган ақлдан нишона (гарчи у бундай эътиборни бир жойга тўплашга эриша олса-да). Бундай одам учун холислик хосдир. У ташқи таъсирни бошқаришни истайди. Бу ерда «истайди» сўзини таъ-

кидлашни хоҳлардик. Чунки ёзувнинг бошқа жиҳатлари унинг ўз истаги ва умидларини амалга оширишга қодир эмаслигини кўрсатар, эҳтимол.

Йирик ёзув тобелик ролидан нафратланишдан гувоҳлик беради. Шунингдек, киши ўз фикрида қатъий туриб олишини кўрсатади.

3. Ўрта ҳажмдаги ҳарфлар — аксарият одамларнинг ёзувига хосдир. Шу сабаб ҳарфларнинг ўртача ҳажми графолог учун мустақил кўрсаткич бўлиб хизмат қила олмайди. Уни ёзувнинг бошқа хусусиятлари билан солиштириш лозим.

Йирик ва майда ҳарфларнинг ҳар хил турлари мавжуд.

Бош ҳарфлар мутаносиблиги кичик бўлган майда, соғда, равшан ва ўқиш учун енгил бўлган ёзув (ҳарфларнинг кичик ҳажмига қарамасдан) — сипо ва уятчан одамлар ёзуви. Бундай одам ўткир ва танқидий ақлга эга. Иш фаолияти давомида катта натижаларга эришишга қодир. Унинг ҳиссиётлари сирtdан намоён бўлмаслиги мумкин.

Айнан ёзилган ҳарфлар мавжуд бўлган майда ёзув (айниқса, бош ҳарфлар ораси очиқ ва нозик ёзилган бўлса) — ақлни бир жойга тўплай олувчи ва танқидий таҳлил қилишга қодир одамларга тегишли бўлган ёзув ҳисобланади. У уятчан табиатга эга эмас. Агар ушбу майда ёзув соҳиби «7» ни узун чизиқлар билан чизиб ташласа — бу унинг кескинлигидан далолат беради. Шунинг учун ҳам бундай одам ўз-ўзини бошқаришни қисман сусайтиради. Очиқ-ойдин ўз иштиёқини ифода қилади. Одатда у сирлиликка мойил.

Майда ёзувда кичик ҳарфларга нисбатан бош ҳарфларнинг номуноҳиб равишда йирик бўлиши — одам феъл-атворининг юқоридаги тасвирларига тўлатўқис зид бўлиши билан диққатга сазовор. Мазкур мисолда одам ўзини ҳимоя қилиши учун етарли жасурлик ва ишончга эга бўлади. Жуда кўп ҳолларда бундай

ўзини тутиш саховатдан етишмовчиликка айланувчи вазминлик билан изоҳланади.

Майда ёзув жуда зич, жимшдек ҳарфлар билан ёзилган бўлиб, уни ўқишда қийинчилик юзага келса — алоҳида яширин феъл-атворга эга кишининг матни қўлингизда турганлигини англаб олишингиз мумкин. Бундай одам ниҳоятда ажойиб фазилатга эга бўлиши мумкин. Фақат у бу фазилатларининг ривож топишига имкон бериш учун етарли ишончга эга эмас. У кўп вақтини ёзғизликда ўтказишни истайди. Баъзан бундай одамнинг вазминлиги ва ҳиссиётга бойлигини атрофидагилар қўполлик, дея баҳолаб, нотўғри тушунадилар.

Йурик ёзув — кўп нарсаларни кўра билиш ва одамларнинг диққат марказида бўлиш истагидан дарак беради. Агар уларга эътибор қаратилмаса — атрофидагиларнинг эътиборини тортиш учун ўзини кескин ва тажовузкорона тута бошлайдилар.

Йурик ёзувда алоҳида ажралиб турувчи белгилар бўлмаса — бу киришимлиликка интилишдан далолат беради. Уларга шахслараро муносабатлар билан боғлиқ ишлар тўғри келади. Бошқалар диққат марказида бўлиш учун имконият яратади.

Ажралиб турувчи белгилари билан кўзга ташланувчи йурик ёзув (айниқса, агар узун ётиқ чизиқлар мавжуд бўлса) — ижодий тафаккурдан, саҳналаштиришга мойилликдан ва алоҳида нарсаларга истамай эътибор беришдан дарак беради. Бу ёзув юқори малакали мутахассисларга хосдир. Улар ўз фикрларини баён қила оладилар. Уларни иш фаолиятида қўллашдан-да, қайтмайдилар. Ҳеч бир ишда яширинлик ва сирлиликка йўл қўймайдилар. Ҳатто уларда мавжуд бўлган манманлик оғриқли хусусиятга эга эмас. Уларнинг бу хусусияти арзирли мақсадларни ҳаётга тадбиқ қилиш учун фойдали сабаб бўлиб хизмат қилади.

Агар қоғоз варағида бежирим бош ҳарфлар эркин жойлашса — бу шахс бошқа одамларни идора

қилишга ва ўзига жалб қилишга қодирлигини англа-
ди. Бундай одамлар киришимлидирлар. Кўпинча ро-
мантикага мойил бўладилар. **Бежирим бош ҳарфларга**
эга ёзув жуда йирик бўлса — ёзув эгаси ўзининг юк-
сақлигини ҳис қилишидан далолат беради. Кўпинча бун-
дай ёзувни қироллар оиласи аъзоларида, оқсуяклар ав-
лодида кўриш мумкин.

**Сўзлар орасига кичик жой қолдирилган ва ҳар-
флари бурчаксимон бўлган йирик ёзув** — зичлик ва
қатъийлик мавжудлигидан дарак беради. Бундай одам
ташқи таъсирларга қаршилик кўрсатиш ва адолатга эри-
шишни барча нарсалардан юқори қўяди. Одамлар би-
лан яхши муносабатда бўлишда унга етадигани йўқ.
Бундай одам аниқ ва қатъий қарашларга эга бўлади. У
чала ёки тахмин бўлиб кўринган ҳар қандай таклиф-
ларни рад этади. Одамларга баҳо беришда, уларни «ҳақ»
ва «ноҳақ»қа ажратган ҳолда иш кўради.

Ёзувда юқори ёйга эга ҳарфларни ёзиш муҳим аҳами-
ят касб этади («р», «п», «т» ва бошқалар). Навбатдаги таҳ-
лиллар ёзув эгаларининг қайси сирларини фош қилар экан?!
Демак, «сафаримиз» уларнинг таҳлилларига.

Ёзув ҳажмига боғлиқ бўлмаган ҳолда (йирик ёки
майда), бу ҳарфлар бошқалари билан баробар ба-
лангликда ёзилса — бу ўзини англатишни истаган
шахс матнда худди шундай ёзишидан дарак. Бундай
одамлар қизиқарли ҳаётга мойилдирлар. Улар ўзларини
мафтункор қилувчи чиройли либосларни ёқдиради.
Шунингдек, ишда ва шахсий ҳаётда тиришқоқ бўлиш
уларга хосдир.

Сўз бошига турувчи «м» ва «п» ҳарфлари ҳажм
бўйича бошқаларига нисбатан катта бўлса — бу ўз
қадр-қимматини кўрсатиш, намоён қилиш белгисидир.

Ушбу ҳарфлардаги биринчи ёй иккинчисига нис-
батан катта бўлса — бу ташқи кузатувларни пайқа-
майдиган ҳукмронлик хусусиятидан нишон беради.

Йирик ёзувда кичик ҳарфлардан ҳажми бўйича
базўр катта бўлган бош ҳарфларнинг мавжудлиги —

графологининг миясини гангитиб қўйиши мумкин. Лекин буни тушунтириш аниқ ва равшан: кичик ҳажмдаги бу бош ҳарфлар — ўзаро муносабатларда ҳар бир майда-чуйдага эътибор берувчи одамнинг ёзуви. Унинг эътиборидан ҳеч нарса четда қолмайди. Аммо иш фаолиятида бу қатъийликка унчалик ҳам амал қилмайди.

Баъзида йирик ёзувда ёзувчи одам почта откриткасига, кичик қороз бўлагига ёки майда қаторларга бўлинган варақда майда ёзувда ёзишга тўғри келади. Майда қаторларга бўлинган қороздаги ёзув намунасига қараб, ёзув турини аниқлаш мумкин: йирик, майда ёки ўртача.

Ёзув давомида ҳарфлар ҳажми ва улар шаклининг мунозаам ўзгариши — ёзув эгасининг фикрини бир жойга тўплай олмаслигидан дарак беради. Ёки бу — ички ҳиссий низога эга бўлганлигидан нишонадир. Бундай ёзув одамнинг бир намунасида учраб, бошқасида учрамаса — одам феъл-атворини аниқлаш мушкул. Графолог ёзуви ўрганилаётган киши ташқи кўринишидан қатъи назар, анча ҳаяжонланганлигини билади.

Майда ёзувли ҳарфлар ҳажмининг хилма-хиллиги — анча ҳиссиётли табиатни акс эттиради. Модомики, ҳиссиётлилиқ кайфиятда ўзгаришга сабаб бўлса, бу онгсиз равишда ҳарфларнинг турли ҳажмларида акс этади.

Йирик ёзувда ҳарф ҳажмларида жузъий ўзгариш кузатилса — майда ёзувга хос бўлган табиатнинг ҳиссиётлилиги эмас, балки кайфиятдаги ўзгаришлар белгисидир. Чунки йирик ҳарфлар билан ёзувчи одам — ўзгарувчан кайфиятларини, майда ёзувда ёзувчи киши — ўз ҳиссиётларини ҳеч қачон ошкор қилмаслиги мумкин. Улар ушбу вазиятларда ички зўриқишни, эҳтимол яширин дардни бошларидан кечириши мумкин.

Пастси — торроқ ва юқориси — энлироқ бўлган ҳарфлар — одамнинг ташқи кўринишидан хайрихоҳлигини акс эттириб турса-да, унинг эҳтиёткор табиатидан дарак беради.

Пастхи — энли ва юқориси — торроқ бўлган ҳарфлар — бу турли вазиятларда анча хайрихоҳ ва ишончли бўлган одамга хос ёзув эканлигидан «хабар» беради.

МАТН ҚАНДАЙ ХУСУСИЯТЛАРГА ЭГА

Графологияни яхши тушунмайдиган одамлар баъзида ёзув эгасига нисбатан шошилиб хулоса чиқарадилар. Агар ҳарфлар тик ва аниқ ёзилган бўлса — улар ҳайрон қолиб: «Қандай ажобий ёзув! Буни энг ақлли одам ёзган бўлса керак», деган хулосага келадилар.

Агар ёзувлари аниқ бўлмаган, ҳарфлари нотекис, кўриниши пала-партиш бўлса — «Қандай хунук ёзилган! Бундай одам ёзишни ўрганиш учун мактабга қайтиши керак», деб фикр юритадилар.

Бундай фикрларнинг ҳар иккаласи ҳам янглиш бўлиши мумкин. Кўп ҳолларда «чиройли» деб аталадиган ёзув эгасининг фикрлаши секин, хунук ёзувчи одамнинг ақли ўткир бўлиши мумкин. Чиройли юзли одамлар — ижобий феъл-атвор эгалари, ташқи кўриниши хунук бўлганлар эса аҳмоқ деб хулоса чиқарилмаганидек, ёзувнинг ташқи кўринишидан одамнинг ички моҳияти ҳақида фикр юритиш нотўғридир. Диққатингизни турли ёзув намуналарига қаратамиз.

Аниқ ва равшан ёзув. Ҳарфлар секин ва диққат билан ёзилган. Ёзувда эътиборни тортадиган сезиларли ҳарфлар йўқ. Уларнинг йўқлиги бу одам барча нарсаларни диққат билан чамалаб кўриш қобилиятига эга эканлигини кўрсатади. Айни вақтда унда эркинликка аниқ ва равшан интитиш мавжуд эмас. Бундай аниқ ёзув ҳамкорликка қар доим тайёрликдан далолат беради. Ёзув эркин, ақлий ишга мойил бўлмаган, аммо ақлли одамга тегишли.

Ёзув аниқ, ҳарфларнинг кўриниши асл бўлса — бу ижодий ақлнинг мавжудлиги, маънавий қизиқувчанлик ва аниқ фикр қилишга қобилликни кўрсатади.

Аниқ ёзувда ҳарфлар сезиларли, бош ҳарфлар жимжимадорлик ва гажаклардан холи бўлса — биз янги шароитга тез мослашувчи ва янги роялардан фойдаланувчи, қизиқувчан шахс билан муносабатда бўлган бўламыз.

Тартибсиз, бир жойга тўпланган ҳарфларга эга ноаниқ ёзув — равшан ва аниқ, мантиқий фикрлашга қодир бўлмаган ақл белгисидир. Ёзувнинг бундай хунук ва ноаниқлиги — ижобий фикрлаш маҳсули эмас. У чидамсизлик, гумондорлик ва янги рояларни ўзлаштириш учун ўз ақлини ишлатишни истамаслик оқибатидир. Бундай тартибсиз ва ноаниқ ёзувчи одамни кўпинча тушунтириш қийин. Бу ёзув эгаларига ҳаётда бахтга эришиш осон кечмайди. Кайфиятнинг тез-тез ўзгариши, ўз эҳтиёжига тартибсиз пул сарфлаш — қурумсоқлик, зикналиккача олиб бориши мумкин. Уларда ўз маблагига калтафаҳмлиқ билан муносабатда бўлиш хусусияти мавжуд.

Бир боқишда ноаниқ кўринадиган, ҳеч қийналмай тушуниш мумкин бўлган, ҳарфлари содда ёзилган, ҳеч қандай жимжималар билан безашга уриниш сезилмайдиган, имкон қадар чизиқларни олиб ташлашга интилишни пайқаш мумкин бўлган ёзув — ўз фикрларини ижодий таърифлай оладиган, бегона рояларни осон англаб етадиган, мустақил фикрловчи ақл одатда шундай «ноаниқ» ёзув ҳосил қилади.

Ёзувдаги баъзи ноаниқликлар — вақтинчалик ёки доимий касаллик, руҳий ҳолат, кексалик оқибатида вужудга келиши мумкин.

Ҳарфлари ҳар тил ёзилиб, ирғиб чиққандек шакл ҳосил қилувчи ноаниқ ёзув — графолог хулоса қилишга шошилмайдиган ёзувдир. Бу ёзув эҳтиёткорлик талаб қилади ва мураккаб таҳлилли ёзувлар жумласига киради.

Ёзув ҳақида унинг аниқ ёки ноаниқлиги асосида бир тарафлама хулоса қилиш ярамайди. Аввал ёзувнинг барча хусусиятларини тушуниш, кейин эса унинг ташқи кўринишига аҳамият бериш лозимдир.

Турли ишларга ниҳоятда мос келувчи жуда кўп одамлар ишга олиш бўйича ёзган аризаларини хунук ёзувда ёзганликлари босис суҳбатдан ўтиш имкониятидан мосуво бўладилар. Бу ниҳоятда ҳайрон қоларли ишдир.

Ўз-ўзидан равшанки, ёзув илмий таҳлил асосида эмас, балки ташқи кўриниш нуқтаи назаридан кўриб чиқилса — номзодага нисбатан адолатсизлик қилинган бўлади. Бу билан раҳбар ўз корхонасига қарши йўл тутиб, яхши ходимдан мосуво бўлган ҳисобланади. Бу билан у фақат ўзинигина алдайди.

Ёзувнинг ташқи кўринишига қараб ёш аёл (ёки эркак) ёзув эгасининг камчилик ва ютуқларини нотўри баҳоласа, шахсий алоқаларга катта талофот етиши мумкин. Баъзи одамлар хат ёзишдан уялишади. Чунки бошқалар унинг ёзувига нисбатан танбеҳ бериши мумкин. Улар ўз дўстлари томонидан танқид қилинмаслиги учун ёзув машинкасидан фойдаланадилар.

Диққат билан ёзиш зарур бўлган ҳисобот ёки ҳисоб-китобларни олиб бориш каби маълум турдаги ишлар мавжуд. Шунингдек, ўқитувчилар ҳам ўз ўқувчиларига намуна бўлиш учун батартиб ёзиши лозим. Лекин ҳисобчи ва ўқитувчилар иш билан боғлиқ бўлмаган ҳолларда умуман бошқача ёзадилар. Уларнинг ёзуви таҳлилида бундай вазиятларни ҳисобга олиб, уларнинг шахсий ёзишмаларидан намуна сўраш мақсадга мувофиқдир. Кутубхоначилар, чизмакашлар, график тузувчилар, босма ҳарфларда ёзиш талаб этиладиган ва ўта аниқ ёзувдан фойдаланилувчи муассасаларда ишловчи барча кишилар ҳам шулар жумласидандир.

Графолог ҳеч қачон ёзув намунаси қайси қорозда намоён қилинганига эътибор бермаслиги зарур. Мисол учун, ёзув намунаси тақдим этилган қимматбаҳо ва чиройли қороз бошқа бир кишидан ўзлаштирилган бўлиши мумкин. Матн сифати унча яхши бўлмаган қорозга ёзилгандир эҳтимол. У ниҳоятда ажойиб дид эгаси бўлиб, чиройли қороз сотиб олишга имконияти мав-

жуд бўлиши мумкин. Одам феъл-атворини у ёзган қороз турига эмас, балки ёзув хусусиятига қараб, аниқлаш лозим.

СИРЛИ ЁКИ КЎНГЛИ ОЧИҚ ОДАМ

Маълумки, баъзи одамлар кўп гапиришни ёқтирмайдилар. Улар уятчан, лекин сир сақлайдиганлар тоифасидан эмас. Кимларнингдир нутқи эркин бўлади. Лекин зарур бўлган нарсаларинигина гапириб, сирли қолишлари мумкин. Кимдир вазминлигини намоён қилиши ва одамлар ишончини суистеъмом қилмаслигини аниқлаш учун ёзувнинг бир неча намуналарини кўриб чиқамиз.

1. Сўз ҳажми жиҳатидан ҳар гоим катталашувчи майда ҳарфлар билан бошланади. Сир сақлай олмайдиган одамлар худди шундай ёзадилар. Эзгу ниятли эканликлари, ўзгалар сирларини ошкор қилиб қўймаслик учун сабр-тоқат қилиши ҳақида — сўз бошидаги майда ҳарфлар дарак беради. Бироқ тезда ҳамма нарса унутилади ва улар гапга тушиб кетадилар...

2. Йирик ҳарфлар ҳажми сўз охирида жимитдек бўлгунга қадар кичиклашади. Бу юқоридаги феъл-атворнинг мутлақо аксидир. Бундай одам қизиқарли суҳбатдош бўлиши мумкин. Аммо суҳбат учун мавзу танлашда у ўз вазминлигини намоён қилади. Сўзда ҳарфлар ҳажмининг бундай кичрайиши — одоб сақлашда ва сир сақлашда асосий эътиборни талаб этувчи одамларда учрайди.

3. Сўз охири тўғри ёки тўлақинсимон чизиқларга айланади. Бу аввалги ҳолатдаги вазиятни англайди. Бироқ бу ерда вазминлик — сирлиликка айланади.

Сўз мутлақо аниқ ва равшанлик билан бошланиб, бора-бора ҳарфлар йўққа айланади. Кўп ҳолларда бундай ҳолат ёзув матнидан кўра одамлар имзоларида кузатилади. Ҳарфларнинг бундай тугаши — но-

зик ақл, одамлар билан муносабатда дипломатлик ва айёрликдан нишона.

4. Сатр боши майда ҳарфлар билан бошланиб, сўнгра катталаша боради. Ёки биринчи ва-рақлар майда ҳарфлар билан бошланиб, қолган ва-рақларда ҳарфлар катталашиб борган узун ёзувлар. Мазкур ҳолатда ёзув намунаси охиридаги маълумотларга асосланиб таҳлил қилинади. Ёзув бошида у ўз сиполигини намоён қилади ва атайлаб ҳарфлар ҳажмини кичрайтирди. Ўз-ўзидан равшанки, ушбу йирик ҳарфларда (намуна охирида) киши ёзув бошида намоёиш қилишга интильганидан кўра камроқ сиполик ва одоб эгаси эканлиги ҳақида хулоса чиқариш мумкин. Уларга мутлақо муҳим бўлган сирларни айтиб бўлмайди.

5. Йирик ҳарфлар билан бошланган матн охириги сатр ёки бетларда анча майдалашиб кетади. Бу вазиятда ҳам бошланишидаги эмас, охиридаги ёзув таҳлил қилинади. Ҳарфлар ҳажмининг кичрайиши — эътиборга тушиш истаги эмас, балки сиполик намунасиدير. У ишониб топширилган маълумотларнинг махфийлигини сақлашига амин бўлаверинг.

Таҳлилда алоҳида ҳарфларнинг ёзилишига эътибор қаратиш ҳам муҳим ҳисобланади. Баъзи ҳарфлар одам феъл-атворида сергаплик ёки индамасликка мойиллик даражасини аниқлашга имкон беради. Буни қуйидаги мисолларда кўришимиз мумкин.

Ушбу ҳарфлар қанчалик «очиқ» бўлса — одам шу қадар сергапликка мойил бўлади. Ушбу ҳарфларни «очиқ оғизлар» кўринишида гавдалантиринг. Шунда ёзувдаги мойилликни англаш осонроқ бўлади. Бу — ёзув муаллифи турли миш-мишлар ёки бўлмағур овозалар тарқатишни ёқтиради, дегани эмас. Аксинча, у — қизиқарли суҳбатдошдир. Суҳбатининг мазмуни ва йўналишини унинг ёзувини таҳлил қилувчи бошқа хусусиятлардан билиш мумкин.

«Очиқ «в» — «Очиқ «4» каби мазмун касб этади. Бундай ёзган киши нафақат сергап, балки лақмадир. Графологлар бундай турни «Лақма «в», деб аташдилар.

«Епиқ» тарзда ёзилган бу ҳарфлар — суҳбатдаги сиполикдан даракдир.

Тугунчалари бор ҳарфлар — ўз нутқида ўта эҳтиёткорликни намоён қилувчи одамларга хос. Бундай сиполик одамнинг хушмуомалалигидан дарак беради. Ва кўпроқ суҳбатдошига хабар бериш истаги билан ифодаланади. Бундай одамлар ўзларининг гўллиги билан ҳеч қачон ажралиб турмайдилар.

«Эгарсимон «g» — одамларни яхши тушунадиган кишилар ёзувида учратиш мумкин. Улар сир сақлашни биладилар. Ўз ихтиёрида бўлган маълумотларга нисбатан одоб сақлайдилар.

Босим, ҳажмлар ва ҳарф шакллари — сергаплик ёки камгапликка мойилликдан дарак беради.

Йирик ҳарфлар билан ёзадиган киши майда ҳарфларда ёзадиган одамларга нисбатан анча сергапдир. Чунки унинг биринчи ҳарфи анча кенг ва киришимли табиатта эга эканлигидан далолатдир.

Ўта босиб ёзиш базур ручка ёки қалам ушлайдиган кишига нисбатан суҳбатлашишга мойилроқ бўлади. Чунки кучли босим — ўзи учун жавоб бера оладиган ва қарашларини баён қилишдан қўрқмайдиган одамларга хос.

Бир-бирига нисбатан турли фарқларнинг намоён бўлиши — юмалоқ ва қиррали ҳарфларга ҳам хосдир.

Юмалоқ ҳарфлар муаллифлари ҳаётга анча енгил муносабатда бўладилар. Уларда сирларини бошқалар билан баҳам кўриш истаги мавжуд. Шу сабаб уларнинг сир сақлашлари мушкул.

Қиррали ҳарфлар юқори даражада эҳтиёткорлик ва аниқликни намоён қилади. Улар ўзларига ишо-

ниб топширилган маълумотни ишончли сақловчи кишилардир.

Пастга ёки юқорига силжийдиган ҳарфларда ҳам сергаплик ёки сукут сақлаш белгиларини топиш мумкин.

Ҳарфлар ўз пастки қисмига кенгайса — бу одам суҳбатда ўта эҳтиёткор эканлигидан далолат. Бу «кенгайиш» ёки «торайиш» ни осонлик билан аниқлаб бўлмайди. Шунинг учун ҳам катталаштирувчи ойнага мурожаат қилишимизга тўғри келади.

Сир сақлай олиш ёки олмаслик борасидаги маълумот — ўта махфий сирларни кимга ишониш мумкин ёки мумкин эмаслиги билан аҳамиятлидир. Шунингдек, иш фаолиятидаги сергаплик ва унинг ёқимсиз даражаси бўлган — вайсаш лик ҳақидаги маълумот кўпгина ишлар учун ўта муҳимдир. Аксарият иш берувчилар асосий эътиборини бу жиҳатга қаратадилар.

Гаплашишга қизиқадиган кишини тушуниш ҳар доим қийин кечади. Индамаслик эса ўзгартириб бўлмайдиган одатдир. Фикрларини қизиқиш билан баён қиладиганларни тушуна олмайдиган вазмин нутқли одамларнинг шикоятига тез-тез дуч келиш мумкин.

Сергапликни жўмрак мисоли ўчириб, ёқиш мумкин эмас. Уни инсондаги фазилат дея баҳолаб бўлмайди. Графолог матндаги ёзувни таҳлил қилиш асосида феъл-атворнинг бу хусусияти кўламларини батафсилроқ англаши лозим.

ИМЗО ВА ГАЖАК

СИЗНИНГ ИМЗОИНГИЗ

Иш қорози, кичик мактуб ёки номани ёзиб тугатиб, жуда кўп ҳолларда ўз имзомизни қўямиз. Шу билан бирга атроф-муҳитга ўзимиз ҳақимизда яна бир тасаввур берамиз. Айниқса, чизиқларсиз қорозга қўйилган имзони англаш жуда аҳамиятлидир. Бу вазиятда ҳар ким ҳарфларни ўзига хос баландлик ва кенгликда ёзади. Чизиқ ва гажакларни феъл-атворидан келиб чиққан ҳолда қўллайди.

Одам феъл-атвори кўпроқ унинг ёзувида намоён бўлса, имзо — унинг автопортретидай гап. Хулоса ёзувнинг графологик таҳлили билан бирга ўтказилгандагина мукамал ҳисобланади.

Деярли иш номаси компьютерда ёзилади ва имзо қўйилади. Бу имзони котиба ёки қар ким ҳам қўйиши мумкин. Шу сабаб тадқиқот манбаи учун матн ва имзо баробар тақдим этилса мақсадга мувофиқдир.

Имзо, одатда исм ҳарфидан бошланади ва қисқа ётиқ чизиқлар билан якунланади. Бу ҳақда батафсилроқ тўхталсак. Суҳбатимизни имзо турларидан бошлаймиз.

Гажаксиз имзо — имзо эгасининг маданияти ва дидидан далолат беради. Имзонинг бундай оддий кўриниши кўпроқ ёзувчи ва олимларга хос.

Тўғри гажак (18-расм) — тўлдирувчи имзо. Одамнинг серғайрат, қатъий ва кучлилигидан дарак беради.

Тўлқинсимон имзо — муомалага усталик (дипломатлик) ва қийин вазиятлардан чиқиб кета олиш белгисидир.

Юқорига томон кўтарилган имзо — одамнинг серғайрат, ҳиссиёт эгаси эканлиги ва оптимистик кайфиятидан дарак беради.

Ётиқ имзо — вазминлик ва саботлилик белгиси.

Пастга томон йўналган имзо — пессимизм, ўзига ишонмаслик, бажарилган ишдан қаноатланмаслик белгиси.

Йурик ва оралари очиқ имзо — имзо соҳибининг худбинлиги ва ўзига юқори баҳо беришидан далолатдир. Улар ҳаётнинг ўртача шароитларига мослашиши қийин.

Имзонинг бош ҳарфи исми англитиб, кейин фамилияга қараб имзо кўйилса — ишчанлик, масъулият ва ўйчанликдан хабар беради.

Бош ҳарфнинг чалкашлиги (турли исмлар: отаси, севимли кишиларининг исмларига боғланиши) — сирлилик белгиси. Бундай тоифадаги одамларнинг дўст танлашда катта талаблари мавжуд. Ҳеч кимга ишонмаслиги билан ҳам ажралиб турадилар.

Бош ҳарфни гажак ва чизиклар билан ҳагдан ташқари безаб юбориш — иззатталаблик, худбинлик, иш натижаси ҳисобига ўзидан завқланиш, доимий алаҳсираш, ишда тўғри хулоса чиқара олмасликни англатади.

Имзода кўлаб такрорланувчи бир хилдаги чизикларнинг учраши — кўтаринкилик, серғайратлик, ижодкорлик, атрофидагиларнинг истиқболини кўра билиш қобилиятидан дарак беради.

Диққат билан ёзилган (тез ёзишда), ёзувда қўшнимча унсурлар (чизиклар, шмоқ ва гажаклар) мавжуд бўлган имзо — имзо соҳибининг катта тасаввурга, юксак бадий дидга эгалдан нишон беради.

Пастга тушган мисол тўғри узук-юлуқ гажак — серғайратлилик, қатъийлик, жасурлик, тобе кишиларга нисбатан шафқатсизлик белгиси саналади.

Зигзаг кўринишидаги имзо — сергайратлик, фаоллик, баланд кайфиятни намоён қилади. Уларда алоҳида масалаларга юзаки ёндашиш кузатилиши мумкин.

Имзо бошига пастдан қайрилувчи гажак — димоғдорлик, ва ҳеч кимга ишонмаслик белгиси.

Имзони бир вақтнинг ўзида матн билан бирга таҳлил қилиш зарурлиги таъкидланган эди.

Аввало ёзув ва имзо ўртасидаги фарқда эътибор қаратиш зарур.

Ёзув билан имзога тафовутлар бўлмаса — инсон ҳуқ-атворининг табиийлигидан далолат. Унда на ёлрондакам гурур, на сохта камсуқумлик бор.

Ҳарфлар қиялигини таққослаш ҳам жуда муҳимдир. Таовфутларни аниқлагандан кейин эътибор қилиниши шарт бўлган бу жиҳат ҳам инсон имзодаги кўп сирлардан хабар беради.

Ҳарфлар қиялигида фарқ бўлса — имзо чекувчининг ички дунёси унинг ташқи фаоллиги билан мунособат эмаслигидан далолат.

Ҳарфларнинг олдинга қиялиги — дўстона муносабатта содиқликни ифодалайди. Ва имзо соҳибининг табиатида ҳистуйғуларга таъсирчанлик мавжудлиги белгисидир.

Нисбатан кичик қияликлари мавжуд бўлган ёки қияликлари орқага ағдарилган имзо — мураккаб имзо. Бундай имзо одам феъл-атворининг қақиқий моҳиятини очиб бермайди. Бундай имзо соҳиблари совуққон ва мағрур хатти-ҳаракатлари билан илиқ табиатини яширмоқчи бўладилар.

Олдинга қиялаган ёзув кишида орқага қиялангандек таассурот қолдирса — турли вазиятларда унинг табиатида иккинюзламачилик пайдо бўлишидан нишона беради. Унда икки бошланиш ўртасида боғлиқлик мавжуд; биринчи хислатлари мажмуаси — кенг мулоҳаза юритиш, мағрурлик ва мустақиллик туйғуларини ўз ичига олса, иккинчиси — дўстоналик ва илиқликни намоён қила билишдир. Ёзувга қараб баҳо берилганда,

биринчи санаб ўтилган хислатлари иккинчисидан устун келади.

Ёзувда ва имзода ҳарфлар ҳажмини бир-бирига солиштириш жуда зарурдир.

Майда ёзувда ёзиб, имзода йурик ҳарфлардан фойдаланилса — одам табиатининг иккиюзламачилиги кўзда тутилади.

Майда ёзувли имзо — вазминлик, яширинлик, ёлғондакам ғурурнинг мавжуд эмаслигидан далолат беради.

Оралари очиқ ҳарфли имзо — довюрак, мағрур, феъли кенг одам бўлиб кўринишга уринишдир. Шунингдек, одамда икки хиллик ўртасида кураш боришидан далолатдир.

Имзо ўта йурик ҳарфлардан иборат бўлса — одам ўзи ҳақида ёлғондакам таассурот қолдиришга уринишидан дарақдир.

Баъзи одамларда икки ёки уч хилдаги имзо мавжуд бўлади.

1. Киши ўз шахсий ёзишмаларида қўллайдиган имзо;

2. Иш фаолияти давомида қўл қўйиш учун фойдаланиладиган имзо;

3. Алоҳида ҳужжатларга, банк чекларига қўйиладиган имзо.

Баъзан имзодан кейин нуқта қўйилади. Бир боқишда уни пайқамаслик мумкин. Тажрибали графолог одатда буни осонгина англаб олади. Бу нуқта — ўjarлик белгисидир. Гоҳида ўтакетган сергакликни англаштиши ҳам мумкин.

Имзодан кейинги нуқта тўқ бўлса — даъват белгиси сифатида хизмат қилади. Шунга қарамай, унинг мазмунини ёзувнинг бошқа белгиларига қараб таҳлил қилиш лозим. Агар у ўзида ноаниқ ва оғир чизиқни мужассам қилсагина, имзо тагидаги чизиб қўйилган жой даъватни намоён қилиши мумкин.

Енгил босимли нуқта — хушчақчақ феъл-атвор ва завқу шавқ ифодасидир.

Имзо тагидаги ёзувларни ўрганиш мағрурлик ва камтарликни аниқлаш имконини беради.

Ўтган йиллар ва давр мобайнида имзодан кейин унинг тепасига ёки тагига чизиб қўйиш урфга айланди. Бу борада бирор тартиб жорий қилинмаган бўлса-да, тақлид натижасидами имзолар чизиқлар билан «кўркамлаштирилди». Ҳозирги кунда ҳам жуда кўп одамлар имзо қўяётиб, чизиқларга мурожаат қиладилар.

Ҳақли савол туғилади: улар нима учун бундай йўл тутадилар? Аввало бу — ўз шахсиятини намоён қилишга онгли равишда интилишдан дарак беради.

Имзоларининг тепасига ёки тагига чизмайдиган одамлар ўз шахсиятини намоён қилиш ва ишончга мойиллиги билан ажралиб турмайдилар.

Имзо тагидаги чизиқлар кўпинча пайқарли ва ғайриоддий шаклларни ифодалайди. Турли шаклдаги гажаклардан фойдаланиш инсон табиатига боқлик эканлигига шубҳа йўқ. Уларнинг турлари ҳақида батафсилроқ тўхталиб ўтсак.

1. Имзо тагида келтирилган қисқа тўғри чизиқ — кўпчилик қатори тажовузкорлик белгиси, дея ўйлангангиз — янглишасиз. Бу ерда ўзини намоён қилиш истагининг бошланиши мавжудлигини кўриш мумкин. Улар орасида амалий ақл, хотиржам мулоҳаза юритиш, шунингдек, қариндошлик алоқаларига мойилликнинг мавжудлиги маълум бўлади. Охириги вазиятда чизиб қўйилган жой — шахсий «мен»нинг эмас, балки оилавий фахр белгисидир.

2. Узун тўғри чизиқ оҳиста босим билан ёзилган бўлса — тиришқоқлик ва шахсиятпарастликдан далолатдир. Лекин бу моддий манфаатларга интилиш дегани эмас.

Узун тўғри чизиқ кучли босим билан ёзилган бўлса — юқоридаги мисолдаги каби феъл-атвор хусусиятларини очиб беради. Фақат бу вазиятда моддий бойиш ва иқдорлик мақсад бўлиб хизмат қилади.

Имзога жуда кучли босиб ёзилган тўғри чизиқ — тажовузкорлик белгисидир.

3. Чизиб қўйилган жой марказига келтирилган майда шкиламчи тик чизиқчалар — яхши иш ва хушёрлик белгиси бўлиб саналади. Бундай одамни тузоққа тушириб бўлмайди. Агар сиз уй бекаси имзосида бундай чизиқларни кўргудай бўлсангиз, бу — ўз уйини яхши юриштишдан нишон беради. Бундай имзо кўпроқ молия дунёси корчалонлари орасида учрайди. Улар бир тийин устида тиш синдирмасалар-да, қатъий равишда маблағини ўз фойдасига сарфлашга интиладилар. Бу тоифадаги одамлар ўз мардиклари билан ҳам диққатга сазовордирлар. Буни ёзувнинг бошқа белги ва хусусиятларида кўриш мумкин.

Бир неча йиллар муқаддам машҳур бир грофолог тасодифан мусиқа олами одамлари гуруҳига тушиб қолади. Меҳмонлар орасида «Метрополитен Опера» сининг етакчи тенори Эдуард Джонсон ҳам бор эди. Грофолог унинг имзосига диққатини қаратади. Тенор имзоси: иккита тик чизиқлар билан қайта чизилган, чизиб қўйилган жой эса имзо тагида қолдирилган эди. Грофолог унга: «Сизнинг мусиқий қобилиятингиздан гувоҳлик берувчи ҳарфлар кўринишида сирлилик бор. Демак, бир маромдалиқдан ташқари, сизда шубҳасиз ишбилармонлик қобилияти мавжудлигини пайқадим». Ўтирганларнинг барчаси графологнинг мулоҳазасини эшитиб, кулиб юборишди. Орадан бир йилча вақт ўтиб, графологга маълум бўладики, Эдуард Джонсон «Метрополитен Опера»ни идора қилувчи директор бўлиб тайинланибди. Демак, тажрибали графолог ўз таҳлили давомида тенорнинг феъл-атворидаги маълум соҳага бўлган мойилликни сезган.

4. Бежирим эгилган чизиқ — назокатли, ҳаётни севувчан, романтик-хаёлпараст томонидан ёзилган бўлади. Бундай одам ўзига мақтов сўзлар айтилишини ёқтиради. Хушомадга осон ён беради. Бундай имзолар кўпроқ театр ва мусиқа ижрочиларида учрайди. Улар

ўзларининг санъатидан, маҳоратидан бошқалар завқланишини истайдилар.

Гарчи бундай имзолар эскирган бўлса-да, замонавий ёзувларда ҳам учраб туради. Бу прагматизм ва модернизм қобиғи остида ўтмишга бўлган романтик қизиқишнинг яширинлигини кўрсатади.

5. Имзо тағуда, ёзувда қирраларнинг кўплиги — феъл-атворнинг жиззакилиги, қатъийлиги ва кучидан нишона беради. Бундай кишилар ўз ғояларини амалга оширишда ўз қобилиятига, ишончига эга бўладилар. Қатъийлик уларга хосдир. Шиддатли босим ўтказилишига қарамасдан, ўз олдига қўйган мақсадларидан чекинмайдиган тоифа имзоси шундай кўриниш касб этади.

6. Охирги ҳарфнинг гажакка айланиб кетиши — одамнинг ўжарлиги, ўзи учун қар нарсага тайёрлигидан дарак беради. Бундай ёзув ҳаёт нимани таклиф қилса, барчасини қатъийлик билан «илинишга» тайёрлигини кўрсатадидиган «илгак» сифатида қаралади. Албатта, бундай ёзувнинг турли хиллари мавжуд.

Охирги ҳарфлардан бошланувчи гажакнинг чиройли эгилиши — атрофдагиларга нисбата анча юмшоқ муносабатдан далолат.

Агар у кучли босиб ёзилган ва қиррала бўлса — бу одамда ўжарликка ва иззат-нафсга кучли мойиллик борлигини англатади.

7. Агар имзо ғайриоддий усул билан чизилса — одамнинг ўзини ноёб ҳисоблашидан дарак беради. Графолог учун бундан феъл-атворни тавсифлашнинг мос усулини танлаш қийин бўлади.

Чизиқ қанчалик ғайриоддий бўлса — мазкур шахс ҳам шу қадар ғайриоддий ва ҳайратли бўлиши мумкин. Бундай одамнинг имкон қадар кўпроқ ёзув намуналарини олиш зарур. Бу унинг ёзувини эмас, шахсини ушбу асосда таҳлил қилиш учун лозим.

Чизиқ имзо тағудан эмас, балки устида қўйилса — бу чизиқнинг узун ёки қисқа, қиррала ёки ёйси-

мон эканлигини эътиборга олиш керак. Шунга қарамасдан, ушбу хусусиятнинг шаклидан қатъи назар, у муҳим аҳамият касб этмайди. У графологга фақатгина бу инсонда ғайриоддийлик, эҳтимол жуда ғалатилик хислати мавжудлигини айтиши мумкин. Ёзувдан ғайриоддийлик, ғалатиликнинг бошқа белгиларини қидириб кўриш лозим.

Имзо тагида чизиқ қўйилмаслиги — болалик даврига хосдир. Агар болалар ва ўсмирлар шундай чизиқ қўйсалар — уларнинг йил бўйича ривожланмаганини билдиради. Қизиқишлари ўз тенгқурлари учун ғайриоддийлигини изоҳлайди. Бола имзоси тагида қўйилган чизиққа дуч келганда, унинг катталар ақлий етуклигига эришганлиги ва шунга мувофиқ тарзда феъл-атворини таҳлил қилиш учун замин яралади. Лекин бу вазиятда бола бундай чизиқ жойини онгсиз равишда, отасининг ёки катта ёшли кишиларнинг имзосига тақлид қилиб қўймаганлигига ишонч ҳосил қилиш лозим бўлади.

Ёзган кишининг ёзуви ва ҳолатига қараб ўша вақтдаги руҳий босим ўтказилганлиги ёки йўқлигини, у қаерда бўлганини (қоронғи хонада, ҳаракатланувчи транспортда) аниқлаш мумкин. Ёзувга қараб, ширакайф ҳолатдаги муаллифни ҳам билиб олса бўлади.

Суд ёзувшунослик текширувининг вазифаси — ёзувни унинг идентификациялаши мақсадида ўрганилишидир.

Агар дастхатлар айнан ўхшаш бўлса, улардан бири сохта бўлади.

Турли одамларда мутлақ ўхшаш ёзувлар учрамагани каби мутлақ бир хил дастхат бўлмайди. Оз бўлса ҳам, ҳар қандай янги нарса олдингидан ажралиб туради. Шу боис, агар дастхатлар бир томчи сувдай бири-бирига ўхшаб қолса, экспертлар шубҳа қилмайдиларки: улардан бири — сохта.

Ёзув ёки имзони икки усулда сохталаштириш мумкин.

Биринчи усул — техник сохталик. Имзо намунасининг ҳар бир ҳарфи ойна орқали ёруғликка чиқарилиб, кейин барчасига кўз ташлашади. Жуда сердиққат меҳнат натижасида асл ёзув билан мос келувчи ёзув бўйича матн ҳосил бўлади. Лекин бунда ёзувнинг секинлашувчи белгилари намоён бўлади.

Кимнингдир ёзуви ёки имзосига тақлид қилиш зарурий ҳаракатлантирувчи кўникмаларни ҳосил қилади. Олдиндан кўрилган тайёргарлик билан бунинг удасидан чиқиш жараёнида иккинчи усул ҳосил бўлади. Аммо бунинг учун маълум қобилият талаб этилади.

Ғайриоддийлигига қарамасдан, эксперт-ёзувшунослар анча енгил, кексаларга хос қўлни сохта қилиш уринишларини ошкор эта биладилар. Лекин нотекис гажакларни аниқ тасвирлаш бир қарашдагидай, осон иш эмас.

Сиёҳнинг учадиган таркибий қисмларини таҳлил қила туриб, устига ёзилган ёзув қачон ёзилганини аниқ белгилаш мумкин:

Йил ўтиши билан ёзув сирти қалинлашади. Ундан учадиган таркибий қисмлар камроқ чиқа бошлайди. Лекин 5 йилдан сўнг, фараз қилайлик, 5 ёки 7 йиллар ўртасидаги фарқни белгилашнинг имкони бўлмайди. Ёзувшунослик нуқтаи назаридан ёзув — шахснинг гувоҳлик белгисидир. Гарчи ёзувини ҳар бир кишининг ўзи шаклантирса-да, қуйидагиларни ҳисобга олиш лозим: Келгусидаги баҳсларга сабаб бўлмаслиги учун ёзув жудаям содда бўлмаслиги даркор. Яъни ҳарфлар қанча йирик бўлса, уни сохталаштириш шу қадар мушкул бўлади. Айнан шунинг учун ҳам нотариуслар тасдиқланувчи ҳужжатларга нафақат имзо, балки исм, фамилия ва ота исми қўйилишини бекорга талаб қилмайдилар.

Баъзи имзо қўювчиларда имзонинг бир қанча тури мавжуд бўлади: **содгароқ** — унча аҳамиятли бўлмаган қоғозлар учун ва **мураккаброқ** — ўта муҳим бўлган ҳужжатлар учун.

Агар имзо жуда соддалаштирилган бўлиб, ижроси ҳақида ҳеч қандай маълумот бўлмаса (ёки ўта кам бўлса) —тажрибали текширувчи ҳам ёрдам бера олмаслиги мумкин. Бу вазият ҳар бир ўнинчи ҳолатда 100 фоизлик кафолатнинг мавжуд эмаслигини кўрсатади. Шу боис назарда тутилган ҳолатларда текширув ўтказишдан бош тортган маъқул.

Ҳамкорлик ишларида шерик бўлаётган шахс имзосига диққатли бўлиш лозим. Унинг имзоси одатдагидан фарқ қилиши ёки қилмаслигига эътибор қаратиш зарурдир. Шундай ҳолатлар бўладики, ўз имзосини кўя туриб, одам келгусида ундан осонроқ бош тортишини ифодалайди.

Шунинг учун қарз билан боғлиқ имзоларнинг фақатгина қўлда ёзилишини талаб қилинг. Уларнинг нимада ёзилгани — сиёҳ биланми, геллик ручка ёки шарикли ручкадами — текширувчи учун муҳим эмас.

ҲАЗИЛ-МУТОЙИБА, ҲИС-ТУЙҒУ ВА ТАСАВВУР

«Ё» ҲАРФИ УСТИГА ҚҶЙИЛГАН НУҚТА

«Ё» ҳарфи устига қўйилган нуқта ёзувни таҳлил қилишда катта аҳамият касб этади. Ҳазил-мутойиба, тасаввур ва адабий машғулотларга бўлган мойилликни бу ҳарф кўриниши ифодалайди. Ҳарфнинг нуқталарига диққат жалб қилиниши кўпгина сирлардан бохабар қилади.

Аксарият кишиларнинг фикрлашича, «ё» ҳарфи устидаги нуқталар билан гап охирида қўйиладиган нуқтанинг ҳеч қандай фарқи йўқ. Диққат билан қилинган таҳлил бу нуқталарни инсон феъл-атвори билан боғлайди.

* Тўлқинсимон чизиклар, ярим айлана, ярим ой ёки бошқа қизиқарли кўринган шакллар — одамда ҳазил-мутойиба ҳиссининг мавжудлигидан нишон беради. «Ё» ҳарфи устига қўйилган нуқталар қанча ғайриоддий тасвирланса, шу қадар у одамда ҳазил-мутойиба ҳисси ва бошқа одамларни тасвирлаш, улар хатти-ҳаракатларига тақлид қилиш ҳисси кучли бўлади.

* Тўғридан-тўғри ҳарф устига, енгил босим билан қўйилган майда нуқталар — ҳазил-мутойиба ҳисси бу тоифада унча равшан ифода қилинмаган бўлади. Улар жиддий ва ўз тасаввурлари кўламини кенгайтирмайдилар. «Ё» устидаги нуқталар қанчалик тўғри ва баробар қўйилган бўлса, улар шу қадар вазмин ва эҳтиёткордирлар.

* Астойдил қўйилган ва кучли босим билан ёзилган нуқталар — улар ҳам юқоридаги феъл-атвор хусусиятининг мавжудлигидан гувоҳлик беради. Лекин улар бу ерда катта кучга эга эканлиги билан ажралиб тура-

ди. Бундай одамлар ўз гапларида туриб олишга мойил бўладилар.

* **Нисбатан оғир ва оҳиста пастга йўналган нуқталар** — ўжарлиқдан нишона. Бундай одам ўз қарашларини ўзгартириши осон эмас ва уларни ҳаддан зиёд қайсарлик билан ҳимоя қилади.

* **Чодирсифат қилиб тасвирланган нуқталар** — одамда мукамал ақл ва нозик ҳазил-мутойиба мавжудлигидан дарак беради. Бундай одам янги рояларни таҳлилсиз, муҳокамасиз қабул қилмайди. У доимо энг муҳим асосларга етиб боришни, юзага келган ҳолатларга ўз баҳосини беришни хоҳлайди. Ҳазил-мутойиба ҳисси унинг танқидий қарашларини енгиллаштиради.

* **«Ё» қарфи устида юқорига парвоз қилиб юрган нуқталар** — бу тирик тасаввурдан гувоҳлик беради. Бундай одам ўткир ақлга эга. У янги рояларни ва турли ўйин-кулгиларни яхши кўради. Баъзан у содда нуқталар қўяди, баъзан эса тўғри чизиқлар ёки бошқача чизиқлардан фойдаланади. Ҳар қандай вазиятда у нуқталарни ҳарф устидан юқори қўяди.

* **«Ё» қарфи устига қўйилган бодроқсимон нуқта** — таҳлил жараёнини мушкуллаштирадиган ҳолат. Бундай бодроқсимон нуқталар биринчи ёзувда бир маънони, иккинчи бир ёзувда умуман бошқа мазмунни англатиши мумкин. Одатда бундайин бодроқсимон белгилар бадий табиатдан нишон беради.

Бундай бодроқларни ҳосил қилувчи одам ўз ақлзаковатини ижодий фаолиятда қўллаши мумкин. У гўзаллигу нафосатга интилади. Чиройли доирада, муҳитда бўлишни истади. Агар ёзув содда, жимжима ва безаклардан холи бўлса, вазиятда бадий тасаввур ижодий фаолиятга чамбарчас бўлган боғлиқликдан далолатдир. Фақат бу чамбарчаслик негизи уй қизиқишларига қаратилган бўлади. Агар «ё» устига қўйилган бодроқсимон белгиларда гажак кўп бўлса, мавжуд қобилият эмас, балки бадий ижод тўғрисидаги орзу ифодасидир. Бундай ширин орзуларининг амалга ошишига

фикрни бир жойга тўплай олмаслик ва қатъий ижодий меҳнат билан машғул бўлиш ҳалақит беради.

* «Ё» ҳарфи устига қўйилган нуқтанинг турли хил усулларидан бир матндан фойдаланиш. Бу вазиятда ўз тасаввурига турли ғояларни синаб кўришига имкон берувчи одам билан муносабатда бўлган бўламиз. Бундай одамга барча такрорланувчи ва одатий ҳолатлар тезда жонига тегади.

* Нуқтанинг бутун ёзув давомида ўзгармаслиги — бу вазият барқарор ақл эгасига тегишли. Бундай одам бир ғоядан бошқасига сакрамайди. Мулоҳаза йилишда ва иш жараёнида фикрини бир жойга тўплай олиш қобилиятини намоён қилади.

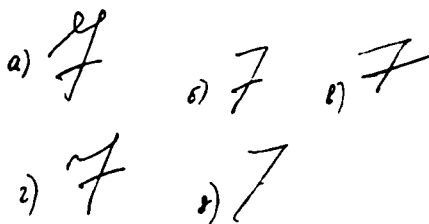
* Агар «ё» ҳарфи нуқтасиз қолса-чи? Бу ёзган кимсанинг шошқалоқлигидан берилган хабар. Бундай ҳолатда нуқталарнинг мавжуд эмаслиги графологнинг диққатидан холи қолиши керак. Шунга қарамай, агар нуқталар доимо эътибордан четда қолдирилса — бу ёзув эгасининг паришонхотирлигидан ёки унинг икир-чикирларга эътиборсизлигидан гувоҳлик беради.

Гап охиридаги нуқтлар ҳақида қисқача изоҳ: Сиз баъзи одамларнинг гап охиридаги нуқта ўрнига чизиқ қўйишини кўришингиз мумкин. Бу — шавқ-завқ, ғайрат-иштиёқдан ва кенг тасаввурдан нишонадир.

«7» РАҚАМИ

Ёзувдаги фарқ нафақат ҳарфларни, сўзларни ёзишда, балки рақамларни ёзишда ҳам намоён бўлади. «7» рақами (19-расм) бу ўринда айниқса ибратлидир.

«7» рақами устига чизиб қўйилувчи чизиқ аҳамиятсиз, майда-чуйда бўлиб кўриниши мумкин. Аслида у ёзувни таҳлил қилишда, айниқса одамда ирода кучини баҳолашда муҳим таркибий қисм саналади. Бошқа вазиятлар каби бундай чизиқнинг шарҳланиши таҳлил учун ягона усул бўлиб хизмат қила олмайди. Ёзувда уни бошқа белгилар билан қиёслаб кўрган маъ-

19-расм

қулдир. Лекин бу чизиқнинг ўзи графолог учун қизиқарли бўлади.

* «7» рақамини чизиқ билан кесиштириш учун қия чизиқда тўхтатиш. Бундай еттига эътибор берилса, аниқ чизиқнинг ўнг қисми мавжуд эмаслиги кўзга ташланади. Бу секинлашув, ишни бир кундан бошқасига қолдириш белгисидир. Ярим йўлда тўхтаб қолувчи чизиқ — нима учун одам ўзида кўплаб янги ғоялар ва удабуронликлар мавжуддай таасурот қолдиради-ю, уларни ҳаётга тадбиқ қилмайди, деган саволга жавоб бўлади. Уларда бошлаган ишини, иш жараёнидаги муаммоларни охиригача етказиш учун ғайрат етишмайди.

* Рақамда қисқа ва ноаниқ чизиқнинг пастга қаратилиши. Бу танқидий қараш ва ўткир оғта эгалик белгисидир. Бу тоифа эгалари ўз фикрида қатъий туришга мойилдирлар. Бирон нимага ишониш улар учун жуда қийиндир. Ўз ғайратини намоён қилиш ҳам уларда камдан-кам учрайди. Бундай чизиб ташлаш «ё» ҳарфи устида бўлган ноаниқ нуқталар муаллифида учрайди.

* «7» рақами ҳажмига монанд ўзининг ўртасидан кесиб ўтувчи чизиққа эга бўлса. Бундай ёзадиган одам бошқача феъл-атворга эга бўлади. Рақамларни ёзишдаги мувозанат одамнинг ўзини яхши идора қилишини, ўз ҳиссиётларини бошқара олиш қобилиятини акс эттиради. Бундай одам бир маромда ишлашга одатланган. Уни камдан-кам ҳоллардагина ғайрат-шижоат маҳв этади. Лекин унинг ишида тўхташ ёки режаларини амалга оширишда кечиктириш бўлмайди. Бундай

одам барча ҳарфларни аниқ ва равшан ёзади, барча ти-ниш белгиларини қўйиб чиқади.

* «7» рақамини кесиб ўтувчи узун чизик. Ўзини биринчи ўринга қўйишни ёқтирувчи тоифага хослик белгисидир. У ўз мулоҳазалари ва фаолияти давомида ғайрат-шижоатини намоён этиш борасида устаси фа-рангдир. Бу вазиятда асосий диққатни чизик қандай босим билан ёзилганига қаратиш лозим. Босим қанча кучли бўлса, одам иродаси шу қадар кучли бўлади. Ўз шафқ-завқини идора қила оладими ёки йўқ — кўп ҳол-ларда ёзувдаги бошқа белгиларга қараб изоҳланади.

* Жимжима ва тугунча билан рақамдан ўтказил-ган чизик. Бу ўжарлик ва қайсарлик аломати. Гоҳида бун-дай одамнинг ишни орқага суришга мойил эканлиги тўғри-сида таассурот пайдо бўлиши мумкин. У ноаниқ ишга қўл урмайди. Фоя етарли равишда пишиб етилгунча кутади. Табиатида қатъиятсизлик намуналари мавжуд. Рақамга қўйилган ғалати жимжима — хушчақчақлик қилишни ёқти-ришидан дарак беради. Шунингдек, унда романтизмга бўлган кучли мойилликни кузатиш мумкин.

* Рақам узра парвоз қилгандай кўринган чизик. Тасаввур ва ғайрат-шижоатнинг ўзига хослигидан да-лолат. Шунингдек, гоҳида мумкин бўлмаган нарсаларга эришиш истагини ҳам ифодалайди. Бундай ёзув «ё» қар-фи устида юқори парвоз этувчи нуқталарда учрайди.

* Юқоридан бошланувчи ва ўз ҳаракатида ра-қамини кесиб ўтувчи узун чизик. Катта ғайрат ва жаҳ-ду жадаллик билан ишловчи одамга хос. У ўз меҳнати учун моддий рағбат олиш тарафдори бўлган одамдир.

Ёзувда «7» рақамини турлича чизиш — одатий ҳодиса. Графолог бу вазиятга эътибор қаратади. Бу хил-лардан қайси бири бошқаларига нисбатан кўпроқ ишла-тилишини пайқашга интилади. Бу феъл-атвордаги мой-илликлар манбаини аниқлашга хизмат илади. Масалани оддий ҳисоб-китоб орқали ҳал қилиш мумкин. Ёзувда турли-туманлик маълум бир меъёрда ёки камроқ учра-ши мумкин. Бундай ҳолат олдиндан айтиш қийин бўлган феъл-атвор эгаси ҳақида «хабар» бермоқда.

ЙИРИК ҲАРФЛАРНИНГ СИРЛАРИ

Йирик ҳарфлар ҳам майда ҳарфлар каби турлича ёзилади. Улар йирик ва майда, оддий ва бежамдор бўлиши мумкин. Ўз услубига кўра улар бошқа ҳарфларга нисбатан кўпроқ ажралиб туради. Шунинг учун йирик ҳарфлар графолог учун умумий ва ўзига хос қизиқишни намоён қилади.

Кўпчилик бош ҳарфларни ёзиш навбати етганида, ўзларида бадиий уйрониш бошланганлигини сезадилар. Баъзилар ишини ёзиб тугатиш учун бош ҳарфларга қайтадилар. Яъни матнни яқунлагандан сўнг уларни бежамдор чизиқлар билан безайдилар.

Агар графолог матн ёзиб бўлингандан сўнг бундай чизиқлар айнан қўшилганлигини пайқаб қолгудай бўлса, фотолар учун мўйлов ва кўзойнак каби қўшимча сурат олгандагидай муносабатда бўлади. Бундай қўшимчалар графологда қизиқиш уйғотмайди.

Одам бундай безакларни ҳар доимо қилса ва онгсиз равишда амалга оширса, катта аҳамиятга эга ҳисобланади. Уларни эътибордан четта қолдириб бўлмайди.

Дейлик, бош ҳарфларнинг ҳажми кичик ҳарфлар ҳажмига мос. Уларни ёзишда ҳам худди шундай босим ва қияликка риоя этилган. Усулда ҳам фарқ сезилмайди. Бундай вазиятда матндаги бошқа ҳарфларни кузатгандек муносабатда бўлинади. Шунга қарамай, бош ҳарфлар қолган ҳарфларга нисбатан номутаносиб равишда йирик ёки жимжимадор, майдароқ ёки соддароқ ёзилган бўлиши мумкин. Бундай ҳолатларда улар таҳлилдаги асосий диққатни талаб этади.

Йирик бош ҳарфларда машҳурликни истовчи одамлар ёзадилар. Унинг машҳурликка ингилиши, олқиш ва хушомадга истаги қанчалик кучли бўлса — унинг бош ҳарфлари шунчалик бежамдорлик касб этаверади.

Бош ҳарфларнинг ҳеч қандай безакларсиз ва жимжималарсиз ёзилиши — жамоадан ўзини олиб қочув-

чи, орқа кўринишда бўлишни истовчи вазмин одам ҳақидаги тасаввур ифодасидир. Гоҳида у бош ҳарфларни кичик ҳарфларга нисбатан фарқсиз ҳажмда ёзади.

Йирик ҳарфларнинг ёзилиш намуналари билан танишишда давом этамиз.

* **Крилл ёзувидаги «Я» ҳарфининг қавариқ илмоқларда ёзилиши.** Шубҳасиз, бундай одам вазмин ва камсуқум саналмайди. Бу ерда аниқ ва равшан диққатни тортиш истаги намоён қилинган. Илмоқ қанча кўп бўлса, одамда ўзига эътибор беришларини исташ хоҳиши шу қадар кўп бўлади. Бундай «Я» уни кўришлари ва эшитишларини истайди. Шу боис ҳам бу тарзда ёзувчи инсон, одатда киришимли бўлади. У кўп одамлар билан учрашиш имконини берувчи ишдан анча қаноат ҳосил қилади. Шу билан бирга бундай одам кўмитанинг оддий ходими бўлишни истамайди. Унда ҳамма вазиятда бошқарувчанлик хоҳиши устун. Ижтимоий фаолиятини жонидан ортиқ кўради.

Кўпгина ижрочилар, айниқса опера ва драма ижрочилари «Я» ҳарфини ўз феъл-атворининг қувончли ифодасига айлантирадилар. Бундай «Я» нинг коммивояжёр ва гумашталар ёзувида учраши, моддий фойда учун эмас, одамлар билан муносабатда бўлиш имконини бериши учун ўз ишини яхши кўришини англатади.

* **«Я» ҳарфининг оддий ва майда ёзилиши.** Одамнинг диққатини ўзига тортишни истамайдиган одам ифодаси. Бошқалар орасидан отилиб чиқишга интилмаслик хусусиятидир. У эҳтиёткорлик билан кўтарилишга қаноат қилади. Дўстларини ҳам шошмасдан танлайди ва ўз юрагини секин бошқаларга беради. Дўстларига содиқ қолиши билан диққатга сазовордир.

Оддий ва безатилмаган «Я» ифодасини қандай одам ёзишини биласизми? Бу ифодани ўзининг бир марта қабул қилган ғоясида маҳкам туриб олганлиги билан машҳур бўлган одам ёзади. Унинг бошқа ҳарфларида кучли маънавий сифатларни, фикр ва тафаккурнинг асл ва аниқлигини, бошқа одамларни туши-

нишга мойиллигини аниқлаш мумкин. Ички фазилатларини намоён қилишга имкон бермаслигини ифодалайди.

* «Я» ҳарфининг бошқа ҳарфларга нисбатан анча майда ва чапга қия бўлиши (бу вақтда қолган ҳарфлар ўнгга қаратилган бўлади), бу — ўз-ўзини йўқ қилишдан гувоҳлик беради. Мазкур вазиятда вазминлик яхши хислатдан нуқсонга айланиши мумкин. Графолог таҳлилга зарурат бўлмаганда ва оддинга юришга ҳалақит берганда кўпроқ ишончни намоён қилиш ва сояда қолиб кетмасликни маслаҳат беради. Ҳаддан зиёд кўп масъулиятни бундай одам елкасига юклаш ярамайди. Чунки у бундай вазиятда жуда кўрққан ва ҳаяжонланган бўлади.

* «Я» ҳарфи баланд, безаксиз ва тор ilmoқларда ёзилиши. Мағрурлик кўрсаткичи саналади. Бу ерда манманлик аломати йўқ. Улар ўз уйи ва оиласи билан мағрурланади, яқинларига содиқ бўладилар. Агар сиз бундай одамга хурсандчилик бахш этишни истасангиз, унинг яхши хусусият билан ажралиб турувчи қариндошларидан бирини мақтанг. Фаолиятнинг янги жабҳаларини излаш тавсия қилинмайди. Ўз оиласининг мустаҳкамлиги, дўстлик ришталарига содиқлик уларнинг фазилатларидир.

Босма ёзувда ёзилган «Я». Киши ўзига эътибор излаётганини кўрсатади. Бу интилиш шахсий манманликдан эмас. У яхши бажарилган иш учун мақтов олишни истайди. Бу ҳақда нафақат «Я», балки бошқа бош ҳарфлари ҳам гувоҳлик беради. Уларда ижодий қобилият мавжуд ва топқирлик хусусияти ривожланган. Агар у янги ғояларга дуч келса, унинг тез мослашувчан ақли доимо улардан фойдаланишга қодир бўлади.

* Баъзи ёзувларда «Я» ҳарфини ёзишнинг турли усуллари учрайди. Уни ёзишда вариантлар хилма-хиллиги киши ўзини жуда ҳам жиддий қабул қилмаслигини кўрсатади. Унинг қатъий қарашлари йўқ. Ўзига ҳазил-мутойиба ҳисси билан қарайди. Бир хилдаги ҳарф турлича ёзилса, турли-туманликка қизиқиши намоён

бўлади. «Я» ҳарфидан бошқа бош ҳарфлар мағрурликнинг турли даражасини ифодалаши мумкин.

* **Эътиборингизни «М» ҳарфига қаратамиз.** «М» ҳарфининг биринчи эгилган жойи иккинчисидан юқорида бўлган тарзда ёзилса, бу — ўз фикрини маъқуллаш ва атрофидагиларни қайрон қолдиришни исташ белгисидир. Мақтов ва маъқуллаш, катта завқ замирида унинг меҳнат фаоллиги, ижтимоий фаолияти ва бўш вақтлари бўлишини истайди. Кўпинча бундай «М» ҳарфи майда ва оддий ёзувда намоён бўлади. Вазминлик унинг хос белгисидир. Унда тан олинмиш истаги устун. Бир бошлиқнинг котибаси ўз бошлиғининг ёзувини графологга йўлайди. Графолог унинг феъл-атворини тушуна олмайди ва тахлилга яхшироқ тайёргарлик кўришини билдиради. Унинг ёзуви майда, босими — оҳиста, ҳарфлари орасида қиялари учраса-да, юмалоқ эди. Котиба бошлиғини ходимларига нисбатан меҳрибон ва ҳалол раҳбар деб хабар беради. Ўша вазиятнинг ўзи бошлиқ ўз зиммасига ниҳоятда кўп нарсани олганлигини ифодалайди. Чунки: у доимо ўз фаолияти кўламини кенгайтиради ва унда янги машғулотлар пайдо бўларди. Котиба фикрига кўра, унинг феъл-атворида қарама-қаршилик мавжуддай кринади. Котиба ҳақ эди. Графолог асосан «М» бош ҳарфининг дастлабки эгилиши юқорига баланд парвоз қилганлигига эътибор қилади. «Я» бош ҳарфи иззат-нафс билан ёзилган бўлиб, юқорида парвоз қиларди. Бу юмшоқ, журъатсиз одамда тан олинмиш зарурати мавжуд эди. Ҳаммага маъқул бўлишига қарамасдан раҳбар хушомадга ниҳоятда ўч эди.

* **Илмоқлар билан бошланувчи бош ҳарфлар** — мағрурлик ва ўз иззат нафсини яхши билишдан гувоҳлик беради. Аммо бу шахсий манманлик белгиси эмас. Ушбу илмоқлар — оилавий фахр белгиси ҳамдир. Бундай одам агар унинг аждодлари машҳур бўлиб, ўзи сояда қолса ҳам бутунлай қаноатланади.

* **Бош ҳарфларга қўшилган жимжима** — кийимга, атрофдаги одамларнинг эътиборини тортувчи уйда-

20-расм

ги нарсалар ва безакларга кўнгил қўйишни ифодалайди. Гоҳида ёзувда умуман бош ҳарфлар бўлмайди ва улар майда ҳарфлар қандай ёзилса — худди шундай ёзилади. Бу зарурий ишни амалга оширишида кишига ҳалақит бериши мумкин бўлган киши ёзувидир. Шунингдек, ўз-ўзини йўқ қилишнинг яққол белгисидир. Баъзан «М» бош ҳарфи ўрнига «м» майда ҳарфи ёзилганини кўриш мумкин. Ҳаддан зиёд вазминликдир. Ҳарфлар жуда бежамдор қилиб ёзилган ҳоллар ҳам учрайди. Бу баҳам кўришни исташдан далолат беради (20-расм).

ҒАЙРИИХТИЁРИЙ СУРАТ

Графолог учун катта қизиқиш туғдирадиган вазиятлар мавжуд. Булар: одамлар телефонда гаплашаётганда, ресторанда хизмат кўрсатгунга қадар кутганида, мажлис ёки иш суҳбати мобайнида, телефон дафтарчаларида, ён дафтарларида, қоғоз салфеткалар ва газета ҳошияларига ёзган турли белги ва суратлар чизиш жараёнидир. Одамлар ихтиёрсиз равишда қоғозга нималарнидир чизадилар. Бу чизгилар одамнинг ички дунёсини очиб ташлашга имкон яратади.

Ғажак билан ёзадиган одамлар кўпинча нима қилаётганларини англамайдилар. Сиз киши телефонда қандай жиддий суҳбат қураётганини эшитишингиз ва айни пайтда ўз ён дафтарини гул, қушлар ёки меъморий иншоотлар тасвирлари билан қандай тўлдиришини кузатишин-

гиз мумкин. Ёки кимдир кўнгил очувчи тадбирни ўтказиш режасини муҳокама қилиши мумкин, лекин шу вақтнинг ўзида қорозга даҳшатли қиёфани чизади. Айнан шу боисдан, ушбу гажаклар онгсиз равишда ёзилади. Улар графолог учун қизиқиш намоён қилади.

Графологлар гажакларни ўргана бошлашди. Бу уларга ёзувни изоҳлаш учун мавжуд бўлганларга ўхшаш феъл-атворни аниқлаш усуллари ишлаб чиқишга имкон берди.

Гажаклардаги хилма-хилликнинг чеки йўқ. Шунга қарамасдан, қуйида келтирилган мисоллар умумий қоидалар намуналари сифатида хизмат қилиши мумкин.

1. Уйча ёки уй жиҳозларини тасвирлаш — уй муҳитига кўнгил қўйишликни очиб беради. Бундай суратлар ёлғиз аёлларда ёки бўйдоқларда учрайди. Дастлаб кўпол ёки дағал кўринган бундай суратларни ҳам қорозда уйланган ёки турмушга чиққан шахслар қолдирадilar. Кўп ҳолларда уйнинг алоҳида икир-чикирлари катта аҳамият касб этади.

Уй ёки уй жиҳозлари қандай тасвирланмасин, бу суратлар уй саранжом-саришталиги ва оилавий илиқликка эришишни кўрсатади.

Рўпарадаги эшик — тушунарлилик, ён томондан чапда тасвирланган эшик — ўтмишга интилиш (болаликка), ён томондан ўнгта — келажакка интилиш.

Ойнасиз дераза, уларнинг биринчи қаватда йўқлиги, ёпиқ эшикчалари ёки тортилган гарпаздалар — индамас, одамовилик белгисидир. Ўз ички дунёсига ҳеч кимни қабул қилмасликдан далолат.

Аниқ солинган пойдевор — барқарорлик, ҳаётда таянч нуқтасининг мавжудлиги.

Мўрининг мавжуд эмаслиги — оилада илиқликнинг етишмаслиги ёки баъзи жинсий муаммолар.

Трубадан тутун чиқса — ҳаракатланиш, қўзғалувчанлик. Мўри бир неча марта аниқ чизилган бўлса, жинсий низо.

Уй мавжуд равишда ётиқ чизиқ бўйлаб чўзилса — ўтмишни кўп эслаш ва келажакка катта умид.

Уй бир хил кўринишда чизилган бўлса — ҳақиқий ҳиссиётларни тийиш.

Уйда сиртқи кўриниш кўп маротаба айлантириб чизилса — ўзини идора қилишнинг мушкуллиги.

Уй фундаменти ўта штрихланган бўлса — келгуси оилавий муносабат сабабли безовталаниш.

Енгил диван — бу одамга бошқаларнинг ишларини юклаш осон, унда нисбатан ўзини баҳолаш ҳисси паст.

Стол (квадрат, тўғри тўртбурчак шаклда) — низо, мулоқотда кўпунча қийинчилик вужудга келиши.

Шкаф — одам ўзига ҳаммани ҳам яқинлаштирмайди, унга яқинлашиш учун муомала йўлини топиш лозим. Сир тутишни хуш кўради. Ўз қарашларини ўзгартириши қийин.

Пол устидаги гилам — ўзини ўзи баҳолаш ҳиссини ошириши лозим. Ўз юмшоқлиги билан диққат жалб қилишга интилади.

Девордаги гилам — ёлғондакам юмшоқлик, феъл-атворнинг ҳақиқий юмшоқлиги жуда кам ҳолларда намоен бўлади.

Девордаги сурат — ўзини рамкада ушлашга ўрганиб қолган, мулоқотда оралиқ сақлайдиган одам. Сурат мазмуни камдан кам феъл-атвор хусусиятлари билан боғлиқ.

Қандил — Одам бошқаларга илиқлик ва ёруғлик беришни ёқтиради. Лекин унинг жуда ўзгарувчан феъл-атвори бор. Уни хафа қилиш осон. Бундай вазиятда у ўз қобийига ўралиб қолади. Лекин ёқимли муомала билан уни порлатиш мумкин.

Ваза — инсон қалбини вайрон қилиши осон бўлган, ташаббусни бошқа одамлардан кутадиган одамга хос.

Енгил ва ҳарир гарпардалар — бундай одамни бошқариш осон, кўриниб турган ҳамма нарса ёқади. Унга

куч олиш муаммоси мавжуд, далда берувчи кишига эҳтиёжи бор.

2. Гуллар ва япроқлар — одамнинг очиқ кўнгиллигини ифодалайди. Бундай одамлар бошқаларга ёрдам беришни ёқтирадилар ва ўзларининг юмшоқ феъл-атворлари билан ажралиб турадилар.

Вазадаги ёки бошқа ҳар қандай идишдаги гул — куч-қувватнинг мунтазам таъминоти зарур ёки кимнингдир кўмаги лозим.

Гулнинг банди қирқилган бўлса — воқелик билан одам алоқадан сақланади, куч-қувват манбаида мураккаблик эҳтимоли бор.

Роза — бировларнинг кўз олдида бўлиш ёқади, кўнгил нозиклиги, фикр алмашинуви бузилганлигидан далолат беради.

Кўнғироқгул — табиий, ўзига жалб қилувчи, лекин одамовилиги халақит беради, жуда мустақил.

Мойчечак — табиий, жуда қийин ва мураккаб тарзда қарор қабул қилади. Қабул қила туриб, кўпинча уни қайта кўриб чиқади.

Қирмизи гул — бошқалар кўз олдида бўлишни ва ғайриоддий бўлишни жуда истайди, лекин доим ҳам бунга қандай эришишни билавермайди.

3. Дарахт сурати. Бу ерда қуйидагича мувофиқлик сезилади.

Кўп барглар ва гуллар — одамлар билан яхши алоқалар, турли вазиятларда хушмуомалалик.

Синган бутоқлар — ўтмишдаги руҳий мураккаб вазиятлар.

Илдизсиз дарахт — ҳаётда таянч нуқтаси, суянчиги йўқ.

Уй олдида жойлашган дарахтлар — ота-оналар, опа-сингиллар, ака-укалар билан жуда тез-тез боғланади (бу ерда суратдаги икир-чикирларнинг ўзаро жойлашувчи муҳим).

Дарахтдаги ковак — ўз ичига шўнғиш, ўз интилишларини тушунишни иташ.

4. Дарё тасвири. Одамларнинг бу тасвирини чи-зиши кўп учрайди.

Дарё чапган ўнгла оқса — келажакка интилиш.

Дарё ўнган чалга оқса — ўтмишдаги ечилмаган муаммоларни англатади.

Дарёнинг тўғри ўзани — мақсадга аниқ ва равшан ҳаракат қилишни билиш.

Дарё бурумларининг мавжудлиги — фикрни бир жой-га тўплай олмасликдан ёки пайдо бўлган муаммоларни ечмасдан, тўсиқларни четлаб ўтишдан дарак беради.

Дарё, остона ёки тўғондаги тош — қарор қабул қилиш учун кучли таъсир ўтказувчи нуфузли шахс-нинг мавжудлигидан далолат.

5. Чиройли кўринишлар ва хушрўй одамларнинг турлича тасвирини инсон табиатига қизиққанлар чи-зишади. Одамлар билан фаолияти боғлиқ мутахассис-ларда кўпроқ кузатилади. Бундай суратлар — кири-шимлилиқ ва одамларга меҳру муҳаббат ифодасидир. Шунинг учун ҳам улар одамларни чиройли тасвирлаш-га интиладилар.

6. Чеҳра кўримсиз ёки даҳшатли бўлса — бу су-рат муаллифи нимадандир норози эканлигини ёки уни нимадир хафа қилганини билдиради. Ва бу ўз нохуш қолатининг акси саналади.

7. Тўртбурчаклар, тухумсимон шакллар, квад-ратлар — идора қилув фаолияти қобилиятининг белги-сидир. Кўпинча бундай геометрик шаклларнинг бур-чаклари штрихланган бўлади. Бундай чизиклар муал-лифи режалаштириш ва ташкил қилиш қобилиятини кўрсатувчи тўғри нақшлар яратади.

8. Эгилган ва бежирим, баъзан узлуксиз ўра-лувчи чизиклар — одам хушмуомалалигидан, турли са-волларга қизиқишидан ва осон ва бемалол суҳбат қили-шидан далолат беради.

9. Патлари, думлари пирпировчи ва катта чан-галлари бор қушча — тирик тасаввур ва ҳазил-мутойиба ҳисси белгисидир. Бундай суратлар гоҳида ёзувчилар то-

монидан тасвирланади. Қизиқарли, кўп безатилган ҳай-
вончалар ва балиқлар худди шундай тоифага хосдир.

10. Юлдуз. Бу оптимистик табиатдан нишона. У қийинчилик олдида ҳам тан бермайдиган одам.

11. Айлана. Моддий фойдани кўзда тутмайдиган, юқори маънавий мақсадларга эга инсонга хосдир.

12. «Крест», нол, доира ва бошқа шу каби шакллар — спорт руҳи намоёнлигидан дарак.

13. Муттасил букилувчи тўлқинсимон чизиқлар — одамда мусиқага мойиллик ривожланганидан дарак беради.

14. Скрипка калити ва мусиқа ноталари — одам дидининг баландлигидан хатосиз сўзлайди.

Ушбу мисол ва намуналар одамлар чизган барча мумкин бўлган суратларни батамом келтириб ўтмайди. Турли ёзувларнинг юз минглаб хиллари бор. Шу сабаб, қар бир шундай сурат унутилмас феъл-атворга эга бўлади.

Баъзи кишилар қеч қачон телефонда гаплашаётганда, маъруза тинглаётганда ёки иш музокаралари олиб бораётганда сурат чизишмайди. Бу одамда яширин ички низолар ва сирли истаклар мавжуд эмаслигидан гувоҳлик беради. Шунга қарамай, бундай хулосалар графолог ваколатидан ташқаридадир.

Суратлар таҳлили ёзув таҳлили ёрдамида феъл-атвор хусусиятларини ўрганиш каби аниқ натижа бермайди. Лекин уларни ўрганиш қизиқарли ва улар ёзув таҳлилинини жиддий равишда тўлдиришади. Бундан ташқари, суратларнинг юмалоқлиги ва қиялиги, унинг ҳажми, ручка, қалам босими ва шу кабиларга эътибор берган ҳолда суратларни таҳлил қилишда ёзувни таҳлил қилишдаги айни усулларни қўллаш мумкин.

МУНДАРИЖА

- 3 Ёзув ҳақида сўз
- 4 Графология ҳақида
- 7 Графология фани нима беради
- 10 Ёзувни таҳлил қилиш
- 12 Графологик таҳлил ўтказишга ундовчи сабаблар
- 15 Ёзувда миллий таҳлил
- 18 Инсон феъл-атвори
- 21 Ёзувдаги феъл-атвор
- 25 Босим
- 30 Ёзувдаги илгак ва тугунчалар
- 32 Сатрлар
- 33 Қиялик
- 38 Чизиқлар

ҲАРФЛАРНИНГ ЁЗИЛИШИ ВА ФЕЪЛ-АТВОР

- 39 Ҳарфлар катталиги
- 41 Ҳарфларнинг шаклу шамойили
- 44 Сўзларда ҳарфлар бирикуви
- 46 Ёзув турлари
- 49 Ҳарфларнинг ёзилиши

МАТННИНГ ҚОРОЗДА ЖОЙЛАШИШИ

- 54 Ҳошиялар катталиги

МИЖОЗ ВА ЁЗУВ

- 58 Феъл-атвор хусусиятлари ва ёзув
- 60 Интроверт, экстрроверт ва амбиверт
- 65 Рухият синови бўйича миждоз тури
- 70 Пикник ва астеник
- 72 Сахийлик ёки теждамкорликни аниқлаш усуллари
- 74 Ҳошиялар катталиги
- 78 Ташқи кўриниш ва унинг ёзувда акс этиши
- 79 Ҳиссиёт ва ёзув
- 84 Оптимизм ёки пессимизм

- 87 Ҳамкорлик ёки рақобат руҳи
 90 Ҳамкорларни танлаш
 92 Эркак киши ёзувидаги «ниқоб»лар
 95 Таҳлилар асносидаги тажрибалар
 101 Яна илмоқлар ҳақида
 103 Ёзувдаги бошқа ҳолатлар

ЁЗУВДАГИ СИЗНИНГ ҲУЛҚ-АТВОРИНГИЗ

- 105 Очиқ ва яширин ҳулқ-атвор
 110 Матн қандай хусусиятларга эга
 113 Сирли ёки кўнгли очиқ одам

ИМЗО ВА ГАЖАК

- 117 Сизнинг имзоингиз

ҲАЗИЛ-МУТОЙИБА, ҲИС-ТУЙҒУ ВА ТАСАВВУР

- 127 «Ё» ҳарфи устига қўйилган нуқта
 129 «7» рақами
 132 Йирик ҳарфларнинг сирлари
 136 Ғайрихитиёрий сурат

Оммабон нашр

ИНСОННИ ЎРГАНИШ ИЛМИ

ФЕЪЛ-АТВОР ВА ЁЗУВ

**Лойиҳа муаллифи ва
нашрга тайёрловчи
Насиба ЮСУПОВА**

**Муҳаррир
Наргиза АБДУРАҲМОНОВА**

**Бадий муҳаррир
Баҳриддин БОЗОРОВ**

**Тех. муҳаррир
Елена ДЕМЧЕНКО**

**Компьютерда саҳифаловчи
Феруза БОТИРОВА**

Босишга 14.07.2009 й.да рухсат этилди. Бичими 84x108 1\32.

Босма тобоғи 4,5. Шартли босма тобоғи 7,56.

Адади 500 нусха. Буюртма № 163.

Баҳоси келишилган нарҳда.

«Янги аср авлоди» НММда тайёрланди.

«Ёшлар матбуоти» босмаҳонасида босилди.

100113. Тошкент, Чилонзор-8, Қатортол кўчаси, 60.

Мурожаат учун телефонлар:

Нашр бўлими – 278-36-89;

Маркетинг бўлими – 128-78-43

факс — 273-00-14; e-mail: yangiasr@inbox.ru